

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย
บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
The Local Experience Management to promote
Thainess Tourism on the base of Mae Klong River basin's
Community Culture in Ratchaburi Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรียาพร ทองผุด และคณะ

ตุลาคม 2562

เลขที่สัญญา RDG60T0031

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย
บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
The Local Experience Management to promote
Thainess Tourism on the base of Mae Klong River basin's
Community Culture in Ratchaburi Province

คณะวิจัย สังกัด

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรียาพร ทองผุด มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย
บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรียาพร ทองผุด
อาจารย์ชลธิชา พันธสว้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

ประเทศไทยตั้งเป้าหมายที่จะสร้างรายได้กับการท่องเที่ยว 24 ล้านล้านบาท ในปี 2560 ดังจะเห็นได้จากแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศ ปี พ.ศ. 2558 – 2560 อยู่ภายใต้กรอบแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2557 – 2560 ได้กำหนดแผนปฏิบัติการด้านที่ 4 การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย การท่องเที่ยวสีเขียว กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2558, หน้า 62) และแผนการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2560 ได้นำเสนอ “วิถีไทย” (Thainess) จากประสบการณ์ที่ประทับใจท้องถิ่นไทย (Local Experience) อันเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวไทยที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ

จังหวัดราชบุรีมีทรัพยากรทางธรรมชาติ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม นับเป็นทุนทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่กระจายตัวอยู่ในชุมชน ก่อให้เกิดความเด่นเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ในด้านประเพณี ภาษา การแต่งกาย ศิลปกรรม ศิลปหัตถกรรม และวิถีชีวิตลุ่มน้ำ จึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเป็น “เส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์สังคมที่บูรณาการศิลปะ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” เพื่อจะก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (จังหวัดราชบุรี, 2556, หน้า 2) ราชบุรีนับเป็นหนึ่งใน “12 เมืองต้องห้าม...พลาด” ตามแนวคิดปีท่องเที่ยววิถีไทยที่นำจุดเด่นของจังหวัดที่นักท่องเที่ยวยังไม่เคยรับรู้หรือเคยรู้ว่ามีอะไรมีเรื่องราวน่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น มาทำให้เป็นที่รู้จัก ในขณะเดียวกันกระแสของการท่องเที่ยวในปัจจุบันคือ การท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชน สัมผัสและร่วมกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นที่จะสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นหากชาวจังหวัดราชบุรีได้มีการสร้างความพร้อม และเตรียมการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่ยั่งยืนภายใต้ประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนและสร้างความตระหนักให้กับชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้รับทราบ รวมทั้งสร้างความร่วมมือจากเครือข่ายการท่องเที่ยว สถานการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้จังหวัดราชบุรีมีโอกาสอย่างยิ่งที่จะร่วมพัฒนาประเทศและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยววิถีไทยให้กับชุมชนได้ พร้อมกับการสร้างความภาคภูมิใจในการสืบสาน

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ชุมชนนำมาพัฒนาต่อยอด สามารถถ่ายทอดให้กับลูกหลานและนักท่องเที่ยวได้ตลอดไป

วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย เพื่อจัดประสบการณ์ท้องถิ่น นำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ย่อย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อหาแนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนจังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยแผนงานวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม แบบประเมิน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การประชุมกลุ่ม ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่ทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Specific Sampling) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอมือง ชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภोधาราม

การดำเนินงานวิจัยของแผนงานจากการมีส่วนร่วมของโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการมีวิธีการดำเนินการวิจัยที่มีส่วนของการดำเนินงานร่วมกันและการดำเนินงานวิจัยของแต่ละโครงการ การดำเนินงานร่วมกันของ 2 โครงการในแผนงานวิจัยได้จัดการประสานงานให้นักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และการอภิปรายร่วมกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและการดำเนินการของแต่ละโครงการเพื่อตอบคำถามของการวิจัยดังนี้ โครงการที่ 1 ค้นหาอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว ประเมินการจัดการเครือข่าย โครงการที่ 2 สำรวจและวิเคราะห์สภาพประสบการณ์ ประสบการณ์ท้องถิ่น พัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย

วิเคราะห์ข้อมูล 1) เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็น จากแบบสัมภาษณ์ การสังเกต 2) เชิงปริมาณ โดยมีค่าสถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2. สรุปผลการวิจัย

แผนงานวิจัยเรื่องการจัดการประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

2.1.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวลุ่มน้ำแม่กลองแตกต่างกันตามวิถีวัฒนธรรม คือ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตึกถักเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน มีประเพณีตรุษจีน การใช้ภาษาจีน วิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การค้าขายตลาดน้ำ พายเรือค้าขายและสัญจร ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญเป็นชุมชนชาวไทย มีประเพณีไหว้พระทางน้ำ วิถีชีวิตทำสวนมะพร้าว เคียน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ พายเรือสัญจรทางน้ำ มีวิหารหลวงพ่อด่าง การแสดงกลองยาว ชุมชนบ้านคูบัวเป็นชุมชนไทยยวน มีวิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรม ภาษา การแต่งกาย ทอผ้าจก มีแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า มีการแสดงหนังใหญ่ เทศกาลหนังใหญ่ พิพิธภัณฑหนังใหญ่ ชุมชนมอญบ้านม่วง - บ้านนครชุมน์เป็นชุมชนไทยมอญ มีประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง วิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ใช้ภาษามอญ อาหารมอญ แต่งกายไทยมอญ มีแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑพื้นบ้านวัดม่วง วัดใหญ่นครชุมน์ เมื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) พิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว จำแนกแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามลำดับ วัดขนอนหนังใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพสูงสุด รองลงมา กาดวิถีชุมชนคูบัว ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตลาดน้ำเหล่าตึกถักและชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

2.1.2 พัฒนาเครือข่ายจากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย แบ่งออกได้ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดวางแผนการทำงานเครือข่าย โดยเครือข่ายร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบในการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือกันในการทำงานภายในเครือข่าย เสียสละในการทำงาน เห็นประโยชน์ของชุมชน เรียนรู้การออกแบบกิจกรรมโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายการท่องเที่ยว การบริหารจัดการกิจกรรมสมาชิกเครือข่าย การบริหารการจัดกิจกรรม การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพในแต่ละแหล่ง จากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย กลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันตั้งเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มท่องเที่ยว เป็นการตั้งเครือข่ายมีรูปแบบไม่เป็นทางการ ชื่อกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยสายน้ำได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงาน 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่าย เป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระยะพัฒนาเครือข่าย เป็นการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกเครือข่าย กำหนดข้อตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ ประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย เมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งจะมีการขยายผลการรับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งนี้การพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จได้ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่เสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์

ส่วนร่วม มีการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปแบบคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน จากนั้นกลุ่มเครือข่ายได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ แสดงตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่าย

กลยุทธ์ที่ 1	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
กลยุทธ์ที่ 2	การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์
กลยุทธ์ที่ 3	การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน
กลยุทธ์ที่ 4	การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

2.1.3 ประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรม ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

1) ด้านบริหารจัดการ มีโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ชื่อกลุ่ม คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ปฏิคม กรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายรับรองและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายที่พัก ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายปฏิคม มีการกำหนดข้อตกลง กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่เป็นแนวปฏิบัติ สมาชิกกลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าจากไทยยวน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มอาสาสมัครอาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ความร่วมมือภายในชุมชนสมาชิกเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

2) ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต เป็นการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ รายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก 1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน 3) รายได้จากที่พัก Home Stay

3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เป็นการจัดการข้อมูลมรดก วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มี 3 กิจกรรม 1) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงหนังใหญ่ รำผีกระดังงา รำกลองยาว เผยแพร่วิถีการทำและร่วมรับประทานอาหารมอญ กิจกรรมศิลปหัตถกรรม การจักสาน การทอผ้า การตอกกระดาศ การทำดอกไม้ การทำพวงมโหรี การเล่าเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมชุมชน 2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าจากไทยยวน ชมวิถีชีวิตของคนริมคลองดำเนินสะดวก การอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกัน ใช้คนในชุมชนหรือผู้สูงอายุเป็นผู้ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน 3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม จะเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลในเว็บไซต์

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก จิปาถะภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์พื้นที่ และสร้างความตระหนักรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

5) ด้านการบริการและความปลอดภัย ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีจะมาท่องเที่ยวแบบ One Day Trip แต่หากต้องการที่พักก็จะติดต่อประสานให้ ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่าย นักเล่าเรื่องสื่อความหมาย มีการจัดเส้นทางที่คำนึงถึงความปลอดภัย มีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส

2.2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว วิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มีชื่อว่า “C THAINESS Model” มีย่อประกอบ ได้แก่ C = Culture (วัฒนธรรม) T = Tourism (การท่องเที่ยว) H = Happiness (มีความสุข) A = Activity (กิจกรรม) I = Identity (อัตลักษณ์) N = Network (เครือข่าย) E = Experience (ประสบการณ์) S = Sage Villager (ปราชญ์ท้องถิ่น) S = Sharing (การร่วมมือกัน) โดยชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย 5 แห่ง มีย่อประกอบ “C THAINESS Model” แสดงตารางที่ 2 เปรียบเทียบ C THAINESS Model ของ 5 ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย นำมาจัดทำโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น จำนวน 5 โปรแกรม แสดงตารางที่ 3 โปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นในชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้ 2 แบบ คือ 1) เส้นทางแบบ One Day Trip (ไปกลับ-วันเดียว) จำนวน 5 เส้นทาง แสดงตารางที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยตามโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น 2) เส้นทาง Two Day Trip (2 วัน 1 คืน) จำนวน 1 เส้นทาง “วิถีชุมชน ชมนานศิลป์ถิ่นราชบุรี” แสดงภาพแผนที่รวม 5 เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยในภาพที่ 1

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบ C-THAINESS Model ของ 5 ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย

C THAINESS Model	ชุมชน				
	ตลาดน้ำ เหล่าตึกถัก	บ้านคูบัว	บ้านวัดปรกเจริญ	บ้านสร้อยฟ้า (วัดขนอน หนังใหญ่)	บ้านม่วง บ้านนครชุมน์
Culture	วิถีชีวิตริมคลอง	วิถีชีวิตชาวไทย ยวนบ้านคูบัว	วิถีเกษตร พอเพียง	ศิลปะหนังใหญ่	วิถีชีวิตไทยมอญ
Tourism	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม
Happiness	-	-	-	-	-
Activity	นั่งเรือชม วิถีคลอง	การทอดผ้าจาก ไทยยวน	เรียนรู้วิถีเกษตร	การแสดง หนังใหญ่	เรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปะและ วัฒนธรรม อาหารมอญ

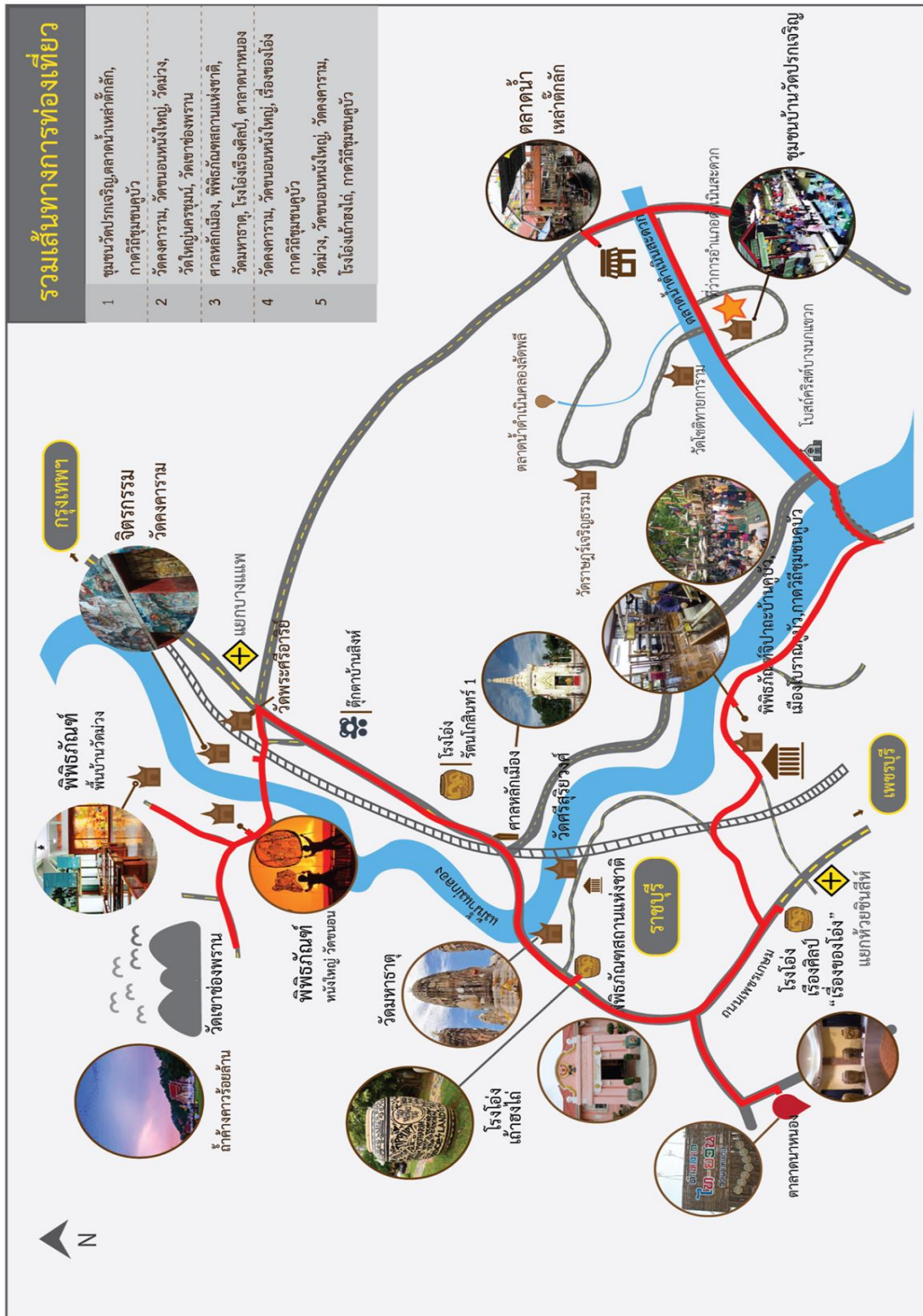
C THAINESS Model	ชุมชน				
	ตลาดน้ำ เหล่าตึกหลัก	บ้านคูบัว	บ้านวัดปรกเจริญ	บ้านสร้อยฟ้า (วัดขนอน หนังใหญ่)	บ้านม่วง บ้านนครชุมน์
Identity	ชาติพันธุ์ ไทยจีน วิถีคลอง วิถีเกษตร	ชาติพันธุ์ ไทยยวน ผ้าจก การแต่งกาย ภาษา งาน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม	วิถีเกษตร ภูมิปัญญาเคี้ยว น้ำตาลมะพร้าว การแสดง กลองยาว วิหารหลวง พ่อแดง	การแสดง หนังใหญ่	ชาติพันธุ์ ไทยมอญ วัฒนธรรม ประเพณี สงกรานต์มอญ ภาษา อาหาร การแต่งกาย
Network	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน
Experience	การสัมผัสวิถี ชีวิตริมคลอง	เรียนรู้วิธีการทอ ผ้าจก	เรียนรู้วิถีเกษตร	เรียนรู้และฝึก ปฏิบัติการแสดง หนังใหญ่	เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีมอญ
Sage villager	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ ให้กับ นักท่องเที่ยว	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ การทอผ้าจก ให้กับ นักท่องเที่ยว	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา การเกษตร	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ การตอกหนัง และการแสดง หนังใหญ่	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ วิถีมอญ อาหาร มอญ และศิลปะ มอญ
Sharing	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน

ตารางที่ 3 โปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นในชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย

โปรแกรมที่ 1	ฟังเรื่องเล่า..เก็บเรื่องราว...วิถีชุมชนคนริมคลองดำเนินสะดวก
โปรแกรมที่ 2	สัมผัสสกาตวิถีชุมชนคนเดินดิน กินโตกกินเที่ยววิถีไทย ใช้จ่ายวิถีพุทธ อิ่มทั้งกาย ได้ทั้งบุญ อุทยานประชาชน
โปรแกรมที่ 3	ไหว้หลวงพ่อดัง แห่ล่องวังมัจฉา พาเที่ยวชมสวน ขวนสัมผัสวิถีชุมชนคนตาหลวง
โปรแกรมที่ 4	ศิลปะการแสดงหนังใหญ่และตลาดด้านขนอน
โปรแกรมที่ 5	ศิลปะพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่น วิถีไทยมอญ

ตารางที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยตามโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น

เส้นทางที่ 1	“ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยยวน”
เส้นทางที่ 2	“เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ”
เส้นทางที่ 3	“ภูมิปัญญางานศิลป์ถิ่นราชบุรี”
เส้นทางที่ 4	“ชมงานศิลป์ ปั่นเหนียว กาดวิถีชุมชน”
เส้นทางที่ 5	“ศิลปะท้องถิ่นราชบุรี”

ภาพที่ 1 แผนที่รวม 5 เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย
ที่มา : นักวิจัย (วันที่ 15 พฤษภาคม 2562)

ผลการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.63$) รองลงมา ด้านสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.57$) และด้านให้บริการการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.52$) ข้อเสนอแนะต่อการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ควรเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละแหล่ง เน้นการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ให้เป็นจุดเด่นของเส้นทางและสถานที่ การจัดเส้นทางไม่ควรจัดแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน จำแนกแหล่งท่องเที่ยวแต่ละที่ให้มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง ควรจัดเส้นทางอย่างน้อย 1 เส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจแล้วเชื่อมโยงไปยังแหล่งใกล้เคียง กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้จัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ซักถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีผู้ประสานงานแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน กำหนดเวลาให้ชัดเจนและควรปรับปรุงแก้ไขข้อมูลในแต่ละแหล่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

2.3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยบนฐานวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ควรกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้มีจุดเด่น กำหนดเป้าหมายออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการบริการนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นไม่ต้องมากแต่ให้ลึกซึ้ง ด้านกำหนดราคาและการบริการในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ควรสร้างจุดเด่น จุดขายเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้คุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ของชุมชนมาร้อยเรียงเรื่องราวและให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่น ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรเข้าถึงแหล่งได้ง่ายสะดวกปลอดภัย เพิ่มช่องทางการจำหน่าย จัดทำช่องทางออนไลน์ (Online) ในรูปแบบ คลิปวิดีโอ Email Line Facebook Youtube ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวกและ รวดเร็ว ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรจัดการตลาดแบบบูรณาการสื่อสารจูงใจนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายในงานกิจกรรมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จัดประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ (Offline) ผ่านพบปะประชาสัมพันธ์ แบบช่องทางออนไลน์ (Online) เล่าเรื่องราวประสบการณ์ท้องถิ่น (Story telling) เพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวสื่อสารกับเจ้าของแหล่ง นำเสนอปฏิทินการท่องเที่ยวโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นและจัดกิจกรรมเสริมในแหล่งท่องเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

3.1 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องสนับสนุนเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็งในการทำงาน มีศักยภาพในการรวมกลุ่มและบริหารจัดการประสานงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน และดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยอย่างจริงจัง โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว จัดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ร่วมกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในทันที

3.2 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายให้มีความหลากหลายและเพิ่มเครือข่ายให้กว้างขวางมากขึ้นและหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีต้องวางแผนการจัดการและพัฒนาเครือข่ายแบบบูรณาการทำงานร่วมกันในการ

สนับสนุนส่งเสริมและการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด อย่างต่อเนื่องทุกปี

3.3 หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดและกีฬาจังหวัดราชบุรีควรนำแผนพัฒนาเครือข่ายที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการจัดการเครือข่ายในแผนงานหรือโครงการของหน่วยงาน โดยการจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีระยะยาว 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ในประเด็นการตลาดการท่องเที่ยว 4.0 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดีในแหล่งท่องเที่ยว ทักษะด้านเทคโนโลยี 4.0 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น

3.4 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องค้นหาศักยภาพชุมชนในด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่นให้เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยววิถีไทยได้แล้วจัดการเชื่อมโยงกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง ภายในระยะเวลา 1 ปี

3.5 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นให้กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มครอบครัวโดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและน่าสนใจกับวัย อีกทั้งจัดการบริการการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยในด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ความปลอดภัย

3.6 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องจัดทำแผนการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนโดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณการจัดการท่องเที่ยวในเรื่องการเตรียมความพร้อม สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายข้อมูลของการท่องเที่ยว การจัดร้านค้าสินค้าชุมชนและเตรียมบุคลากรในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นนักร้องชุมชน เป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการร่วมประสบการณ์ท้องถิ่น ภายในระยะเวลา 4 ปี

3.7 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนควรนำประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีความน่าสนใจ เช่น นำเรื่องราววิถีคลองดำเนินสะดวก เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนาน ความเชื่อ อาหารพื้นบ้าน มาพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ และปรับลดหรือเพิ่มเส้นทางท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสม เพื่อสร้างจุดเด่น จุดสนใจ ให้มีความหลากหลาย สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3.8 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องหากิจกรรมท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมสร้างประสบการณ์ท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยใช้ตลาดชุมชนเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวที่มีบุคคลที่รับผิดชอบชัดเจน แล้วจัดทำโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ได้มีโอกาสเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน สัมผัส เรียนรู้วิถีชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยววิถีไทยในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

3.9 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรีต้องประชาสัมพันธ์เชิงรุกแหล่งท่องเที่ยว

เพื่อนำเสนอภาพแหล่งท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวผ่าน Website ที่มีการ Update และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเตรียมบุคลากรที่มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ทำหน้าที่คอย Update ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ติดต่อประสาน และตอบโต้กับนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้เกิดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สะดวก รวดเร็ว และถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทันที

4. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของงานวิจัย

4.1 ได้นำเอกสารแผนพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี ปี 2561- 2564 ในวันพฤหัสบดีที่ 6 กันยายน 2561 ณ โรงแรมเวสเทิร์นท์แกรนด์ จังหวัดราชบุรี

4.2 ได้ชุดความรู้ประสบการณ์ท้องถิ่นศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน เรื่องอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย กระบวนการพัฒนาเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย กระบวนการจัดทำโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นและเส้นทางท่องเที่ยว

4.3 ได้โปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น จำนวน 5 โปรแกรม ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

4.4 ได้เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย จำนวน 5 เส้นทางที่นำไปจัดโปรแกรมการนำเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

4.5 ได้จัดทำแผนพับเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชน

4.6 ได้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดการเชื่อมโยงกันในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด

4.7 ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบของผลงานวิชาการ ได้แก่

4.7.1 บทความวิจัยเรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 7 ” ในวันที่ 1 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

4.7.2 บทความวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างเส้นทางและกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 7 ” ในวันที่ 1 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

4.8 ได้จัดเผยแพร่สาธิตงานศิลปหัตถกรรมที่นำไปใช้เป็นกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ในงานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนต่าง ๆ เช่น ประเพณีกินอยู่คูมอญ ครั้งที่ 4 ของชุมชนมอญ นครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และเผยแพร่ผลงานวิจัยในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

4.9 ได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม อาหาร การแต่งกาย ศิลปหัตถกรรมในงานแข่งขันทักษะวิชาการ พ.จ.น.ก สัมพันธ์ ครั้งที่ 41 “ตาลโตนดเกมส์” ระหว่างวันที่ 19 – 20 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

4.10 ได้นำนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มาเป็นผู้ช่วยนักวิจัยมาร่วมเก็บข้อมูลบริบทแหล่งท่องเที่ยว อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว เครือข่าย ประสพการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลอง และนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม มาร่วมเป็นผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ร่วมจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการทำแผนพัฒนาเครือข่าย และจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยโปรแกรมท่องเที่ยวประสพการณ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน ให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยและการทำงานในอนาคต

4.11 ได้จัดทำแผนพับเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง

4.12 ได้นำเนื้อหาศิลปะและวัฒนธรรมไปจัดการเรียนการสอนถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในรายวิชา AE 54622 ศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก PC 58203 สนุทริยภาพของชีวิต นำเนื้อหาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบประสพการณ์ท้องถิ่นไปจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของสาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

5. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

5.1 ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประสพการณ์ท้องถิ่น รูปแบบกิจกรรมประสพการณ์ท้องถิ่น เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการรองรับและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง

5.2 ชุมชนแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว นำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยวในชุมชนและกำหนดแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

5.3 หน่วยงานภาครัฐนำผลการศึกษาไปใช้วางแผนสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ การสัมมนาเครือข่าย ให้การดำเนินของเครือข่ายมีความต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน

5.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสามารถนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนประชาสัมพันธ์ และการตลาดเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยให้เชื่อมโยงกันการท่องเที่ยวเมืองหลักและเมืองรองตามนโยบายการท่องเที่ยววิถีไทยประสพการณ์ท้องถิ่น

5.5 บริษัทนำเที่ยวสามารถนำโปรแกรมการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวไปใช้วางแผนการตลาดจำหน่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ได้

5.6 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงจัดเผยแพร่องค์ความรู้ โดยจัดทำเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการเอกสาร แผ่นพับและงานวิชาการในรูปแบบอื่น ๆ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG60T0031

ชื่อแผนงานวิจัย : การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

ชื่อนักวิจัย : ผศ. ปรียาพร ทองผุด E- mail Address : pp_budsaba@hotmail.com

อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง E- mail Address : miss_a-o-m@hotmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน 2560 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2561

แผนงานวิจัยนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยร่วม 2 โครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี 3) เพื่อหาแนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานคือ เชิงปริมาณเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน โดยสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกต ประชุมกลุ่ม วิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว มี 3 ขั้นตอน คือ 1) วางแผนการทำงานเครือข่ายร่วมกัน กำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย โดยตั้งเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยแบบไม่เป็นทางการ มีเป้าหมายการทำงาน 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่าย จัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระยะพัฒนาเครือข่าย จัดกิจกรรมพบปะพูดคุยกับสมาชิกเครือข่าย กำหนดข้อตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ มีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่ายเป็น การรับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

รูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม มีชื่อว่า “C THAINESS Model” นำมาจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวได้ 5 โปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยว 2 แบบคือ เส้นทาง (ไป-กลับ-วันเดียว) จำนวน 5 เส้นทางและเส้นทาง (2 วัน 1 คืน) จำนวน 1 เส้นทาง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยให้เกิดการเชื่อมโยงกันในจังหวัดราชบุรี ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ควรกำหนดตำแหน่งทางการตลาดการท่องเที่ยววิถีไทยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนให้ชัดเจน ด้านราคา ควรเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้คุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ชุมชน วิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายในภาพรวม ด้านช่องทางจำหน่าย ควรจัดทำช่องทางออนไลน์ (Online) คลิปวิดีโอ Email Line Facebook You tube ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ (Offline) แบบช่องทางออนไลน์ (Online) เพิ่มช่องทางการสื่อสารแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง

คำหลัก : ประสบการณ์ท้องถิ่น, การท่องเที่ยววิถีไทย, วัฒนธรรมชุมชน, ลุ่มน้ำแม่กลอง

ABSTRACT

Project Code : RDG60T0031
Project Title : Local Experience Management Designed to Promote
Thainess Tourism Based on Local Cultures of Mae Klong
River Basin's Communities in Ratchaburi Province

Investigator : Preeyaporn Thongphud E- mail Address : pp_budsaba@hotmail.com
Chonchicha Punsawang E- mail Address : miss_a-o-m@hotmail.

Project Period : June 1, 2017- May 31, 2018

This research had 2 conjoined studies. The purposes of this research were 1) to construct development and management model on Thainess Tourism network based on local cultures of Mae Klong river basin 2) to construct a model of local experience development based on arts and cultures in promoting tourism on Thainess way of life Mae Klong river basin in Ratchaburi Province 3) to find the way in organizing local experience in promoting Tourism on Thainess way of life of Mae Klong river basin in Ratchaburi Province using both qualitative and quantitation research. Tourist datas were collected by questionnaire for quantitative research and analized datas by percentage mean and standard deviation, collecting data from government officers and private organization officers by deep interviewing, observing, group meeting, content analyzing and description were used to represent datas for qualitative research. The finding were as follows:

1. Model in developing and managing Thainess way of life tourism network had 3 steps 1) planning in working in the tourism network together in providing activities to develop network., goals, management process and staff who took responsibility in working for the network 2) processing the activities to develop network through focus group, study tour and organized Thainess tourism fair 3) evaluating on network activities by setting Thainess tourism network in 3 step, the first step, was setting network to do the plans to develop the network, focus group was used in this step, the second step was developing network through meeting among the members of the network to provide about tourism activities together, announcement and co with government and private organization, evaluated network output and the last step was expanding network by receiving new tourism members and joined with the other tourism places.

2. The model of local experiences based on arts and cultures named .

“C Thainess Model” leads to 5 tourism programs and 2 tourism route styles those were 5 routes of one day trip, 1 routes for 2 days – one night trip. The way to promote Thainess tourism networks in Ratchaburi Province about tourism product should provide the position of the market for Thainess tourism and develop products those are congruous to identities of the communities clearly. About the cost of products should find the way to promote marketing value especially value of arts and cultures identities of the communities, analyzing whole of the cost, About the channels for distributing should create many online channels including clip videos, Email, line, Facebook and Youtube. About marketing promoting should join the activities in marketing promoting of both government and private organizations, to make offline and online information and have more directly contact with the tourism places.

Keyword : local experience, Thainess tourism, community culture, Mae Klong river basin.

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากเครือข่ายองค์การบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) ประจำปีงบประมาณ 2560 โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ได้รับการพิจารณาให้คำปรึกษาแนะนำจากกรรมการผู้พิจารณาชุดโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากโครงการวิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริหาร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานวิจัยตลอดโครงการ และได้รับความช่วยเหลือในการทำงานจากคณะทำงานสำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ ทุกท่านที่ประสานงาน กำกับติดตามในการทำงานวิจัยอย่างใกล้ชิด

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ดร.สุทธิรักษ์ หงส์สมบัติ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี คุณธิดา กวงเม็ยะ ประธานบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด คุณผ่องศรี ชัยชนะ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี คุณแสงจันทร์ แก้วประทุมรัตน์ หัวหน้าสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี และคุณวิศรุต อินแหยม ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี ที่อำนวยความสะดวกการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ

ท้ายสุดนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มผู้จัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองที่สละเวลาให้คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์และเข้าร่วมโครงการทำกิจกรรมเครือข่ายการท่องเที่ยวและร่วมพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมจนสำเร็จ ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ณัชฎาภักย์จันรัตน์วรกานต์ ที่ตรวจทานและให้คำปรึกษาแนะนำ อาจารย์นภธีรา จวอรรถ ช่วยตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ อาจารย์ไทรตรึงษ์ พลอยม่วง ที่ช่วยพิมพ์แก้ไขรายงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนจังหวัดราชบุรีและประเทศชาติต่อไป

ปรียาพร ทองผุดและคณะ

23 ตุลาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ข)
ABSTRACT.....	(ง)
กิตติกรรมประกาศ.....	(ค)
สารบัญ.....	(ณ)
สารบัญตาราง.....	(ต)
สารบัญภาพ.....	(ถ)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 ขอบเขตการวิจัย	6
1.4 นิยามศัพท์.....	7
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่น	11
2.2 แนวคิดวัฒนธรรม.....	14
2.3 แนวคิดเครือข่าย.....	16
2.4 แนวคิดการนำเสนอปีท่องเที่ยววิถีไทย.....	19
2.5 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	21
2.6 แนวคิดกลยุทธ์การตลาด	25
2.7 บริบทจังหวัดราชบุรี.....	26
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	38
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
3.2 พื้นที่ของการศึกษา.....	38
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
3.4 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	42
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	44
บทที่ 4 ผลการวิจัย	45
4.1 ผลการศึกษา	45
4.2 การบูรณาการงานวิจัย.....	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
5.1 สรุปและอภิปรายผล.....	68
5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	74
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรมการวิจัย	82
ภาคผนวก ข บทความนำเสนอเผยแพร่งานวิจัย.....	92
ประวัติผู้วิจัย	95

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่าย.....	ง
2	เปรียบเทียบ C THAINESS model ของ 5 ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย	จ
3	โปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น.....	ฉ
4.1	ประเภทและประสบการณ์ท้องถิ่น.....	48
4.2	โปรแกรมที่ 1 “ฟังเรื่องเล่า..เก็บเรื่องราว...วิถีชุมชนคนริมคลองดำเนินสะดวก”	49
4.3	โปรแกรมที่ 2 “สัมผัสภาควิถีชุมชนคนเดินดิน กินโตกินเที่ยววิถีไทย ใช้จ่ายวิถี พุทธ อิ่มทั้งกาย ได้ทั้งบุญ อดหนุนประชาชน”	50
4.4	โปรแกรมที่ 3 “ไหว้หลวงพ่อด่าง แหล่งวังมัจฉา พาเที่ยวชมสวน ชวนสัมผัสวิถี ชุมชนคนตาหลวง”	51
4.5	โปรแกรมที่ 4 “ศิลปะการแสดงหนังใหญ่และตลาดด้านขนอน”	52
4.6	โปรแกรมที่ 5 “ศิลปะพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่น วิถีไทยมอญ”	53
4.7	เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง ภาควิถีไทยยวน.....	54
4.8	เส้นทางที่ 2 เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ.....	55
4.9	เส้นทางที่ 3 ภูมิปัญญางานศิลป์ถิ่นราชบุรี.....	56
4.10	เส้นทางที่ 4 ชุมงานศิลป์ ปั่นดินเหนียว ภาควิถีชุมชน.....	56
4.11	เส้นทางที่ 5 ศิลปะเมืองราชบุรี.....	57
4.12	เส้นทางท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน.....	58
4.13	ตารางเปรียบเทียบ C THAINESS Model	65
5.1	อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชน.....	69
5.2	ประเภทและประสบการณ์ท้องถิ่น.....	71

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงแผนที่รวม 5 เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย.....	๗
1.1	กรอบแนวคิดแผนการวิจัยการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว วิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี.....	9
2.1	กระบวนการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ.....	12
2.2	แผนที่แสดงถนนสายหลักจังหวัดราชบุรี.....	27
2.3	แผนที่แสดงขอบเขตลุ่มน้ำแม่กลอง	28
2.4	แผนที่จังหวัดราชบุรี.....	29
4.1	แผนภาพรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชน (C THAINESS MODEL)...	66

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยนับว่ามีมรดกวัฒนธรรมและทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติอันหลากหลายที่สามารถสะท้อนเรื่องราวอันเกี่ยวกับรากเหง้า ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของบรรพชนไทย และสามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของผู้คน สังคมและวัฒนธรรมไทยตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบัน ได้แก่ วิธีการดำรงชีวิต การตั้งถิ่นฐาน การสรรค์สร้างพัฒนาวัฒนธรรม และทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลิตผลและมรดกอันทรงคุณค่าจากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นอันชาญฉลาดของผู้คนในสมัยโบราณ เป็นต้น ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู การสงวนรักษา การพัฒนา และการจัดการมรดกทางภูมิปัญญาของชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติด้านการศึกษาการเรียนรู้ มิติด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องมิติด้านสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อม มิติด้านนิเวศ วัฒนธรรมและภูมิวัฒนธรรม มิติด้านเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) คือ ความรู้ ความสามารถของคนท้องถิ่นที่เกิดการสะสมในพื้นที่นั้น ๆ มากกว่าศตวรรษ โดยเน้นที่เป็นความรู้ความสามารถในการพิจารณาสิ่งที่ถูกต้องกับกระทำและการดำเนินชีวิตในประเทศไทย เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546, หน้า 21) ได้อธิบายไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่ชาวบ้านเป็นผู้สร้างขึ้นด้วยตนเอง เพื่อชาวบ้านเอง โดยเป็นการสร้างด้วยการสั่งสมมาเป็นเวลานาน ในบริบทของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตลอดเวลาเป็นความรู้ที่ได้รับการทดสอบในสภาพการณ์จริงและเกิดการปรับเปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อม สถานการณ์จนเป็นภูมิปัญญาที่ใหม่หรือทันสมัยอยู่เสมอและฝังอยู่ในระบบคิด พฤติกรรม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อาจกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเปรียบได้กับประสบการณ์ (Experience) คือ สิ่งที่ได้มาจากการสังเกต การซึมซับจากปรากฏการณ์ และกิจกรรมที่ได้กระทำมาด้วยตนเองของผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า ดังนั้นประสบการณ์จัดได้ว่าเป็นความรู้แบบดำเนินการความรู้ดั้งเดิม จึงเป็นความรู้ของประสบการณ์ที่มีลักษณะการได้มาจากการประสบการณ์ตรงเป็นระยะยาว ในส่วนของความเข้าใจร่วมของสังคมนั้น ๆ ก็คือวัฒนธรรมของสังคมนั้นหรือองค์กรนั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อและความเข้าใจร่วม คือ ความเข้าใจและหลักการเหตุผลที่ใช้เป็นแนวทางในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยรวมความรู้ท้องถิ่นมีลักษณะเป็นความรู้สะสม ได้มาจากการประสบการณ์ตรงจากวิธีการดำเนินชีวิต หากกล่าวโดยสรุป ความรู้ท้องถิ่นเป็นความรู้แบบสะสมและเป็นพลวัตรที่มีลักษณะเฉพาะตัว เกิดการสะสมและส่งผ่านมาเป็นเวลาหลายรุ่น ซึ่งเกิดการ ผันแปรไปตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งต้องใช้เวลาในการปฏิบัติในพื้นที่หนึ่ง ๆ

และปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต การถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น เกิดขึ้นในลักษณะของความร่วมมือ และปฏิสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น จนเกิดเป็นประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ประกอบกับทิศทางของประเทศ ในการจัดการประสบการณ์ท้องถิ่น มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้นเป็นลำดับ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางโลก รูปแบบการท่องเที่ยวร่วมสมัยและนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ที่มีความซับซ้อนในด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับนโยบายของประเทศ ให้สอดคล้องรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการท่องเที่ยวแบบวิถีไทย จึงเป็นโอกาสสำคัญที่จะสามารถก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว สินค้าและบริการ รวมถึงการกระจายรายได้ เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ อันเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาประเทศในระยะยาว

แผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศ ปี พ.ศ. 2558 – 2560 อยู่ภายใต้กรอบแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2557 – 2560 ได้กำหนดแผนปฏิบัติการด้านที่ 4 การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย การท่องเที่ยวสีเขียว กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2558, หน้า 62) และแผนการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2560 ได้มีแนวทางในการนำเสนอ “วิถีไทย” ผ่านการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจจากท้องถิ่นไทย (Local Experience) อันเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวไทยที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสความเป็นไทยแท้ดั้งเดิม โดยต่อยอดนำเสนอสินค้าการท่องเที่ยวที่ผูกโยงกับวิถีไทยแต่ลงลึกมากขึ้น เพื่อนำรายได้และความเข้มแข็งสู่เศรษฐกิจฐานราก ทำให้คนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว นำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวในอนาคตสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดราชบุรี ที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้กำหนดเป้าหมายในการที่จะพัฒนาจังหวัดราชบุรีให้เป็น “เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์สังคมที่บูรณาการศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวิถีถิ่นสายน้ำ และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยดั้งเดิม ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จอมบึง บ้านคา บางแพ ดำเนินสะดวก นอกจากนี้จังหวัดราชบุรียังได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ 1) การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้สร้างสรรค์สังคม ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การเกษตร นันทนาการและสิ่งแวดล้อม 3) การพัฒนาบริการและโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัย ทั้งนี้เพื่อจะก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีเพิ่มขึ้น (จังหวัดราชบุรี, 2556, หน้า 2)

จากแผนพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศ (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2558, หน้า 10) และสถานการณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศในขณะนี้อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม เพราะขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ นับเป็นปัญหาที่สะสมมานานจากนโยบายการเร่งส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว แต่ขาดการเตรียมพร้อมรองรับของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวหลัก ๆ ของประเทศ ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี การลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การบริหารจัดการและการควบคุมกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ ปัญหาขยะ น้ำเสีย มลพิษ ระบบนิเวศวิทยา ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน เสี่ยงต่อการถูกทำลาย ซึ่งหากกล่าวถึงปัญหาของการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีนั้น ยังคงมีอยู่หลายประการ

เนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังคงประสบปัญหาขาดแคลนนักท่องเที่ยว เป็นผลมาจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไปกระจุกตัวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวในหลายแห่งนั้นเป็นคู่แข่งกันเองในเชิงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวไปโดยปริยาย ทั้งที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์เฉพาะ แต่ขาดความร่วมมือและความเป็นเครือข่ายที่จะบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน อันเป็นผลกระทบสืบเนื่องทำให้ระบบเศรษฐกิจในระดับฐานรากนั้นขาดความเข้มแข็ง ขาดการกระจายรายได้เพราะไม่สามารถประกอบอาชีพอันเป็นส่วนเสริมสนับสนุนและรองรับการท่องเที่ยวได้ การไม่กระจายตัวของนักท่องเที่ยว การรองรับปริมาณของนักท่องเที่ยวตลอดจนความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นสาเหตุสำคัญทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง ในขณะเดียวกันการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ยังไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ตลอดจนการร่วมกันจัดการในรูปแบบของการรวมกลุ่มกัน เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวหรือประชาสังคมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นนั้น ยังคงกระจุกตัวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเดิม ๆ

ดังนั้นการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชนเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เกิดสัมผัสประสบการณ์ตรงของวิถีไทยและวัฒนธรรมไทย ทำให้ตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิถีไทย โดยการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มุ่งใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิต เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากการสัมผัส การพูดคุย การชิม การดู การได้ยิน และเป็นรากฐานให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจถึงวิถีไทย (Thainess) เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย อีกประการหนึ่งการท่องเที่ยววิถีไทยต้องการให้เกิดความภาคภูมิใจ และรับรู้คุณค่าและแก่นแท้ของวิถีไทย ถูกถ่ายทอดและส่งต่อผ่านประสบการณ์ที่มีความประทับใจ ให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558, หน้า 2) ในขณะเดียวกันก็จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นหันมาใส่ใจกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแล สงวนรักษา ทำนุบำรุง พัฒนา จัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน จำเป็นจะต้องอาศัยกลไก การขับเคลื่อนโดยให้ความสำคัญกับการ

นำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนา และสร้างสรรค์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นฐานทุนในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

การจัดการประสบการณ์ของท้องถิ่นหรือการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องดำเนินการ ควบคู่ไปกับการจัดการความรู้และคืนความรู้สู่ชุมชน เพื่อส่งเสริมศักยภาพและความสามารถในการจัดทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นด้วยการจัดการทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบวิถีไทยดังที่กล่าวมาข้างต้น จังหวัดราชบุรีมีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมอันประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน หากจะกล่าวถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรีที่โดดเด่นคือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ประกอบด้วยไทยพื้นถิ่น ไทยจีน ไทยเขมร ไทยกะเหรี่ยง ไทยมอญ ไทยทรงดำ ไทยยวนและไทยลาวเวียง โดยแต่ละชาติพันธุ์ล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายของระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบลุ่มน้ำที่มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดราชบุรี ซึ่งไหลผ่านพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอวัดเพลง และอำเภอดำเนินสะดวก (ยนต์ ชุ่มจิตต์, 2547, หน้า 20) โดยตลอดความยาวและสองฝั่งของแม่น้ำแม่กลองที่ไหลผ่านจังหวัดราชบุรี จากรายงานทางวิชาการสะท้อนให้เห็นว่าแม่น้ำแม่กลองเป็นสายน้ำแห่งชีวิตที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้คนในท้องถิ่นที่เรียนรู้ ปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตริมแม่น้ำ (สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์, 2557, หน้า 65) เกิดเป็นท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงสุขภาพ และเชิงนันทนาการ เป็นต้น สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวด้านตลาดในประเทศ ประจำปี 2560 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งให้หัวข้อว่า “ปีแห่งการท่องเที่ยววิถีไทย” ดังกล่าวข้างต้น อีกทั้งเป็นการกระจายการท่องเที่ยวจากจังหวัดใหญ่ไปสู่จังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองที่มีเอกลักษณ์และมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว จากข้อมูลสถิติจากกรมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2558 จังหวัดราชบุรีมีนักท่องเที่ยวในภาพรวมที่เดินทางท่องเที่ยวมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 8.74 แบ่งเป็นผู้เยี่ยมเยือน ชาวไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.74 เป็นชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.67 ด้วยปัจจัยการเดินทางสะดวกสบาย ระยะทางไปได้ และถูกเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองภายใต้แนวคิด “12 เมืองต้องห้ามพลาด” ในหัวข้อการประชาสัมพันธ์ “ราชบุรีชุมชนคนอาร์ต” ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดราชบุรียังคงเป็น 12 เมืองต้องห้ามพลาด Plus ใช้ “วิถีไทย” กระตุ้นท่องเที่ยวท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีให้มีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น (Travel, 20 กุมภาพันธ์ 2560)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานทางวิชาการ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการชุดโครงการวิจัย เรื่อง การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงศักยภาพและความสามารถของตนเองที่มีอยู่แล้วในวิถีการดำรงชีวิตทั้งในด้านการเกษตร ด้านศาสนา ด้านวัฒนธรรมแบบลุ่มน้ำ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมใน

การจัดการประสบการณ์ท้องถิ่นของตนเอง เพื่อการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างเกิดประโยชน์สุข และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ รวมถึงการบริหารจัดการความหลากหลายของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเอง ให้เกิดความยั่งยืนมากยิ่งขึ้นตามลำดับ เมื่อชุมชนท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้ประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ด้วยศักยภาพ และความสามารถของตนเองได้แล้วนั้น องค์รวมของการพัฒนาประเทศโดยใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานแห่งการขับเคลื่อนอย่างมีพลวัตมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมเกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมีคำถามวิจัย 1) เครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ควรมีรูปแบบการจัดการและการพัฒนาเครือข่ายอย่างไร 2) ประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ควรมีรูปแบบการจัดการประสบการณ์ท้องถิ่นอย่างไร ดังนั้นแผนงานวิจัย “การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ” จะช่วยตอบคำถามเรื่องการจัดการและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม โดยการดำเนินงานแผนงานการจัดการประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมภายใต้แผนงานวิจัยจะประกอบด้วยแผนงานวิจัยและโครงการย่อย 2 โครงการดังนี้

1) แผนงานวิจัยเป็นแผนงานที่มุ่งเน้นการตอบปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน โดยการสังเคราะห์จากผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น คู่มือการจัดการประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย แผนงานวิจัยทำหน้าที่สนับสนุนให้ชุมชนดำเนินการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น

2) โครงการย่อยเป็นโครงการการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โครงการย่อยประกอบด้วย 2 โครงการ ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการและการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี 2) รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยแต่ละโครงการย่อยมีหัวหน้าโครงการวิจัยและนักวิจัย โครงการละ 2 คน ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โครงการย่อยเป็นงานวิจัยที่ครอบคลุมการศึกษาการจัดการประสบการณ์ท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ซึ่งแผนงานวิจัยจะเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูลและประสานในแต่ละโครงการย่อย ได้มาเรียนรู้ร่วมกันและนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลไปแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการหรือจัดกิจกรรมประสบการณ์ให้กับเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้ออกแบบกระบวนการวิจัยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนซึ่งกลุ่มที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทันที เช่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะได้รูปแบบการจัดการเครือข่าย รูปแบบการจัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น คู่มือการจัดกิจกรรม เส้นทาง

ท่องเที่ยววิถีไทยโดยใช้ประสบการณ์ท้องถิ่น ไปใช้ขยายผลในชุมชนละชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

แผนงานวิจัยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อจัดประสบการณ์ท้องถิ่น นำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1.2.1 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.2.3 เพื่อหาแนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยมีดังนี้

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา

1.3.1.1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.3.1.2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.3.1.3 แนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เลือกพื้นที่ศึกษาคือ ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี ได้แก่

1.3.2.1 ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก

1.3.2.2 ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก

1.3.2.3 ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง

1.3.2.4 ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง

1.3.2.5 ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม

1.3.3 ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1.3.3.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2559 มีจำนวน 1,442,874 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2559)

1.3.3.2 กลุ่มชุมชน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้รู้หรือผู้รับผิดชอบ ศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ชุมชน

1.3.3.3 กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ มัคคุเทศก์ ตัวแทนชมรมท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ราชบุรี

1.4 นิยามศัพท์

ประสบการณ์ท้องถิ่น หมายถึง ประสบการณ์ของชุมชนหรือกิจกรรมที่ชุมชนเสนอให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสัมผัสความเป็นวิถีไทยหรือวิถีท้องถิ่น เช่น อาหาร การเกษตร ศิลปะ ความเชื่อ ประเพณี เป็นต้น ให้เกิดเป็นประสบการณ์ประทับใจเห็นคุณค่าของแต่ละท้องถิ่นแล้ว ส่งประสบการณ์ความรู้ ความประทับใจให้คนรอบข้าง

รูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่น หมายถึง โปรแกรมกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา มีส่วนร่วมหรือสัมผัส แลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชน โดยชุมชนนำวิถีชีวิตของท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว เช่น ตอกหนังใหญ่ เคี้ยวน้ำตาล มะพร้าว ทำอาหารพื้นบ้าน ทอผ้าจก และการใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน เป็นต้น ให้นักท่องเที่ยวเกิดความ ประทับใจ วิถีไทยหรือวิถีท้องถิ่น เห็นคุณค่าเอกลักษณ์ความเป็นไทย แล้วส่งต่อให้คนรอบข้าง ภายใต้ กรอบแนวคิดรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เรียกว่า “C THAINESS Model” มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ C = Culture (วัฒนธรรม) T = Tourism (การท่องเที่ยว) H = Happiness (มีความสุข) A = Activity (กิจกรรม) I = Identity (อัตลักษณ์) N = Network (เครือข่าย) E = Experience (ประสบการณ์) S = Sage Villager (ปราชญ์ท้องถิ่น) S = Sharing (การร่วมมือกัน ของชุมชน)

การจัดประสบการณ์ท้องถิ่น หมายถึง การจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย โดยชุมชนนำวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการทำโปรแกรมหรือกิจกรรมประสบการณ์ ท้องถิ่น เช่น กิจกรรมเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าวของชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ กิจกรรมทอผ้าจกของชุมชน บ้านคูบัว กิจกรรมการแสดงหนังใหญ่ของชุมชนบ้านสร้อยฟ้า เป็นต้น แล้วชุมชนร่วมกันจัดตาม กระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือสัมผัสแลกเปลี่ยนร่วมกับ ชุมชนแล้วเกิดประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) ที่ได้เรียนรู้จากชุมชน

เครือข่าย หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกิดจากการรวมตัวของตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้แทนจาก หน่วยงานและองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งที่เป็นส่วนราชการและส่วนเอกชน เพื่อร่วมกัน ดำเนินงานจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน ตามโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นและเส้นทาง ท่องเที่ยววิถีไทยจังหวัดราชบุรี

รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่าย หมายถึง กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนา เครือข่ายท่องเที่ยวด้วยการเรียนรู้และปฏิบัติการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยตามโปรแกรม ประสบการณ์ท้องถิ่นของสมาชิกและกลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย แล้วร่วมกันจัดการเครือข่ายมีการ ทำงาน 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่าย ระยะพัฒนาเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้

วิถีไทย หมายถึง แนวทางการดำรงชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย ที่คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาสู่รุ่นต่อรุ่นและถูกปรับปรุงให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต

ปัจจุบัน เป็นแนวทางในเรื่องที่สังคมยอมรับเป็นบรรทัดฐาน วิถีไทยมีลักษณะแบบดั้งเดิม (Traditional) และแบบร่วมสมัย (Contemporary) แบ่งออกได้ 8 ประเภท ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียม ประเพณี 2) การแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน 3) ศิลปกรรมและศิลปหัตถกรรม 3) อาหารไทย 4) นิทาน ภาษา วรรณกรรม 5) งานอาชีพ เครื่องมือเกษตรกรรม 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย 7) วิถีชีวิตและ 8) ภูมิปัญญาไทย

การท่องเที่ยววิถีไทย หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวชมและร่วมประสบการณ์ของชุมชนหรือกิจกรรมที่ชุมชนเสนอให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสัมผัสความเป็นวิถีไทยหรือวิถีท้องถิ่น (Local Experience) โดยผ่านประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เช่น ตอกหนังใหญ่ เคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ทำอาหารพื้นบ้าน ทอผ้าจก เป็นต้น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยควบคู่กับกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวที่สนุกสนานและประสบการณ์ใหม่ ๆ

ศิลปะ หมายถึง การสร้างสรรค์ความงามหรือการสร้างอารมณ์ต่าง ๆ ในรูปแบบงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ ภาษา และศิลปหัตถกรรม งานวิจัยครั้งนี้ศิลปะในจังหวัดราชบุรี แบ่งออก 2 ประเภท คือ 1) ศิลปะท้องถิ่นแบบดั้งเดิม (Traditional) ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนัง วัดคงคาราม สถาปัตยกรรมวัดมหาธาตุ ประติมากรรมนูนต่ำที่เขางู ผนังใหญ่วัดขนอน ทอผ้าจกไทยยวน บ้านคูบัว เป็นต้น 2) ศิลปะแบบร่วมสมัย (Contemporary) ได้แก่ ชุมชนคนอาร์ต หอศิลป์ดีคูน เซรามิกเถาธงไถ่ ตลาดเก่า 119 ปี เจ็ดเสมียน สุทธิแลนด์แดนตุ๊กตา เป็นต้น

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในสังคมที่สืบทอดต่อกันมา มีทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมที่ปรับปรุงพัฒนาให้ร่วมสมัย แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทรัพยากรทางโบราณคดี 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดง เช่น ศิลปะ วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง ปรัชญาคติ นิทาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมตามความเชื่อ ฯลฯ

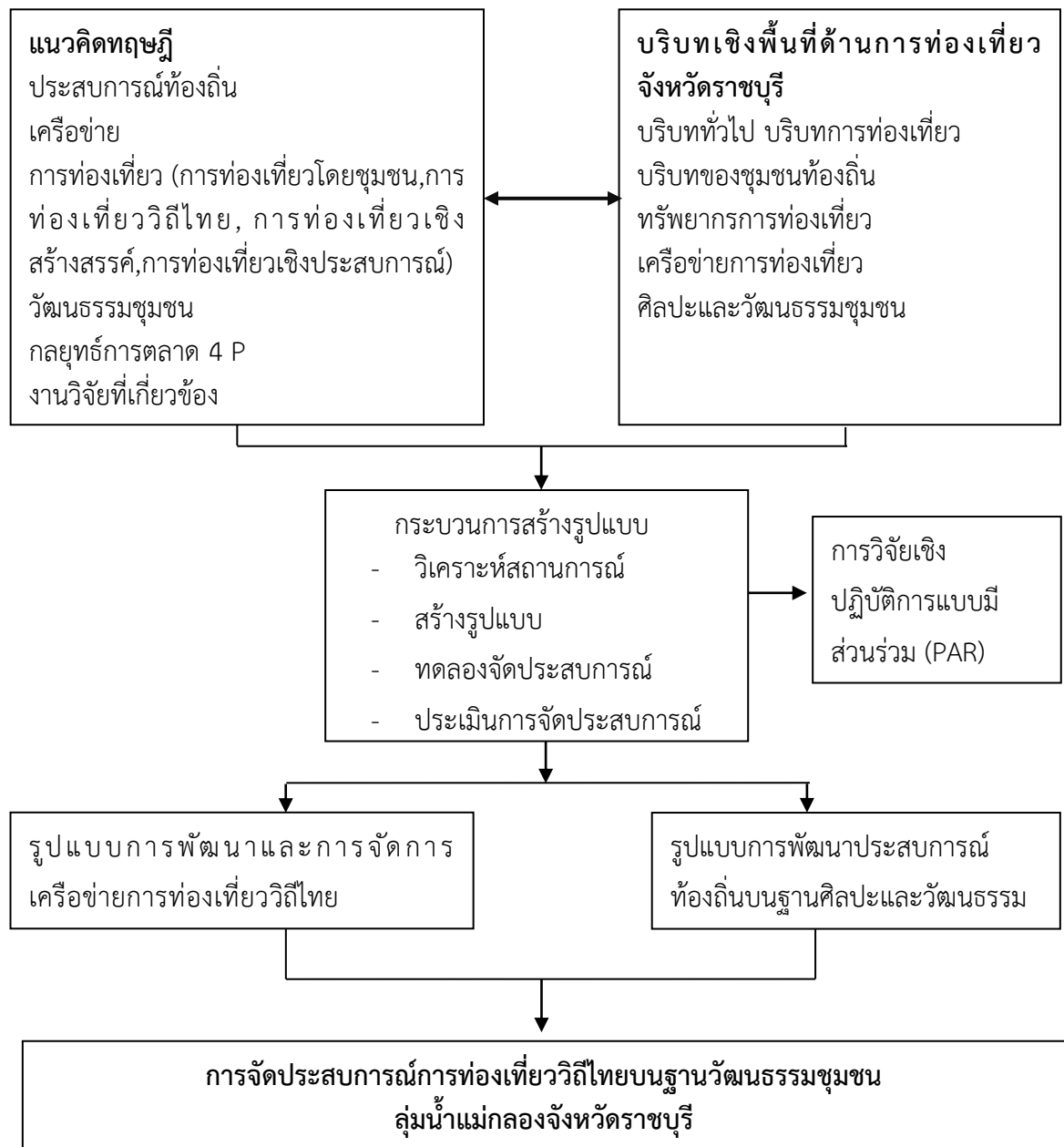
ลุ่มน้ำแม่กลอง หมายถึง แม่น้ำแม่กลองที่ไหลผ่านพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมือง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย หมายถึง วิธีการหรือแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยกับการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ใช้แนวคิดตามหลักการตลาด 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ชุมชนและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทย ได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย ตั้งแต่การคิดริเริ่ม ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบ การใช้รูปแบบประสบการณ์ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนงานวิจัยการจัดประสบการณ์การท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีได้ศึกษาแนวคิดประสบการณ์ท้องถิ่น เครือข่ายท่องเที่ยว การท่องเที่ยว วัฒนธรรมชุมชน กลยุทธ์การตลาด บริบทเชิงพื้นที่ของการท่องเที่ยว โดยดำเนินงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แสดงกรอบแนวคิดของงานวิจัย แสดงภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดแผนการวิจัยการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม

1.6.2 ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เส้นทางการท่องเที่ยววิถีไทยและคู่มือการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย โดยใช้รูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นโดยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

1.6.3 หน่วยงานภาครัฐ ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปได้ในการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยววิถีไทยหรือวางแผนการท่องเที่ยววิถีไทย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การ

1.6.4 หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวได้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองที่เชื่อมโยงกันในจังหวัดจากการสังเคราะห์ชุดโครงการย่อยเชิงบูรณาการ

1.6.5 หน่วยงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอเมือง ใช้ข้อมูลชุดโครงการในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

1.6.6 องค์กรธุรกิจ องค์กรภาครัฐที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใช้เป็นข้อมูลให้ในการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพการดำเนินงานการท่องเที่ยว

1.6.7 ชุมชนได้แนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมากระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยว ร่วมมือกันสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบวิถีไทยแบบบูรณาการ

1.6.8 หน่วยการวิจัยได้กระบวนการวิจัยที่องค์ความรู้ใหม่สามารถนำมาต่อยอดในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดราชบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่าย อีกทั้งการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีทุนวัฒนธรรมชุมชนขยายผลไปสู่การท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
ลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ได้มีการศึกษาแนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดประสบการณ์ท้องถิ่น แนวคิดวัฒนธรรม
ชุมชน แนวคิดเครือข่าย แนวคิดการท่องเที่ยว แนวคิดกลยุทธ์การตลาดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทาง
ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์มีดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่น

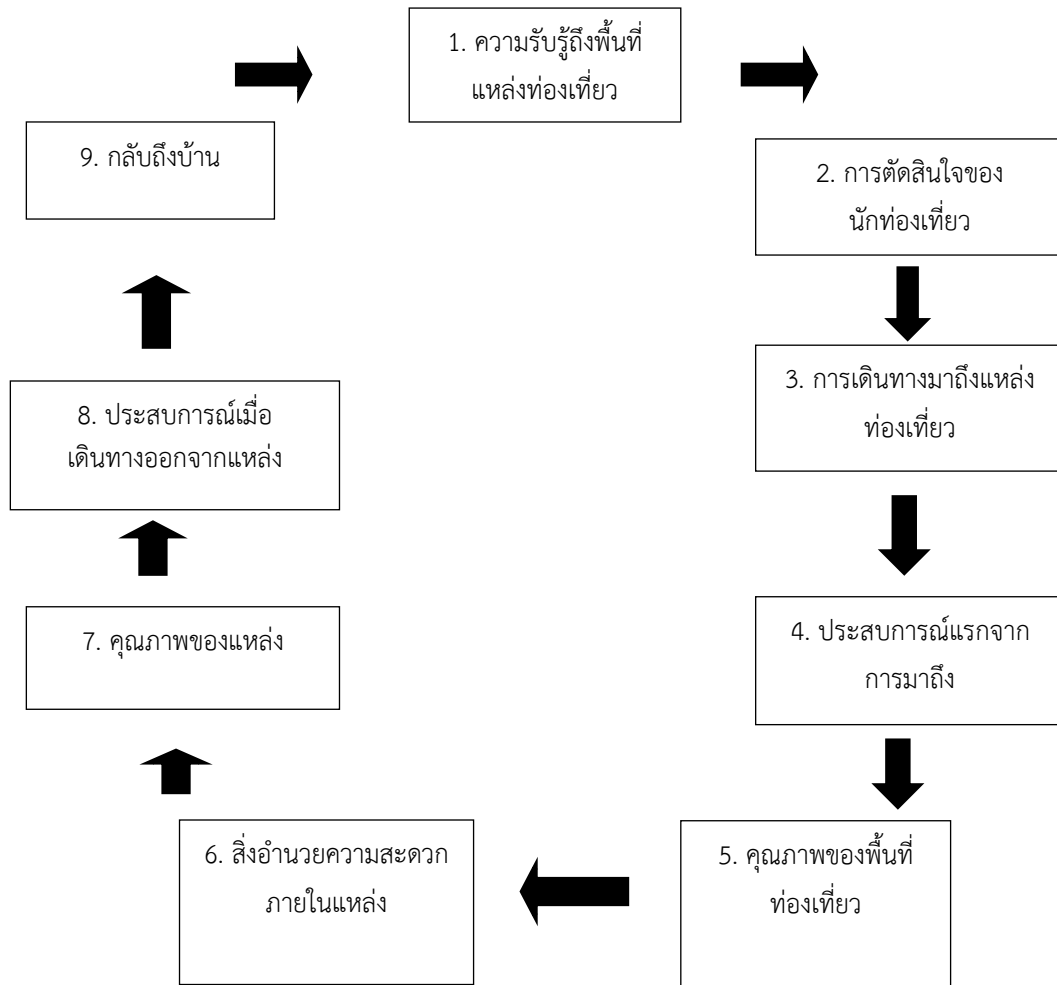
2.1.1 ความหมายประสบการณ์ท้องถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาประสบการณ์ท้องถิ่นกับประสบการณ์ท่องเที่ยวขอนำเสนอสรุป
ได้ดังนี้

ประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) คือ การสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว
ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมและสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวจากวิถีท้องถิ่นหรือ “วิถีไทย” เห็นถึงคุณค่า
และมีส่วนร่วมกับประสบการณ์อันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่นและส่งผลต่อประสบการณ์ ความรู้
ความประทับใจที่ได้จากท้องถิ่นไทยให้กับคนรอบข้าง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558, หน้า 1 – 2)
สอดคล้องกับ Airbnb (2018) กล่าวว่า ประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) คือการทัศนจร
หรือกิจกรรมต่างๆ ที่คนในพื้นที่คิดและจัดขึ้น โดยพาผู้เข้าร่วมไปเที่ยวชมสถานที่และชุมชนต่างๆ ใน
เมืองเพื่อสัมผัสประสบการณ์พิเศษในแบบเฉพาะของคนท้องถิ่น ประสบการณ์ที่จัดขึ้นมีทั้งแบบหนึ่งวัน
และหลายวัน โดยประสบการณ์ที่จัดขึ้นหลายวัน จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงกำหนดการได้
ประสบการณ์แบบหนึ่งวันอาจกินเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมงก็ได้ ประสบการณ์ที่จัดมีได้หลายแบบ ตั้งแต่
เวิร์คช็อปไปจนถึงการเดินป่า มีหลากหลายระดับตามความสนใจและทักษะที่แตกต่าง อาจกล่าวได้ว่า
ประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) หมายถึง ประสบการณ์ของชุมชนหรือกิจกรรมให้กับ
นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกิจกรรม การใช้ชีวิตหรือสัมผัสความเป็นวิถีไทยหรือวิถีท้องถิ่น ให้เกิดเป็น
ประสบการณ์ที่ประทับใจ มีความทรงจำเห็นคุณค่าและเอกลักษณ์ความเป็นไทยของแต่ละท้องถิ่น เช่น
ด้านอาหารการกิน ด้านการเกษตร ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัยด้านประเพณี ด้านภาษา ด้านอาชีพ
ด้านความเชื่อ ด้านศิลปกรรม ด้านนาฏศิลป์ การแสดงและดนตรีพื้นบ้าน ด้านศิลปหัตถกรรม ด้านกีฬา
และศิลปะการต่อสู้ เป็นต้น และส่งผลต่อประสบการณ์ ความรู้ ความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

2.1.2 กระบวนการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2558, หน้า 67) ได้เสนอการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว
ให้กับนักท่องเที่ยวจะต้องมีกระบวนการ เริ่มตั้งแต่นักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงแหล่งและกลับออกไป
มีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 2.1 กระบวนการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ
ที่มา : กระบวนท่องเที่ยวและกีฬา (2558, หน้า 67)

2.1.3 ลักษณะกิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์

กิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่อยู่บนฐานทรัพยากรในพื้นที่ (original) ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีวิถีชีวิตและสภาพบริบทของชุมชน มีลักษณะดังนี้

1) เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) สร้างความสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว หรือระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง ผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว

2) การถ่ายทอดเรื่องราว (Story) ที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ที่มาที่ไปและได้ซาบซึ้ง (appreciate) มีอารมณ์ร่วมกับสิ่งที่ทำอยู่หรือเห็นอยู่ซึ่งจะนำไปสู่ประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นมีความทรงจำ โดยมีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอหรือให้ร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจสิ่งที่กำลังทำอยู่ มีการอธิบายขั้นตอนหรือการสาธิตให้ชม

3) เวลาในการทำกิจกรรมจัดสรรให้เหมาะสม (Time) ไม่ใช้เวลายาวนานเกินไป เนื่องจากอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย หรือสิ้นใจเกินไปจนทำให้รู้สึกว่าเป็นเพียงการทำให้เห็น

4) กิจกรรมที่ให้และสร้างความรู้ในสิ่งที่ทำอยู่ (Knowledge) เป็นการกระตุ้นให้เกิดทักษะในระหว่างที่ทำกิจกรรม ควรเป็นความรู้ที่นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าถูกบังคับให้เรียนรู้ ดังนั้นต้องเตรียมข้อมูลและวิธีการนำเสนอมาเป็นอย่างดี หรืออาจใช้วิธีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจมากขึ้นหรือสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ใหม่

5) กิจกรรมที่สนุก (Fun) เป็นการออกแบบกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกสนุก ไม่เบื่อหน่าย ไม่เป็นความรู้เชิงวิชาการมากเกินไป หรือทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าการทำกิจกรรมนั้นไม่มีสาระใด ๆ เลย ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวต้องการบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ขึ้นอยู่กับเวลา สถานการณ์และการบริการ

6) สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ให้นักท่องเที่ยว (Emotional outcome) โดยกิจกรรม ควรให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ลงมือทำเรียนรู้กับสิ่งที่อยู่ตรงหน้าด้วยตนเอง ทั้งนี้ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคล ขึ้นอยู่กับเวลา สถานการณ์และการบริการทางการท่องเที่ยวที่ได้รับในขณะนั้น

7) กิจกรรมที่คนในท้องถิ่นได้รับ (Benefit) อาจเป็นผลประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมก็ได้

2.1.4 รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวประสบการณ์นั้น พัฒนามาจากวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่นตามแนวทางการท่องเที่ยววิถีไทยมีกิจกรรมดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559, หน้า 20 - 21)

1) เทศกาลประเพณีไทย (Thai festival) เป็นการจัดกิจกรรมพิเศษหรือเทศกาลในแต่ละช่วงเวลาโดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ร่วมกิจกรรมและบริหารจัดการ ในขณะเดียวกันเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

2) อาหารพื้นถิ่น (Local Food) เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้ชิมหรือรับประทานอาหารพื้นถิ่นในชุมชน ชุมชนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมมือทำอาหารพื้นถิ่นร่วมกับคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ทางด้านอาหารพื้นถิ่นแก่นักท่องเที่ยว

3) วิถีชีวิตชุมชน (Local way of life) เป็นกิจกรรมในวิถีชีวิตชุมชน โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ หรือได้ลงมือทำ เช่น เก็บผักพื้นถิ่น การทำนา การหาปลาในลำน้ำโขง เป็นต้น

4) การรักษาสภาพแบบไทย (Thai wellness) เป็นกิจกรรมเรียนรู้สมุนไพรและกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรร่วมกับคนในชุมชนและผ่อนคลายด้วยสปาไทย เช่น การทำลูกประคบ กระบวนการ ต้มยาสมุนไพร การเก็บสมุนไพร และสมุนไพรประจำบ้านต่าง ๆ เป็นต้น

5) ศิลปะไทย (Thai arts) เป็นกิจกรรมเรียนรู้ศิลปะท้องถิ่นและร่วมลงมือปฏิบัติจริงกับปราชญ์ชุมชน เช่น การรำไทยล้านนา การฟ้อนเจิง การต๋อยมวย การรำดาบ เป็นต้น

6) ภูมิปัญญาไทย (Thai wisdom) เป็นกิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและร่วมลงมือปฏิบัติจริงร่วมกับปราชญ์ชุมชน เช่น การเรียนรู้ทอผ้า การเรียนย้อมสีธรรมชาติ การทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 แนวคิดวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” (Culture) คือ ส่วนรวมของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วนที่แยกจากกันไม่ออก คือ ส่วนที่มองเห็นได้ ซึ่งสามารถรับรู้ได้โดยไม่ต้องมีการวิเคราะห์ คือ ความปรากฏต่อสายตาของเราโดยตรง คือ วัตถุ คำพูด แบบแผน เช่น การศึกษา สื่อมวลชน ภาษา กีฬา การหุงหาอาหาร เสื้อผ้า พิธีกรรม และส่วนที่มองไม่เห็น เป็นส่วนที่ไม่สามารถรับรู้ได้โดยตรงต้องอาศัยการวิเคราะห์จึงจะเข้าใจกันได้ ได้แก่ ความหมาย เหตุปัจจัย แก่น และเนื้อหาของวัฒนธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2538, หน้า 28)

สาธิต ไพรชาญจิตร (2550, หน้า 8) กล่าวว่า วัฒนธรรม (Culture) เป็นเรื่องเดียวกันกับคำว่า สังคม (Social) เป็นเรื่องเดียวกันกับคำว่าชุมชน (Community) และเป็นเรื่องเดียวกันกับคำว่า ชชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่หมายถึง ระบบความสัมพันธ์และกระบวนการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติกายภาพ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ให้อยู่ในสภาวะสมดุล เอื้อเพื่อเกื้อกูล ทำนุบำรุงกันและกันให้เจริญอย่างต่อเนื่องยาวนาน

วัฒนธรรมชุมชนโดยพื้นฐานมีทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทหลัก ๆ ทั้งเป็นมรดกและทรัพยากร วัฒนธรรมร่วมสมัยสร้างสรรค์และพัฒนาขึ้นใหม่พบเห็นได้ในปัจจุบัน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรทางโบราณคดี 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก ได้แก่ ศิลปะ วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง ประเพณี นิทาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมตามความเชื่อ ฯลฯ (สาธิต ไพรชาญจิตร, 2550, หน้า 14)

2.2.1 วัฒนธรรมลุ่มน้ำ

ในที่นี้จะขอกล่าวถึง วัฒนธรรมลุ่มน้ำคลองดำเนินสะดวกของจังหวัดราชบุรี มีความสัมพันธ์กับคลอง สรุปลงได้ดังนี้

คลองดำเนินสะดวก เป็นคลองที่มีประวัติอันยาวนานครั้งหนึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ก็เคยเสด็จประพาสต้น ณ คลองแห่งนี้ นับจากวันเปิดคลองจวบจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) คลองดำเนินสะดวกมีอายุครบ 147 ปี วิถีชุมชนริมคลองดำเนินสะดวกที่เป็นชุมชนเก่าแก่มาดั้งแต่รัชกาลที่ 4 เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “คลองใหญ่” ชาวบ้านผูกพันกับน้ำ ใช้ประโยชน์จากน้ำได้อย่างมากมาย แต่ปัจจุบันเมื่อความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จากชุมชนที่ใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองทั้งใช้ดื่มกิน อาบน้ำได้ เด็ก ๆ สามารถลงเล่นน้ำได้ ในอดีตการใช้ชีวิตคนริมน้ำ ริมคลอง ทุกบ้านทุกครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ครอบครัวย่อย และน้ำก็ใสสะอาด ซึ่งชุมชนริมคลองปัจจุบันก็ยังคงมีบางส่วนที่สามารถพบเห็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้านแถบนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวรูปทรงเก๋าวัดวาอารามที่ตั้งติดอยู่ที่ชายฝั่งน้ำ จะขอกล่าวความสัมพันธ์กับคลองดำเนินสะดวกดังนี้ (พิพัฒน์ รุ่งกานต์วิวัฒน์, 2558 ,หน้า 84 - 113)

1) ประเพณีแห่พระทางน้ำวัดปราสาทสิทธิ์ จัดวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 หรือช่วงเทศกาลตรุษจีน ซึ่งเป็นวันที่ได้อัญเชิญหลวงพ่อดำรัตนโรจนฤทธิ์มาประดิษฐานที่วัดปราสาทสิทธิ์ ชาวบ้านได้ร่วมใจกันจัดประเพณีแห่พระทางน้ำเชิงอนุรักษ์ เพื่อสืบสอด บำรุงพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนริมสองฝั่งคลองดำเนินสะดวกได้สักการบูชา และชื่นชมบารมี โดยได้นำองค์จำลองหลวงพ่อดำรัตนโรจนฤทธิ์ขนาดหน้าตัก 29 นิ้ว ประดิษฐานในขบวนเรือที่ตกแต่งสวยงาม พร้อมขบวนเรือแห่ไปตามคลองดำเนิน

สะดวก ตั้งแต่หลักห้าถึงประตูน้ำบางยาง จังหวัดสมุทรสงคราม ตลอดเส้นทางไปจนถึงประตูน้ำบางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ประชาชนตลอดสองฝั่งคลองดำเนินสะดวก ระยะทาง 32 กิโลเมตร ได้ตั้งโต๊ะสักการบูชา และจุดประทัดเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

2) พิธีแห่พระทางน้ำ หลวงพ่อโตวัดหลักสี่ วัดหลักสี่ ราษฎร์สโมสร ตั้งอยู่ริมคลองดำเนินสะดวก อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มีหลวงพ่โตวัดหลักสี่เป็นพระพุทธรูปโบราณสมัยอุททอง เนื้อหินทรายแดงฉาบปูน ปางมารวิชัย มีพระพักตร์อิม หน้าตักกว้าง 81 นิ้ว สูง 99 นิ้ว

3) ชุมชนคนจีน บริเวณริมคลองดำเนินสะดวกจะปรากฏเป็นหลักฐานของบ้านเมืองว่า ชุมชนคนจีนย่านการค้า และมีศาลเจ้าต่าง ๆ เรียงรายอยู่ในลำคลองแห่งนี้เป็นจำนวนมาก รวมไปถึงบ้านเจ๊กฮวดมหาเด็ก สถานที่ได้รับการบันทึกเอาไว้อยู่ในประวัติศาสตร์ในคราวที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสต้นคลองดำเนินสะดวก และเสด็จขึ้นมาประทับทรงเยี่ยมบ้านเรือนของชาวจีนแซ่เล่าหล่งนี้ เมื่อเกือบหนึ่งร้อยปี นี่คืออัตลักษณ์ที่มีความสำคัญซึ่งบ่งบอกให้ผู้คนรุ่นหลังที่มาคลองดำเนินสะดวก ให้รับรู้ว่าสถานที่แห่งนี้มีชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่จำนวนมากมาและเต็มไปด้วยความสำคัญ ชาวไทยเชื้อสายจีนในราชบุรีส่วนมากจะนับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ยังนับถือเทพเจ้าต่าง ๆ ตามคติความเชื่อของแต่ละเชื้อชาติพันธุ์ จึงทำให้มีเทพเจ้า เทพธิดาประจำกลุ่มของตน เช่น ชาวจีนแต้จิ๋ว นับถือเทพเจ้าเฉียนเทียนซ่งตี้ ชาวจีนฮกเกี้ยนบูชาเทพมาจู่ และชาวแคว้นบูชาเทพเจ้ากวนอู ชาวไทหล่าบูชาเทพธิดาจุยบ่วยเมี่ยว จึงทำให้บริเวณราชบุรีปรากฏว่ามีศาลเจ้าต่าง ๆ ตั้งอยู่ในเมืองอย่างมากมาย รวมถึงบริเวณที่อยู่ในเมืองดำเนิน ซึ่งตลอดทั้งคลองดำเนินสะดวกและคลองซอยที่มีจำนวนนับร้อยสาย จะเห็นศาลเจ้าต่าง ๆ เเด่นอยู่ ริมคลองจำนวนมากมาจนปรากฏเป็นอัตลักษณ์ซึ่งอยู่คู่คลองใหญ่แห่งนี้มาช้านาน

4) ข้าวแห้งดำเนิน เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวริมคลองดำเนินสะดวก เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2409) เริ่มขุดคลองดำเนินสะดวก ระหว่างขุดคลองได้ทำข้าวต้มเลี้ยงแรงงานโดยซึ่งเป็นแรงงานชาวจีน ข้าวต้มเป็นอาหารซึ่งกินไม่อิ่มท้องจึงใช้ข้าวสวยราดด้วยน้ำเครื่องปรุงที่ทำมาจากไก่อราดด้วยกระเทียมเจียว กุ้งทอด พริกทอง พริกไทย ต่อมาได้นำไปเป็นอาหารจานเดียวเรียกว่า “ข้าวแห้ง” ทำขายกันในเขตอำเภอดำเนินสะดวก ไปถึงจังหวัดสมุทรสงคราม

5) ก๋วยเตี๋ยวเรือดำเนิน ในสมัยก่อนจะขายกันในเรือพายตามคลอง จึงเป็นที่มาของชื่อ ก๋วยเตี๋ยวเรือดำเนิน

6) วันลอยกระทง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ประเพณีนี้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์และขอขมาต่อพระแม่คงคา บางหลักฐานเชื่อว่าเป็นการบูชารอบพระพุทธรูปที่ริมฝั่งแม่น้ำนัมทามหานที

7) แข่งเรือยาว เพราะคนไทยมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับสายน้ำ และธรรมชาติ การสร้างบ้านสร้างเมือง สร้างชุมชน แต่โบราณกาล จะเลือกทำเลที่มีแม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำเป็นสำคัญ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเกษตรกรรมยังชีพแห่งชีวิตและชุมชน เรือกับวิถีชีวิตไทย แม่น้ำลำคลอง เป็นเส้นทางสำคัญในการสัญจรติดต่อไปมาค้าขายซึ่งกันและกันมาแต่บรรพกาล เรือจึงเป็นพาหนะสำคัญในชีวิตของชาวไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการสัญจรระหว่างบ้านและชุมชน และใช้จัดกิจกรรมประเพณีแข่งเรือ เพื่อสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามและเห็นความสำคัญของแม่น้ำลำคลองอีกด้วย

8) การทำสวนยกร่อง เป็นวิธีการปลูกพืชด้วยการขุดคันดินล้อมรอบแปลงเกษตร และขุดร่องเป็นร่างแหเพื่อยกแปลงด้านในให้สูง โดยร่องที่ขุดจะใช้สำหรับกักเก็บน้ำและให้น้ำแก่พืช การปลูกพืชแบบยกร่องเป็นการขุดคันดินล้อมรอบแปลงเกษตร เพื่อป้องกันน้ำท่วม ด้วยการขุดแนวร่องเพิ่มขึ้นในแปลงเกษตรเพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำ และเป็นแหล่งน้ำให้แก่พืช รวมถึงการเพิ่มความสะดวกในการให้น้ำแก่พืชที่ง่ายขึ้น

9) มะม่วงดำเนิน ชาวดำเนินสะดวกจะปลูกพืชล้มลุก เช่น พริก หอม เป็นต้น มีคันดินสำหรับป้องกันน้ำท่วม และปลูกไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง เพื่อยึดคันดินให้แน่นหนา และใช้กันลมทำความเสียหายต่อพืชล้มลุกเหล่านั้น มะม่วงถูกขนส่งโดยทางน้ำใช้เรือหางยาวเป็นพาหนะขนถ่ายสินค้า ลัดเลาะระหว่างคลองซอย แยกจากคลอง การซื้อขายใช้วิธีนับร้อย ทุก ๆ หนึ่งร้อยมีการแถม เพื่อกันความเสียหาย 10 ผล ผลเล็กใช้วิธีนับควบ (สองผลนับเป็นหนึ่งผล) ซื้อขายกันในราคา ผลละ 4 – 4.5 บาท น้ำหนัก อยู่ที่ 500 – 700 กรัมต่อผล หรือมากกว่านั้น ขณะที่มะม่วงเป็นที่นิยมบริโภคภายใน (รับประทานสด) ได้แก่ มะม่วงอกร่องสุกที่นิยมกินคู่กับข้าวเหนียวมูน

10) วิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก ที่ชาวดำเนินปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นวิถีชีวิตที่บ่งบอกความเป็นตัวตนคนดำเนินได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการอาบน้ำ เล่นน้ำ หรือซักผ้าในคลอง การใช้สอยในรูปแบบที่หลากหลายเช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และเข้าใจระบบนิเวศวิทยาของชุมชนตัวเอง เพื่อทำความเข้าใจของสภาพของแหล่งน้ำ โดยมีวิธีการสังเกตสีและกลิ่นของน้ำตลอดจนสัตว์น้ำที่พบ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อที่จะนำน้ำที่ใสและมีความสะอาดมาใช้กันอย่างปลอดภัยที่สุด ทั้งนี้ในช่วงเวลาใดก็ตาม ที่มีจังหวะเหมาะสมสำหรับการลงเล่นน้ำ ไม่ว่าจะเป็นช่วงเช้าหรือช่วงเย็น จะมีชาวบ้านละแวกนั้นลงไปใช้น้ำกันอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเด็กๆ จะมีการจับกลุ่มเล่นน้ำกันตลอดเวลา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการบ่งบอกถึงวิถีชุมชนคนดำเนินได้เป็นอย่างดี ความสัมพันธ์ของคนกับคลองมีหลายรูปแบบที่ถูกหล่อหลอมกลมกลืนทั้งวัฒนธรรม ประเพณี สัมมาอาชีพ ชาติพันธุ์ โดยมีสายน้ำลำคลองดำเนินเป็นตัวกลางในการสานสัมพันธ์ระหว่างคนกับคลองให้คงอยู่ตลอดไป

2.3 แนวคิดเครือข่าย

ในการศึกษาแนวคิดเครือข่ายได้นำประเภทเครือข่าย การสร้างเครือข่าย รูปแบบเครือข่าย ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย มาใช้ในการวิเคราะห์การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยสรุปได้ดังนี้

เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติภารกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน "เครือข่าย" ในปัจจุบันมีความหมายประการหนึ่ง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน อีกประการหนึ่ง หมายถึง วัฒนธรรมองค์กร เป็นกระบวนการที่ใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่ง ระหว่างคนใน

องค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้น (hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย (networking)

กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันทำให้ ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการ ประสานพลัง (synergy) เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ การรณรงค์เรื่องต่าง ๆ ถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า และเงื่อนไขสำคัญของเครือข่าย คือ ต้องมี การติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสานซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ประสาน ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง ทั้งนี้ เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำ ชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ อีกแบบหนึ่งคือ เครือข่ายขององค์กรหรือคนที่มีสถานภาพเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน เช่น เกษตรกร นักวิจัย องค์กรพัฒนาเอกชนสถาบันวิจัย เป็นต้น

เครือข่าย หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกันหรือมาปรึกษาหารือกันในเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือขัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ให้หมดไป หรือให้บรรลุถึง วัตถุประสงค์ของตนเองที่มีจุดหมายเอาไว้ เครือข่าย (Network) หรือเครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง การเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกัน อย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยที่แต่ละฝ่ายยังคง ปฏิบัติภารกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้ อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัด องค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

2.3.1 การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะของ Starkey การสร้างเครือข่าย ควร สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่าย มีความสัมพันธ์อันที่เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็น อิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับคั่งสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้าง ระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อมวลชน การส่ง นิติสารจดหมายข่าวให้กับสมาชิก เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่าย เครื่องมือของการสื่อสารมวลชนอาจนำมาใช้ ในเครือข่ายได้ แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่าย ดังนั้น เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยน ข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

2.3.2 ประเภทของเครือข่าย

2.3.2.1 เครือข่ายเชิงพื้นที่ (Area Network) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัย กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทางและเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายลักษณะและโครงสร้าง ของเครือข่ายเชิงพื้นที่ สามารถจัดได้หลายระดับตามพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น 1 การแบ่งเครือข่าย

ตามระบบการปกครองของภาครัฐ 1) เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ 2) เครือข่ายระดับจังหวัด 3) เครือข่ายระดับภูมิภาค 4) เครือข่ายระดับประเทศ 5) เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น 2 การแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น 1) เครือข่ายลุ่มน้ำปิง 2) เครือข่ายอ่าวปัตตานี ฯลฯ

2.3.2.2 เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (Issue Network) หมายถึง เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้น ๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม สามารถแบ่งได้อย่างมากมายตามประเด็นกิจกรรม และความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย เช่น 1) เครือข่ายป่าชุมชน 2) เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน 3) เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน 4) เครือข่ายผู้สูงอายุ 5) เครือข่ายด้านคุ้มครองผู้บริโภค 6) เครือข่ายสิ่งแวดล้อม 7) เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา 8) เครือข่ายสิทธิมนุษยชน 9) เครือข่ายสุขภาพ ฯลฯ

2.3.2.3 เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ (Function structure Network) หมายถึง เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆ ดังกล่าวมุ่งเน้น การดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์ นั้น ๆ

2.3.3 รูปแบบของเครือข่าย

เครือข่ายมีหลายรูปแบบจำแนกโดยใช้คุณลักษณะของสมาชิก พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กิจกรรมหลัก วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของเครือข่ายเป็นเกณฑ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.3.3.1 คุณลักษณะของสมาชิก เครือข่ายอาจจำแนกตามประเภทของสมาชิก เช่น ขาวนา นักวิจัย หรือวิศวกร บางคนรวมคนที่ทำงานในระดับเดียวกันเป็นประเภทเดียวกันหรือเน้นเครือข่ายแนวราบ เช่น เครือข่ายขาวนา (ประกอบด้วยคนที่เป็นขาวนาเท่านั้น) บางคนก็รวมคนที่ทำงานสาขาเดียวกันแต่ต่างระดับกันเข้าด้วยกัน หรือเน้นเครือข่ายแนวตั้ง เช่น ขาวนา นักวิจัยด้านการเกษตร หน่วยงานกำหนดนโยบายการเกษตร และหน่วยงานระหว่างประเทศที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นต้น บางเครือข่ายมีสมาชิกแบบบุคคล แต่บางแห่งก็มีสมาชิกเป็นองค์กรหรือสถาบัน และบางแห่งมีปะปนกัน

2.3.3.2 พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นการจำแนกเป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานในพื้นที่หนึ่ง บางแห่งก็เป็นเครือข่ายระดับประเทศบางแห่งเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาค บางเครือข่ายก็เป็นเครือข่ายระดับชุมชนลุ่มน้ำ เช่น เครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ เป็นต้น หรืออาจแบ่งตามเขตที่มีระบบนิเวศทางการเกษตรเหมือนกัน เช่น เครือข่ายข้อมูลข่าวสารในพื้นที่แห้งแล้ง (Arid Lands Information Network)

2.3.3.3 วัตถุประสงค์ของเครือข่าย เครือข่ายจำนวนมากตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเป็นวัตถุประสงค์หลักของเครือข่าย บางเครือข่ายตั้งขึ้นเพื่อความร่วมมือในการวิจัยศึกษา ฝึกอบรม หรือตลาด บางเครือข่ายมุ่งเพื่อแลกเปลี่ยนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ (เช่น เครือข่ายเครื่องจักรกลทางการเกษตร) บาง

เครือข่ายมุ่งเป็นกลุ่มพลังกระตุ้นความตระหนักของสังคม และเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิก เครือข่ายหลายแห่งมีวัตถุประสงค์หลายด้าน ทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทั้งร่วมมือกันในการจัดการฝึกอบรมและวิจัย รวมทั้งผลักดันนโยบาย

2.3.4 การจัดการเครือข่าย

บางเครือข่ายมีรูปแบบเป็นทางการและรวบอำนาจ โดยมีการส่งข่าวถึงกันผ่านองค์กรแกนที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง แต่บางแห่งก็รวมเป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการและกระจายอำนาจ โดยเน้นการติดต่อกันโดยตรงระหว่างสมาชิก เครือข่ายไม่เป็นทางการมักจะเกิดขึ้นจากระดับรากหญ้า หรือในองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจขององค์กรระดับล่าง แต่ก็มีแนวโน้มที่พัฒนาเป็นเครือข่ายที่รวมศูนย์มากขึ้น

สรุปได้ว่าเครือข่ายเป็นการทำงานที่เป็นกลุ่มและมีแนวทาง มีการจัดการในทิศทางเดียวกันมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันการสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดความประสบความสำเร็จในการทำงานหรือการดำเนินงาน โดยรูปแบบของเครือข่ายก็จะแตกต่างกันออกไปตามการจำแนกของแต่ละบุคคลแต่ในทุกๆ เครือข่ายมีจุดประสงค์เดียวกันคือต้องการให้การทำงานนั้นบรรลุผลประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ที่สุด

2.4 แนวคิดการนำเสนอพิธีทอ้งเทียววิถีไทย

จากแนวคิดการทอ้งเทียววิถีไทยได้แนวทางการคิดวิเคราะห์ ประเพณีวิถีไทยและหลักคิดการทอ้งเทียววิถีไทย ได้แก่

2.4.1 ความหมายของ Thainess

คำว่า Thainess หมายถึง วัฒนธรรมไทยหรือ Thai Culture คือ ทุกสิ่งที่มีในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นคน ประเพณี วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม ธรรมชาติ ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น ที่ถูกส่งมอบจากรุ่นสู่รุ่นหรือถูกปรับปรุง ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมีในลักษณะที่เป็นแบบดั้งเดิม (Traditional) และแบบร่วมสมัย (Contemporary) (ดลฤทัย ไตรวรรณกุล, 2558 หน้า 2) วิถีไทยหมายถึง แนวทางการดำรงชีวิตที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาต่อ ๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแนวทางที่สังคมยอมรับเป็นบรรทัดฐาน (การทอ้งเทียวแห่งประเทศไทย, 2558, หน้า 2) อาจกล่าวได้ว่า วิถีไทยเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประเพณี ปฏิบัติ การศึกษาอบรม และการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

“วิถีไทย” คือสิ่งที่คนไทยรู้ ๆ กันว่าคืออะไร และเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวคนไทยมาก ๆ นักวิชาการทางวัฒนธรรมได้รวมตัวกันคิดแล้วจึงระบุว่า วิถีไทยนั้นเป็นแนวทางการดำรงชีวิตของคนไทยที่บรรพบุรุษไทยได้สืบทอดกันต่อ ๆ มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่สำคัญเป็นแนวทางในเรื่องที่ดีที่สังคมยอมรับกันเป็นบรรทัดฐาน และสำหรับวิถีไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการทอ้งเทียวอาจแบ่งเป็นด้านสำคัญ ๆ คือ

ด้านอาหารและการกิน คือ วิธีการปรุงอาหาร มารยาท รสชาติ คุณค่าทางโภชนาการ ฯลฯ

ด้านการแต่งกาย การแต่งกายที่ผิดแผกกันไปในแต่ละภูมิภาค วัสดุ วิธีการแต่งกาย ฯลฯ

ด้านที่อยู่อาศัย ลักษณะของที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ฯลฯ

ด้านประเพณี งานบุญ งานประเพณี ตามแบบความเชื่อความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ฯลฯ

ด้านภาษา ภาษาที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาสมัยใหม่ภาษาอินเทอร์เน็ต ฯลฯ

ด้านอาชีพ การทำงานเพื่อการดำรงชีวิตในแนวทางต่าง ๆ การเกษตร การประมง การค้า ฯลฯ

ด้านความเชื่อ เป็นความเชื่อและศรัทธาในสิ่งต่าง ๆ เช่น ศาสนา อิทธิปาฏิหาริย์ ปรากรากฏการณ์พิสดาร ฯลฯ

ด้านศิลปะพื้นถิ่น เป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะ ดนตรี ทัศนศิลป์ ศิลปะการต่อสู้ ที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ ฯลฯ

สามารถสรุปได้ว่า วิถีไทย คือ ทุกบริบทของความเป็นไทยที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและที่สำคัญเป็นเรื่องที่ดีที่สังคมให้การยอมรับเป็นบรรทัดฐาน

การนำเสนอคุณค่าของวิถีไทยกับการท่องเที่ยววิถีไทย พรหมเมธ นาถมทอง (2558, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การนำเสนอคุณค่าวิถีไทยสู่สายตาและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว คือ การเผยแพร่เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจของคนในชาติ ให้รู้สึก ชื่นชมด้วยกับคนไทย และชื่นชมอย่างถูกต้องเข้าใจในคุณค่าและความหมาย ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ

1. เพื่อป้องกันการแสดงออก หรือการกระทำใด ๆ ของนักท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของเจ้าบ้าน จากความไม่รู้ไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด ๆ เรื่องวิถีไทย

2. เพื่อเพิ่มแรงดึงดูดความสนใจและสร้างความประทับใจจากเนื้อหาสาระ ที่ได้รับรวมทั้งเกิดการเสริมสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ จากเรื่องราว นั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยว อาจร่วมมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวและเรื่องเกี่ยวข้องไปถึงการนำเสนอสิ่งที่เป็นคุณค่าของแท้ด้วย เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีไทยอย่างถูกต้อง

ดังนั้นวิถีไทยในบริบทของการท่องเที่ยว จึงมิใช่สินค้าที่ตั้งวางและเลือกบริโภคดังเช่นสินค้าท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อาจรับรู้ชื่นชมเพียงกายภาพที่ปรากฏ เพื่อความสำราญ หรรษา ผ่อนคลาย แต่วิถีไทยเป็นสิ่งที่แฝงความหมาย มีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดของคนไทย การเรียบเรียงเนื้อหาสาระ (Content) และถ่ายทอดถึงนักท่องเที่ยว ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์รวมทั้งการอาศัยสื่อกระแสหลัก ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องราวที่สำคัญที่สุด การเชิดชูวิถีไทยให้เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื้อหาสาระที่จะกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ร่วมและมีความสุขที่จะช่วยแบ่งปันตามวิถีปัจจุบัน เช่น งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาจริง เป็นแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมในการสอดแทรกเนื้อหาสาระ ที่ต้องการนำเสนอเป็นบรรยากาศที่มีความรู้สึกร่วมกัน ที่จะเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ส่วนคำว่า “การท่องเที่ยววิถีไทย” ได้มีผู้ให้ความหมายที่สอดคล้องกัน ดังเช่น จิรพล สินธุนาวา (2558, หน้า 2) กล่าวว่า การท่องเที่ยววิถีไทย หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวด้วยแรงจูงใจของเทศกาล ประเพณี อาหารและการเรียนรู้วิถีชีวิตความหลากหลายในแต่ละภูมิภาค ประวัติศาสตร์ สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ มาเยี่ยมชมและสัมผัสวิถีชีวิตไทยวิถีแห่งความพอเพียงในชนบท

2.4.2 แนวคิดหลักของการท่องเที่ยววิถีไทย

จากนโยบายของรัฐบาลที่จะให้ปี 2558 เป็นปีท่องเที่ยววิถีไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้กำหนดแคมเปญให้ปี 2558 เป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย” (2015 DISCOVER THAINESS) เพื่อสร้างการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ด้านบวกจากความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความรัก ความสามัคคี ความปลอดภัยและมีมิตรไมตรีของคนไทย โดยเฉพาะความสุข ความรื่นเริง ความเป็นอยู่แบบไทยที่พบเห็นได้ทุกถิ่นทั่วไทยที่เชื่อมโยงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงวิถีไทย (Thainess) อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเดินทางท่องเที่ยวที่สนุกสนานและเบิกบานใจ รวมถึงการเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ของชาวต่างชาติทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มเดินทางซ้ำ (Re - Visit) ที่รู้จักประเทศไทยดีอยู่แล้วและกลุ่มที่ไม่เคยรู้จักประเทศไทย (First Visit) ได้เข้ามาเรียนรู้ สัมผัสเอกลักษณ์ วิถีความเป็นอยู่แบบไทย ผ่านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่ให้ทั้งคุณค่าและมูลค่า โดยจัดหมวดหมู่ต่าง ๆ และทอนส์ที่กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกประกอบด้วย

Feel Energetic ใช้สีแดง นำเสนอการท่องเที่ยวที่ผจญภัย วิถีชีวิตยามค่ำคืน

Feel Fun ใช้สีส้ม นำเสนอความสนุกแบบไทย ๆ ที่แฝงตัวอยู่ทุกซอกมุม (Thai Sanook ; Festivals, Street Food)

Feel Creative ใช้สีเหลือง นำเสนอการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ความเป็นไทยและศิลปะ (Thai Experience)

Feel Harmonious ใช้สีเขียว นำเสนอแหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิถีชีวิต (Thai Way of Life) Feel Sophisticated ใช้สีฟ้า นำเสนอประวัติศาสตร์ ประเพณีภูมิปัญญา ได้แก่ นวดไทย สมุนไพรไทย อาหารไทย ผ้าไทย พิธีกรรมเกี่ยวข้องกับการเกษตร (Thai Wisdom)

Feel Prestigious ใช้สีม่วง นำเสนอแหล่งท่องเที่ยว โครงการพระราชดำริศิลปาชีพ มรดกของแผ่นดินในด้านองค์ความรู้ที่ทำให้คนไทยดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีด้วยความพอเพียง (Thai Treasures)

Feel Peace of Mind ใช้สีขาว นำเสนอแหล่งท่องเที่ยว มุมสงบ ธรรมชาติศาสนา (Thai Hidden Beauty)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พร้อมทั้งผู้เกี่ยวข้องในภาครัฐและธุรกิจบริการทุกภาคส่วนต่างภาคภูมิและพร้อมใจที่จะร่วมกันสร้างความประทับใจและประสบการณ์ที่น่าจดจำแก่ผู้มาเยือนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี 2558

2.5 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้แนวคิดและขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์การจัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว มีองค์ประกอบและขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวดังนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชนจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนา สวนศรีและสมภาพ ยี่จ่อหอ, 2556) การท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวของการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

ให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (วีรพล ทองมา, 2558; เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยการจัดการท่องเที่ยวอย่างสมดุลส่งผลให้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการท่องเที่ยวจะย้อนคืนมาสู่ชุมชน

2.5.1 องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม และสมภพ ยี่จอหอ (2556) อธิบายว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนมี 4 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Dickman (1996) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พักแรม และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยนำแนวคิดมาประยุกต์และพัฒนาเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผนวกกับคุณค่าของการท่องเที่ยวชุมชน คือ เป็นเครื่องมือของการพัฒนาชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชน นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนร่วมกับคนในชุมชน มี 8 องค์ประกอบ มีดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเป็นสิ่งดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว ทิวทัศน์สังคม และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ วิธีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การดำรงอยู่ด้วยการพึ่งพา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่เสริมพลังทางวัฒนธรรม บ้านพัก ที่พัก สืบสาน ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจให้กับเจ้าของภูมิปัญญาและชุมชน

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว มุ่งสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเป็นผู้ร่วมกิจกรรมมากกว่าผู้ชม (More Participate than Observe) โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริงกับเจ้าของภูมิปัญญาหรือแหล่งท่องเที่ยว นำไปสู่การได้รับประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hand on Experience) เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว

3) องค์กรชุมชนและเจ้าของภูมิปัญญา จัดตั้งกลุ่มในชุมชนที่เข้มแข็ง ประสานงานกันอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจอันดีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านพักหรือจัดทำฐานข้อมูลของครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย เช่น สถานที่ วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพต่าง ๆ และยินดีที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยว รวมถึงชุมชนรู้สึกหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรากเหง้าของตนเอง ตลอดจนมีความพร้อมใจกันเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยการมีส่วนร่วมแบบร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการสร้างการรับรู้ และรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของทรัพยากรในชุมชนซึ่งสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมได้รับผลกระทบทางบวก ทางลบทั้งทางตรงและอ้อม

5) สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งต่าง ๆ มีไว้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย ได้แก่ บริการขนส่งและการเดินทาง ห้องน้ำสาธารณะ ที่พัก

ที่พักแบบสัมผัสวิถีชุมชน (Homestay) ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก รวมถึงข่าวสารข้อมูลท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยวและข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว

6) การจัดการอย่างยั่งยืน การบริหารการท่องเที่ยวในภาพรวม ประกอบด้วย

6.1) การวางแผนการท่องเที่ยวกำหนดเป้าหมาย/แผนงาน

6.2) การจัดสรรงาน ทรัพยากร และกำหนดความสัมพันธ์ของงานต่าง ๆ เพื่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวจัดทำโครงสร้างชุมชน กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงาน ระบุขอบเขตหน้าที่และจัดคนเข้ารับผิดชอบงาน

6.3) การกำกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

6.4) การควบคุมเป็นการติดตาม ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด รวมถึงการกำหนด กฎกติกา ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว สร้างกลไกในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข จัดสรรผลประโยชน์กระจายสู่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรม กำหนดค่าบริการการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และจัดสรรเงินจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน รวมถึงความยั่งยืนในมิติของความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุมทั้ง 3 มิติ ได้แก่ (1) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจชุมชน และท้องถิ่น (2) การเพิ่มผลประโยชน์ และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมต่อชุมชน และนักท่องเที่ยว และ (3) การเพิ่มผลประโยชน์ และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อมเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ รวมถึงการท่องเที่ยวต้องช่วยบันทึก อนุรักษ์ ปันฟู วัฒนธรรม รวมถึงการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน

7) สร้างการเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ใช้ชีวิตเช่นเดียวกับสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างประสบการณ์จริงให้กับนักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว หรือสมาชิกในชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้มาเยือน รวมถึงการสร้างการตระหนักรู้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมถึงการส่งเสริม อนุรักษ์ ปันฟู สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นทั้งในส่วนของเจ้าบ้าน และนักท่องเที่ยว

8) พัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชน การท่องเที่ยวต้องสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว รายได้จากสินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยว บ้านเรือน และแหล่งท่องเที่ยวสะอาด สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงสมาชิกในชุมชนก็ได้รับประโยชน์ไปด้วย

2.5.2 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ณัฐพัชร มณีโรจน์ (2017, หน้า 25 – 46) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 12 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้น เป็นการสำรวจหรือประเมินศักยภาพเบื้องต้น ชุมชนอาจจะเป็นผู้ดำเนินการเองหรือขอให้ผู้เชี่ยวชาญนอกพื้นที่มาเป็นผู้ร่วมประเมิน โดยพิจารณาในประเด็น การเข้าถึงชุมชน เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงภายในชุมชน และพื้นที่เชื่อมโยงโดยรอบของชุมชน ความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น สรรพคุณลักษณะกายภาพของพื้นที่ และพื้นที่เชื่อมโยง การเข้าถึง และเส้นทางท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สมาชิกในชุมชนได้พิจารณา เป็นการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงบวก และเชิงลบ โดยนำเสนอต่อผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เจ้าของภูมิปัญญา ผู้เชี่ยวชาญในชุมชน สมาชิกในชุมชน และกลุ่มผู้สนใจ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาศักยภาพชุมชน และความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจและศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก การท่องเที่ยวในชุมชนอย่างละเอียด โดยใช้เกณฑ์การรับรองแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษาศักยภาพร่วมกัน เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการลงพื้นที่ คำบอกเล่า และการสังเกตมาวิเคราะห์ศักยภาพ โดยใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นศักยภาพของชุมชน ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาปัจจัยด้านต่างๆ ที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรค

ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการนำผลของการศึกษาศักยภาพมาพัฒนาเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นมาตรฐาน และแหล่งท่องเที่ยวมีพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

ขั้นตอนที่ 6 กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ นโยบาย และ กฎกติกาต่างๆ ในการจัดการท่องเที่ยว เป็นการกำหนดเป้าหมายของการท่องเที่ยวในช่วงเวลาระยะกลางถึงระยะยาว กำหนดขอบเขตที่ชุมชนจะดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวหลักของชุมชน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจต้องกำหนดตามความพร้อม และความเป็นไปได้ตามศักยภาพของชุมชน

ขั้นตอนที่ 7 กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว เป็นการจัดตั้งองค์กรกลางในชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน อำนวยความสะดวก และประสานงานระหว่างนักท่องเที่ยวกับกลุ่มสมาชิกที่จัดการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 8 จัดทำโปรแกรม เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นการนำเสนอโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็น อัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของตนเอง เน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวได้ เพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของภูมิปัญญา กับนักท่องเที่ยว ผู้มาเยือน

ขั้นตอนที่ 9 ทดลอง และประเมินผล โปรแกรม เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นการทดสอบความพร้อมการจัดการท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้าน โดยการทดสอบอาจใช้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นอาสาสมัครเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อทดสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เมื่อทดสอบเสร็จสิ้นก็จัดเวทีสะท้อนผลของการจัดการท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 10 พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระบบ เป็นการนำเสนอแนะจากการทดลองท่องเที่ยวมาพัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดบริการอย่างเป็นทางการ โดยการพัฒนาศักยภาพชุมชนในส่วนบริการต่าง ๆ ในชุมชนให้มีทักษะเป็นมืออาชีพ มีจิตใจใฝ่บริการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

11. จัดโปรแกรมการส่งเสริมการตลาด และการสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการนำเสนอความเป็นตัวตนของท้องถิ่น โปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวของดีในท้องถิ่น และทรัพยากรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเสนอออกสู่ตลาด เพื่อให้นักท่องเที่ยว

กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ และทราบข้อมูลการท่องเที่ยวกระตุ้น ให้เกิดการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวผ่าน การสื่อสารการตลาดหลากหลายรูปแบบ

12. การติดตาม และประเมินผล ต้องทำตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพ การบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเป็น 2 ส่วน คือ 1) การประเมิน และสรุปผลการดำเนินงานการ ให้บริการการท่องเที่ยวหลังการเสร็จกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การประเมินผลภาพรวมการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวในภาพรวม

2.6 แนวคิดกลยุทธ์การตลาด

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4 P และการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาใช้ เป็นหลักกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยดังนี้

2.6.1 กลยุทธ์การตลาด 4 P

1. Product คือ ผลิตภัณฑ์หรือตัวสินค้าของธุรกิจนั้น ซึ่งบอกให้ได้ว่าอะไรคือผลิตภัณฑ์และ อะไรคือจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการจะสื่อสารให้ลูกค้าได้รับรู้
2. Price คือ ราคานั้นเอง ต้องรู้ราคาที่เหมาะสมที่ลูกค้าจะยอมจ่ายเพื่อผลิตภัณฑ์เป็น ราคาเท่าไร
3. Place คือ สถานที่นำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่าย ต้องรู้ก่อนว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายเป็นใคร มีพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งการวางตำแหน่งที่ดีนั้นย่อมส่งผลดีต่อยอดขาย
4. Promotion คือ การส่งเสริมสินค้า กล่าวคือ เมื่อวางจำหน่ายสินค้าของได้แล้วก็ย่อมต้องมีปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมให้สินค้ามียอดขายที่ดีและเป็นที่รู้จักของลูกค้าเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงต้องมีการ ส่งเสริมนี้เกิดขึ้นเพื่อสื่อสารและดึงดูดให้ลูกค้าเข้ามาหาสินค้า

2.6.2 การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถนำแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7Ps Marketing Mix) (Kotler, 2000) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการตลาดการท่องเที่ยวชุมชน มีดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชน และสิ่งอื่น ๆ โดยรวมเรียกว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือนในแหล่งท่องเที่ยว
2. ราคา (Price) คุณค่าของผลิตภัณฑ์กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปตัวเงิน นักท่องเที่ยวจะ เปรียบเทียบระหว่างคุณค่าที่ได้รับรู้ (Perceived Value) ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการ ท่องเที่ยวกับราคาของค่าบริการนั้น
3. ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) การเข้าถึงข้อมูลของการท่องเที่ยวในรูปแบบเอกสาร ฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โปรแกรมการท่องเที่ยว ภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และข้อมูล อื่น ๆ ที่เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว รวมถึงมีสถานที่ศูนย์ประสานงาน หรือสถานที่ที่นักท่องเที่ยวติดต่อ
4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างชุมชนที่จัดการ ท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระตุ้นทัศนคติ การรับรู้ และการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยเป็น

ส่วนประสมในการติดต่อสื่อสาร (Communication Mix) เป็นการติดต่อสื่อสารด้วยการใช้บุคคลในการขาย (Personal Selling) และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้บุคคล (Non Personal Selling)

5. บุคลากร (People) สมาชิกทุกคนในชุมชนล้วนเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่เชื่อมระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น เป็นผู้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน เป็นเจ้าบ้านที่ดีด้วยการต้อนรับอย่างอบอุ่น ประคองต้อนรับญาติมิตร หรือเพื่อนที่กลับมาเยี่ยมบ้าน รวมถึงผู้นำชุมชน ครูภูมิปัญญา ผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ผู้ประกอบอาชีพ หรือศาสตร์ต่าง ๆ ในชุมชนที่ต้องมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนในท้องถิ่น เพื่อรักษาไว้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น

6. กระบวนการ (Process) กระบวนการบริการการท่องเที่ยวต้องไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อนต่อการใช้บริการ รวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ ปฏิบัติในด้านการจัดการท่องเที่ยวที่นำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อมอบการบริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว ปฏิบัติตามได้สะดวกและง่ายทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

7. ภูมิทัศน์หรือสภาพทางกายภาพ (Physical Evidence) เป็นสิ่งที่เตรียมไว้เพื่อความสะดวกของการท่องเที่ยว เช่น สถานที่จอดรถ ที่พักแรม ที่พักแบบสัมผัสวิถีชุมชน ร้านอาหาร ห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว ถังขยะ ป้ายบอกทาง ข้อมูล หรือ แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน ป้ายแสดงประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละจุดเป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

2.7 บริบทจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรีมีชื่ออันเป็นมงคลยิ่ง หมายถึง “เมืองพระราชา” จากค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบ เมืองโบราณสมัยทวารวดีที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี ในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาและตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏว่า เมืองราชบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ เป็นสมรภูมิการรบหลายสมัย โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ยกทัพมาตั้งรับศึกพม่าในเขตราชบุรีหลายครั้งสำคัญที่สุดคือ สงครามเก้าทัพ ต่อมา พ.ศ. 2360 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำแพงเมืองใหม่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2437 ได้ทรงเปลี่ยนการปกครองส่วนภูมิภาค โดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันตั้งขึ้นเป็นมณฑล และได้รวมเมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี เมืองปราณบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ รวม 6 เมือง ตั้งขึ้นเป็นมณฑลราชบุรีตั้งที่บัญชาการมณฑล ณ เมืองราชบุรี (ปัจจุบันคือ ศาลากลางจังหวัดราชบุรีหลังเก่า) ต่อมา พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่บัญชาการเมืองราชบุรีจากฝั่งซ้ายกลับมาตั้งรวมอยู่แห่งเดียวกับศาลาว่าการมณฑลราชบุรีทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง จนถึง พ.ศ. 2476 เมื่อได้มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลทั้งหมด มณฑลราชบุรีจึงถูกยกเลิกและคงฐานะเป็นจังหวัดราชบุรีจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางด้านทิศตะวันตก ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 100 กิโลเมตร ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 338 แสดงภาพที่ 2.2 มีพื้นที่ 3,247 ล้านไร่ หรือ 5,196 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 11.27 ของเนื้อที่ภาคตะวันตก 8 จังหวัด มีพื้นที่ชายแดนติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา โดยมีทิวเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำระยะความยาว 73 กิโลเมตร มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านจังหวัดราชบุรี แสดงภาพที่ 2.3 ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง โพธาราม และอำเภอเมืองราชบุรี เป็นระยะทาง 67 กิโลเมตร ทิศเหนือ

ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงขอบเขตลุ่มน้ำแม่กลอง
ที่มา : (แผนที่ขอบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง, 1 ตุลาคม 2562)

ภาพที่ 2.4 แผนที่จังหวัดราชบุรี

ที่มา : (ประวัติจังหวัดราชบุรี, 10 กรกฎาคม 2562)

ภูมิประเทศ ประกอบด้วย 1) พื้นที่ภูเขาสูงอยู่บริเวณชายแดน ด้านตะวันตกติดกับประเทศพม่า และด้านใต้ติดกับจังหวัดเพชรบุรี มีสภาพเป็นทิวเขาสูง อุดมไปด้วยป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าไผ่ ในระดับความสูง ตั้งแต่ 200 เมตร ถึง 1,400 เมตร ในเขตอำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา และอำเภอปากท่อด้านตะวันตก 2) พื้นที่ราบสูง ได้แก่ บริเวณถัดจากทิวเขามาทางด้านตะวันออกกลางของพื้นที่จังหวัดเป็นที่ราบสูงและที่เนินลอนลาด มีแม่น้ำภาชีและลำห้วยสาขา เป็นสายน้ำหลัก สภาพเนื้อดินเป็นดินปนทราย มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินค่อนข้างสูงถึงปานกลาง อยู่ในเขตอำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา อำเภอจอมบึง และด้านตะวันตกของอำเภอปากท่อ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม และอำเภอบ้านโป่ง 3) ที่ราบลุ่ม ได้แก่ บริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของพื้นที่จังหวัด เนื้อดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบชลประทานแม่กลองที่เป็นระบบชลประทานขนาดใหญ่มากด้วย 4) ที่ราบลุ่มต่ำ ได้แก่ ตอนปลายของแม่น้ำแม่กลอง ที่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงครามอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลกลางเพียง 1 – 2 เมตร ดินจะมีความสมบูรณ์เหมาะแก่การทำสวนผักสวนผลไม้

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดราชบุรี 10 อำเภอ ที่สำคัญ มีดังนี้

อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ศูนย์สืบทอดศิลปะผ้าจาก สถานที่อนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาของชาวไทยยวน ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นหลักเมืองที่ตั้งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ย้ายเมืองเดิมไปตั้งทางฝั่งตะวันออกแม่น้ำแม่กลอง พิพิธภัณฑ์ทหารช่างเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับกิจกรรมทหารช่าง รวมทั้งยุทธโศปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีต พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรีเป็นสถานที่แสดงแหล่งประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการของชาวจังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ยุคอดีตถึงปัจจุบัน ความเป็นมาของการสร้างบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย รวมถึงการจัดแสดงโบราณวัตถุร่องรอยของอารยธรรมและศิลปวัฒนธรรมของชาวพื้นเมือง พระปรารักษ์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวราวิหาร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัดหน้าพระธาตุเป็นพระปรารักษ์เก่าแก่ที่สร้างด้วยอิฐฉาบปูน และมีฐานเป็นศิลาแลงจำลองแบบมาจากนครวัด ตลาดโคยก็เป็นถนนคนเดินอยู่บริเวณ ถนนริมแม่น้ำแม่กลอง เปิดทุกวัน ศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ เมืองโบราณคูบัว ตั้งอยู่ที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัดราชบุรี ไปทางทิศใต้ประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นอาคารพุทธศาสนาเนื่องในลัทธิมหายาน วัดหนองหอยเป็นที่ตั้งของพระวิหารพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์กวนอิม หรือพระแม่กวนอิมบนยอดเขาตำบลเขาแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ห่างจากตัวจังหวัด 12 กิโลเมตร ไปทางถนนสายเขา – เบิกไพร วัดอรัญญิกาวาสจากนครปฐม ถนนเพชรเกษมถึงแยกเขาสูง เลี้ยวขวาประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ทางขวา เขาแก่นจันทร์ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 2 กิโลเมตร บริเวณเชิงเขาเป็นที่ตั้งของพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 บนยอดเขาสูงประมาณ 141 เมตร เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปรัตนตรัยชัยวัฒน์จตุรทิศเป็น 1 ใน 4 องค์ของพระสี่มุมเมือง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นแล้วนำไปประดิษฐาน ณ เมืองรอบพระนคร ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดลำปาง จังหวัดสระบุรีและจังหวัดพิจิตร

เขาวัง อยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี เดิมเรียกเขาสัตตนาถ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ครั้นดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้สร้างพระราชวังขึ้นบนภูเขาแห่งนี้ เพื่อให้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. 2414 เขาหลวง อยู่ในเขตตำบลอ่างทอง บนยอดเขาเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหิน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป เขาน้อย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของวัดเขาน้อยเทียมนสวรรค์เป็นวัดเก่าแก่ พระอุโบสถหลังเก่าสร้างด้วยศิลาแลงทั้งหลัง ภายในอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูป 2 องค์ ประทับนั่งหันหลังให้กัน เป็นพระที่สร้างด้วยศิลาแลง ถ้าเขาอยู่ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 8 กิโลเมตร ในตำบลเกาะพลับพลา อำเภอเมือง บริเวณทิวเขาเป็นที่ตั้งของปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเก่าแก่ที่สุดของจังหวัด ถ้ำระฆังเป็นถ้ำหินปูน ตั้งอยู่บนเขาพญาปราบที่อยู่ในทิวเขาสูงเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสัมฤทธิ์และศาลเจ้าพ่อพญาปราบ ภายในถ้ำมีหินย้อยเป็นรูประฆัง ปัจจุบันมีค้างคาวอาศัยอยู่จำนวนมาก วัดถ้ำสาริกาเป็นวัดสำคัญ ได้รับสถาปนาเป็นวัดของหลวง เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2525 เขาสูง แอดเวนเจอร์ปาร์คเปิดตัวขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่รักการผจญภัย มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจสนุกสนานตื่นเต้น

อำเภอดำเนินสะดวก ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกอยู่ติดกับถนนสุขาภิบาล 1 มีอาณาบริเวณตลอดคลองต้นเข้ ปากคลองด้านที่บรรจบกับคลองเขียวกุ่ย จะมีร้านขายของที่ระลึกตั้งอยู่เป็นจำนวน

มาก ตลาดน้ำเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านที่ค้าขายกันทางน้ำ โดยใช้เรือบด เรือพายเล็ก ๆ เป็นพาหนะติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าตั้งแต่เช้ามีผู้คนโกล้งเที่ยงวัน ตลาดน้ำคลองลัดพลีอยู่ในเขตตำบลดำเนินสะดวก หน้าวัดราษฎร์เจริญธรรม บริเวณนี้เคยเป็นตลาดน้ำดั้งเดิมซึ่งได้สูญหายไปเมื่อหลายปีก่อน กระทั่งทางจังหวัดราชบุรีได้ร่วมมือร่วมใจกับประชาชนรื้อฟื้นคืนชีวิตให้กับตลาดน้ำแห่งนี้อีกครั้ง วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อยู่ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก เป็นสถานพุทธาวนา

อำเภอโพธาราม ได้แก่ วัดขนอนหนังใหญ่ ตั้งอยู่ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม เป็นวัดที่มีการจัดแสดงหนังใหญ่และมีพิพิธภัณฑ์เครื่องใช้ของโบราณ ค่ายหลวงบ้านไร่ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 19 กิโลเมตร อยู่ในตำบลคลองตากต อำเภอโพธาราม เคยเป็นที่ตั้งของค่ายลูกเสือในรัชกาลที่ 6 วัดคงคารามและจิตรกรรมฝาผนัง ตั้งอยู่ตำบลคลองตากต อำเภอโพธาราม เป็นวัดมอญภายในอุโบสถวัดคงคาราม มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ละเอียดอ่อนสวยงาม ถ่ายทอดตามต้นแบบที่มีชีวิตจริงและภาพพุทธประวัติตอนต่าง ๆ วัดเขาช่องพรานและค้างคาว เขาช่องพราน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเตาปูน อำเภอโพธาราม มีถ้ำที่เกิดจากหินปูน สูงจากพื้นประมาณ 30 เมตร ปากถ้ำกว้างประมาณ 2 เมตร มีค้างคาวตัวเล็ก ๆ เข้าไปอยู่อาศัยจำนวนมากนับร้อยล้านตัว จนพลบค่ำประมาณ 18.00 น. ของทุกวัน จะเห็นภาพค้างคาวนับล้าน ๆ ตัว บินออกจากถ้ำนานนับชั่วโมง สุนทรียแลนด์แดนตึกตาเป็นแหล่งรวมตึกตึกขนาดใหญ่ อุโบสถทองคำร้อยล้าน วัดพระศรีอารียะแสดงถึงความยิ่งใหญ่อลังการแห่งพลังศรัทธาของชาวราชบุรีที่มีต่อพระพุทธศาสนาในการก่อสร้างอุโบสถทองคำมูลค่าร้อยล้าน ใช้เวลาก่อสร้างนานถึง 37 ปี

อำเภอบ้านโป่ง ได้แก่ สระน้ำโกสินารายณ์ จากหลักฐานการค้นคว้าทางโบราณคดีแสดงว่าเคยเป็นเมืองโบราณ ซึ่งได้ขุดพบพระกรของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ทำด้วยหินทรายแดง 5 พระกรถือคัมภีร์ ลูกประคำและดอกบัวกับพระบาทของพระโพธิสัตว์คู่หนึ่ง ซึ่งปัจจุบันได้ประดิษฐานอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี รวมถึงการจัดแสดงโบราณวัตถุร่องรอยอารยธรรมและศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง บึงกระจับเป็นบึงน้ำและแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันตก วัดม่วงและพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง ตั้งอยู่ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง เป็นวัดที่มีหน้าบันอุโบสถเป็นปูนปั้นลวดลายเรขาคณิต ระบายสีลายรูปมังกร อุโบสถวัดม่วงสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2427 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ภายในมีพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วงเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จัดแสดงโบราณวัตถุคัมภีร์ ใบลาน

อำเภอจอมบึง ได้แก่ ถ้ำเขาบิน อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 20 กิโลเมตร ภายในถ้ำเต็มไปด้วยหินงอกหินย้อยที่สวยงามและมีบ่อน้ำแร่อยู่มาก ประมาณ 1 เมตรที่ไม่เคยเหือดแห้ง ชาวบ้านเชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ สอนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคกลาง และสวนสัตว์เปิดเขาประทับช้าง ห่างจากตัวจังหวัดราชบุรี ประมาณ 25 กิโลเมตร มีต้นไม้พรรณไม้ต่าง ๆ ตามเรื่องราวในวรรณคดีไทย สภาพทั่วไปเป็นป่าไม้ร่มรื่นปลูกเป็นสัดส่วนและตกแต่งไว้อย่างสวยงาม มีสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงแพะพันธุ์สัตว์ป่าต่าง ๆ โดยเฉพาะเสือโคร่ง เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ถ้ำจอมพลและสวนรุกขชาติ อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 30 กิโลเมตร อยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เดิมชื่อถ้ำมูจลินทร์ สภาพเป็นป่าธรรมชาติ มีฝูงลิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กรมป่าไม้ได้จัดเป็นสวนรุกขชาติเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

อำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ เขาชะโงม ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง ห่างจากตัวเมืองราชบุรี 80 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่สูงที่สุดในจังหวัดราชบุรี ประมาณ 1,045 เมตร จากระดับน้ำทะเล การเดินทางสู่ยอดเขาต้องใช้พาหนะขับเคลื่อน 4 ล้อ สองข้างทางยังเป็นป่าเขาที่สภาพสมบูรณ์ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ และพบกล้วยไม้ป่าหลากหลายอยู่ทั่วไป ทักษะภาพโดยรวมคล้ายป่าทางภาคเหนือ บนจุดสูงสุดเป็นเส้นแบ่งเขตแดนประเทศไทยกับประเทศพม่า มีลานกว้างสำหรับกางเต็นท์พักผ่อน สามารถชมวิวทิวทัศน์ได้รอบบริเวณ ระหว่างทางมีน้ำตกผาแดงจุดพักชมวิว และทางเดินศึกษาธรรมชาติที่สวยงาม โป่งยุบ ตั้งอยู่ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่หาชมยากในเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ (แผ่นดินยุบตัวลงและถูกน้ำกัดเซาะใต้ดิน) ทำให้เกิดเป็นหน้าผาสูงชันเป็นหลุมเป็นบ่อ ลักษณะคล้ายกับแพะเมืองผีที่จังหวัดแพร่ น้ำตกบ่อหวี ตั้งอยู่บริเวณ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามและความเป็นธรรมชาติอยู่มาก แก่งส้มแมว (สวนป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์) เป็นแหล่งรวมพรรณไม้นานาชนิด มีสัตว์ป่าและลำธาร น้ำตกผาชลแดน ตั้งอยู่ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งที่ยังคงสภาพธรรมชาติอยู่มากและน้ำตกในแต่ละชั้น มีความสวยงามไม่เหมือนกันเหมาะสำหรับผู้ที่ชอบธรรมชาติ น้ำตกห้วยผากอยู่ก่อนธารน้ำร้อนบ่อคลึง ประมาณ 1 กิโลเมตร มีทางแยกซ้ายเข้าไปทางวัดห้วยผาก ประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นน้ำตกสายเล็ก ๆ เชิงเขาตะนาวศรี ความสูงของชั้นน้ำตกสามารถเดินเที่ยวชมได้ ธารน้ำร้อนบ่อคลึงตั้งอยู่ในเขตอำเภอสวนผึ้ง เลย์ที่ว่าอำเภอสวนผึ้งไปประมาณ 15 กิโลเมตร ในที่ดินของเอกชน เป็นธารน้ำร้อนที่ไหลออกจากชอกหินเชิงเขาตะนาวศรี มีความร้อนประมาณ 50 – 57 องศาเซลเซียส นับเป็นธารน้ำร้อนที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากที่สุด น้ำตกเก้าโจน ตั้งอยู่ที่บ้านผาปก อยู่ห่างจากธารน้ำร้อนบ่อคลึงไป 3 กิโลเมตร จากลานจอดรถซึ่งอยู่ด้านล่างเดินด้วยเท้าอีกประมาณ 500 เมตร ถึงบริเวณตัวน้ำตกตอนล่างของลำห้วยบ่อคลึง เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่สูง 9 ชั้น ระยะทางเดินจากชั้นล่างถึงชั้นบน ประมาณ 9 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง พาร์มกล้วยไม้ลันดาเป็นสวนกล้วยไม้เอกชน มีพันธุ์กล้วยไม้จำพวกแวนด้าไว้จำหน่าย พิพิธภัณฑ์โหวทัยรวบรวมวัตถุโบราณสยามในอดีตรวมทั้ง มีรถม้าพันธุ์ไม้ดอก ไม้ประดับของไทยชนิดต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์เปิดให้เข้าชมทุกวัน เสาร์-อาทิตย์ วันหยุดราชการและวันหยุดนักขัตฤกษ์ จุดชมวิวห้วยคอกหมูอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 800 เมตร สามารถมองเห็นภูมิประเทศของชายแดนพม่าอย่างสวยงาม สามารถมองเห็นต้นไม้ใหญ่ ป่าดงดิบที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งนกนานาชนิดอีกมากมาย ธรรมสถานวิโมกขวิลาสัยเป็นอีกทางเลือกสำหรับผู้มาเยือนสวนผึ้ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางใจ ในการทบทวนจิตใจ เพื่อความหลุดพ้นทุกข์ ไร่กุหลาบอุษาดีมีกลิ่นอายธรรมชาติ ภูเขา ทะเลหมอก และแมกไม้พันธุ์ไม้หายากได้สัมผัสกับอากาศที่สดชื่นบริสุทธิ์ สวนผึ้งออร์คิดเป็นสวนเพาะพันธุ์และจำหน่ายกล้วยไม้ขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งของสวนผึ้ง บ้านหอมเทียนตกแต่งด้วยของเก่าสะสมหายาก ภาพแกะสลักไม้ ตะเกียงโบราณ ของเล่นเก่า ฯลฯ กลมกลืนไปกับป่าธรรมชาติ เหมาะกับการถ่ายภาพในมุมต่าง ๆ พาร์มแกะสวนผึ้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลากหลายให้ทำเช่น การให้อาหารแกะ

อำเภอปากท่อ ได้แก่ อุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ภูมิประเทศเป็นหุบเขาตะนาวศรี สลับซับซ้อน ปกคลุมด้วยป่าต้นน้ำของห้วยแม่ประจัน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด

อำเภอบางแพ ได้แก่ อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยามตั้งอยู่ในตำบลบางแพ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ภายในบริเวณอุทยานจัดแสดงหุ่นขี้ผึ้งบุคคลสำคัญที่ประกอบคุณงามความดีรวมทั้งงาน

ศิลปะเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่ทรงคุณค่าของไทยโดยการนำเสนอแบบผสมผสานกลมกลืนกับลักษณะที่เป็นธรรมชาติและบรรยากาศแบบไทย

อำเภอวัดเพลง ได้แก่ วัดเกาะศาลพระ ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดราชบุรี ประมาณ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 35 ไร่ วัดเก่าแก่แห่งนี้ไม่ปรากฏว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่พอสันนิษฐานได้จากศิลปะลวดลายไทยที่ซุ้มประตู และหน้าบันอุโบสถหลังเก่า ว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายหรือต้นรัตนโกสินทร์ โบราณสถานโคกวิหาร ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบล เกาะศาลพระ มีลักษณะเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ โบราณวัตถุที่พบส่วนใหญ่เป็นรูปปั้นรูปใบหน้าบุคคลและเศียรพระพุทธรูปและเทวตาโบสถ์คริสต์ พระพุทธรูป วัดเพลงตั้งอยู่ริมคลองแควอ้อมมีอายุกว่า 100 ปี

อำเภอบ้านคา ได้แก่ บ่อพุ่น้ำร้อนโป่งกระทิงเป็นบ่อน้ำอุ่น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

2.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.8.1.1 นรินทร์ สังข์รักษา (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้นแบบ การเทียบเคียงชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ท่วง 2 เงื่อนไข ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนและการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้นแบบ ได้รูปแบบมีชื่อเรียกว่า “RATCHABURIModel” ได้แก่ 1) R=Research (การวิจัยท่องเที่ยว) 2) A=Action Learning (การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้) 3) T=Technology (การใช้เทคโนโลยี) 4) C=community of Practice (ชุมชนนักปฏิบัติ) 5) H=Horizontal (องค์การมหาชน) 6) A=Awareness (ความตระหนักรู้) 7) B=Best Practice (การปฏิบัติที่เป็นเลิศตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) 8) U=Universal (การท่องเที่ยวสู่สากล) 9) R=Responsibility (ความรับผิดชอบต่อชุมชน) 10) I=Identity (การสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น) 3) ผลการเทียบเคียงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียนในการมีส่วนร่วม มีผู้นำที่เข้มแข็ง สมาชิกร่วมมือ โครงสร้างองค์กร เทคโนโลยี ความรู้ ทักษะ/ ความสามารถในการจัดการ วัฒนธรรมองค์กร จิตอุทิศและทุนชุมชน ส่วนปัจจัยล้มเหลว ได้แก่ ความอิจฉา ความขัดแย้งกันของสมาชิกและชุมชน การขาดความร่วมมือ และผลประโยชน์ 4) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน ยึดหลักภูมิสังคม ผลประโยชน์ของชุมชนและความคุ้มค่ามากกว่าความ คุ่มทุน และ 5) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ เส้นทางครึ่งวัน หนึ่งวันแบบไปเช้าเย็นกลับ (นิยมมากที่สุด) และแบบค้างคืน และแบบสองวันสองคืน กำหนดเส้นทางสู่อารยธรรมและไหว้พระ

วิถีชีวิต ชชาติพันธุ์และอัตลักษณ์คนราชบุรี เริ่มจากวัดคงคารามจนสุดท้ายเมืองโบราณ และจิปาละภัณฑ์
สถานบ้านคูบัว

2.8.1.2 พิมพ์ชนก ยิ่งสกุล (2559 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่อกระแสการ
ท่องเที่ยววิถีไทยของนักท่องเที่ยวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะ
ประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวไทย
ส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่มีต่อกระแสนักท่องเที่ยวไทย ในด้านการมีส่วนร่วม มากที่สุด หน่วยงานที่
เกี่ยวข้องควรรักษาคุณภาพในการดูแลนักท่องเที่ยว และให้องค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแล
สถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ ให้
นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น
และปัจจัยด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรศึกษาและปรับปรุง
เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในด้านความเป็นธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรมและ
ประเพณี ด้านความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ และความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
เพื่อเป็นการเพิ่มระดับความคิดเห็นต่อกระแสการท่องเที่ยววิถีไทยให้มากขึ้น

2.8.1.3 ทินกฤต รุ่งเมือง (2558 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) ศึกษาสภาพของการดำเนินการและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทวารวดี 2) เพื่อสร้างรูปแบบ
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด
3) เพื่อทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม
ทวารวดี 4 จังหวัด 4) เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทวารวดี 4
จังหวัด ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพของการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ กลุ่มทวารวดี 4
จังหวัด นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนศักยภาพของแหล่ง
ท่องเที่ยว การเรียนรู้และกิจกรรม อยู่ในระดับมาก และความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต้องการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.59 แหล่ง
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี คิดเป็นร้อยละ 18.85 และแหล่งท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น คิดเป็น
ร้อยละ 13.09 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รูปแบบมีชื่อเรียกว่า “KRNS-
NONGKHAO Model” 3) ผลการทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามโครงสร้างเพื่อความสมดุลตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้สมาชิกทราบถึง
แนวทางการกระจายรายได้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรม
ที่สะท้อนถึง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก
4) การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง อยู่
ในระดับมาก และถอดบทเรียนพบว่า ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม มีการดำเนินการกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ชุมชน
ผู้บริหารชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวภายใน และ
ภายนอกชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระดับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ

2.8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

2.8.2.1 ทศนีย์ นาคเสนีย์ และคณะ (2548 บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่าย
ทางท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด

ลุ่มน้ำแม่กลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและศึกษาสภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ 2) หาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ และ 3) หาแนวทางการสร้างเครือข่ายของกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองส่วนมากมีขนาดเล็ก เป็นเจ้าของคนเดียวรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเฉพาะภายในพื้นที่ ที่เกิดขึ้นเองด้วยความสนิทสนม ใจดีของกลุ่มเป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่มีกลุ่มธุรกิจส่วนน้อยที่เป็นสมาชิกกับเครือข่ายภาครัฐ เช่น ธุรกิจที่พัก ที่มีรูปแบบการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายแบบทางการ การรวมตัวกันของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ แนวทางการสร้างเครือข่ายที่เหมาะสมของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง มี 2 รูปแบบ คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในแบบไม่เป็นทางการ และเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นทางการ

2.8.2.2 โกสินทร์ ชำนาญพล วรณวิรุ์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย 2) สร้างและพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) นำเสนอแนวทางการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนโดย ผลการวิจัย พบว่า สภาพการณ์วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม วัฒนธรรมประเพณีและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจ และทรัพยากรบุคคลที่มีองค์ความรู้และภูมิปัญญา ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดการบริหารจัดการที่ดีโดยเฉพาะด้านเครือข่ายการตลาด รวมทั้งขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเรียกว่า “DARETO DREAM Market Network Model” ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการ 11 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างความโดดเด่นให้แหล่งท่องเที่ยว (Distinction: D) 2) การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ (Advertising: A) 3) การกำหนดราคาที่เหมาะสม (Reasonable Price: R) 4) การสร้างความสะดวกสบายในการรับบริการ (Easiness or expedience: E) 5) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว (Tourism Network: T) 6) การจัดองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Organizing: O) 7) การกระจายภาวะผู้นำ (Distributed Leadership: D) 8) การวิจัยการท่องเที่ยว (Research: R) 9) การให้การศึกษาแก่บุคลากร (Education: E) 10) การรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability: A) และ 11) การใช้เครื่องมือทางการตลาด (Marketing tool: M) แนวทางในการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบูรณาการทำงานร่วมกันในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้าง และการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัดและขยายสู่ระดับภาคประเทศและต่างประเทศโดยวางแผนทางการตลาดร่วมกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว พร้อมขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน 2) ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการตลาดท่องเที่ยวแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและ 3) ควรสร้างช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อหลายช่องทาง

2.8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตลาด

2.8.3.1 นนทิภัก เพียรโรจน์และคณะ (2558) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางและการส่งเสริมการตลาดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย 2) ศึกษากิจกรรมการส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม 4 จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย และ 3) สร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง 4 จังหวัดและจัดทำปฏิทินกิจกรรมกลุ่มจังหวัดตลอดทั้งปี และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ผลการศึกษาพบว่า จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้หลากหลายมากขึ้น เพื่อความเหมาะสมและดึงดูดการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์แบบเช้าไป เย็นกลับ โปรแกรมทัวร์ 2 วัน 1 คืน และโปรแกรมทัวร์ 3 วัน 2 คืนและเสนอการจัดรูปแบบกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ที่โดดเด่นและชัดเจน เช่น การจัดทำปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ

2.8.3.2 มนรัตน์ ใจเอื้อและคณะ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมชุมชนบางหลวง ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ศึกษาการดำเนินงานด้านการตลาดท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมที่ตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว คำนึงถึงคุณค่าและความสำคัญทางมรดกวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการตลาดประกอบด้วย 1) นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน (7Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) ลักษณะทางกายภาพ (physical evidence) กระบวนการให้บริการ (process) และบุคลากร (people) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนบางหลวง

2.8.3.3 สุประภา สมพงษ์นิก (2560) ศึกษาแนวโน้มและตลาดการท่องเที่ยว 4.0 ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มโซโลโม (SO LO MO) มาจากคำว่า Social Local หรือ Location Mobile ที่ใช้เทคโนโลยีในการท่องเที่ยวด้วยตนเองจัดการวางแผนด้วยตนเองอย่างอิสระ (DIT Domestic Independent Tourism) และนักท่องเที่ยวต่างชาติกลุ่มที่มาเที่ยวด้วยตนเองแบบอิสระ (FIT Foreign Independent Tourism) มีการจัดการวางแผนด้วยตนเองทุกอย่างทำให้เกิดการตลาดท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เน้นการตลาดออนไลน์ (Digital Marketing) นับว่าเป็นการตลาดสังคมออนไลน์ (Digital Marketing) มีการเปิดกว้างทางความคิด การมีส่วนร่วมและยังเป็นการยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีการค้นหาข้อมูลซื้อขายสินค้าและบริการที่ไร้พรหมแดนเชื่อมโยงการตลาดแบบออนไลน์ (Online) ออฟไลน์ (Offline) และการบริการช่องทางในการเข้าถึงลูกค้า (Omni Channel)

2.8.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์

2.8.4.1 ภัทรพร พันธุ์ (2558) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดประสบการณ์สัมผัสทั้ง 5 ผ่านรายการการจัดนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมนำเที่ยวเชิงอาหารสามารถเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ การสร้างความประทับใจแบบ

ต่าง ๆ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร รองลงมา คือการนำเสนอให้ชิม/รับประทานอาหาร การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและวิถีของคนในท้องถิ่น การให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าของที่ระลึกเกี่ยวกับอาหาร การนำเสนอเรื่องราวน่ารู้เกี่ยวกับอาหาร การนำชมแหล่งท่องเที่ยวอาหาร และการทดลองทำอาหารของนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของนักท่องเที่ยวนั้น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจได้อย่างแท้จริงในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

2.8.4.2 ธันยา พรหมบุรณย์ และนฤมล กิมภากรณ์ (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์นักท่องเที่ยวในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงวัฒนธรรมและเชิงสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ทำกิจกรรมผสมผสานท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และสุขภาพ กลุ่มที่ทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรมโดยเฉพาะชาวต่างชาติ จะเรียนทำอาหารไทย มวยไทย กลุ่มที่ทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และสุขภาพ และกลุ่มที่ทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ที่ดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติคือ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานที่ ด้านความคุ้มค่าเงิน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านอาหารและเครื่องดื่ม และด้านบุคลากรแนะนำการท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสบการณ์ที่ดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยคือ ด้านความคุ้มค่าของเงิน ด้านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านการเดินทาง การขนส่งในพื้นที่ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดประสบการณ์ท้องถิ่นนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ 1) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี 3) เพื่อหาแนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี...ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเน้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มีรายละเอียดการดำเนินแผนงานวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ประชากรกลุ่มนี้ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืนที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมทดลองกิจกรรมรูปแบบการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบสมัครใจ (Volunteer Sampling)

2. กลุ่มชุมชน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้รู้หรือผู้รับผิดชอบศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ชุมชน ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ มัคคุเทศก์ ตัวแทนชมรมท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 พื้นที่ของการศึกษา

1. คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ของการศึกษาจากแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและวิถีไทยที่มีชื่อเสียงได้รับความนิยม ซึ่งมีฐานข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต เอกสาร สิ่งพิมพ์ของการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีและของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ 5 พื้นที่ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถีไทย โดยศึกษาจากเอกสาร คู่มือแนะนำเที่ยว ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (internet) รวมทั้งได้ติดต่อประสานงานข้อมูลอื่น ๆ จากหน่วยงาน และบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตาหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมน์ องค์การบริหารส่วนตำบลสร้อยฟ้า ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทย ผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทย ผู้นำชุมชนในพื้นที่และข้อมูลพื้นที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี ได้ให้รายชื่อหมู่บ้าน OTOP หมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน และท่องเที่ยววิถีไทยของการร่วมมือกันภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี และบริษัทประชารัฐสามัคคีราชบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม)

สำหรับเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในเบื้องต้นได้ประสานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี เพื่อแนะนำชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยในพื้นที่ 4 อำเภอ จึงใช้เกณฑ์กรมท่องเที่ยวมาคัดเลือกชุมชนดังนี้

1. เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เป็นชุมชนที่มีปราชญ์และผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ
3. เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตชุมชน/ประวัติศาสตร์/ศิลปะและวัฒนธรรม/ประเพณี/ความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความโดดเด่น
4. เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์
5. เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่มีชื่อเสียง
6. เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม
7. เป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยได้รับความนิยม ซึ่งมีฐานข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต เอกสารสิ่งพิมพ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
8. ชุมชนเจ้าของพื้นที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และมีความพร้อมในการบริการในการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ

3. เมื่อกำหนดพื้นที่ของการศึกษาแล้ว ได้เลือกพื้นที่ของการศึกษาของแต่ละโครงการดังนี้

3.1 ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก เป็นชุมชนไทยจีน มีวิถีริมคลองเรื่องราวของตลาดน้ำดำเนินสะดวก สถาปัตยกรรมเรือนไม้ริมคลองสมัยรัตนโกสินทร์ พิพิธภัณฑสถานดำเนินสะดวก

3.2 ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญมีวิถีชุมชนที่เป็นวิถีการเกษตรการทำสวนมะพร้าว แล้วนำไปแปรรูปผลิตภัณฑ์จนได้รับการรับรองเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดราชบุรี และมีการแสดงพื้นบ้านรำกลองยาวที่มีชื่อเสียง มีวิหารหลวงพ่อดังที่สวยงาม และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ชุมชนเป็นหมู่บ้าน OTOP และท่องเที่ยววิถีไทย

3.3 ชุมชนบ้านคูบัว มีกาตวิถีชุมชนคูบัว ตำบลคูบัว มีความโดดเด่นงานศิลปกรรม คือ โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ที่เป็นที่รู้จักกันมานาน มีวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยยวน การแต่งกาย ภาษา งานศิลปหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อ คือ ผ้าจกคูบัว แคน ชลุ่ม ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลจักสาน เกษตรอินทรีย์ มีการรวบรวมนำของดี 15 หมู่บ้านมานำเสนอภายใต้กาตวิถีชุมชนคูบัวจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

3.4 ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตประเพณีชาวมอญ อาหารพื้นบ้านของชาวมอญ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง หอผ้าชาวมอญ จิตรกรรมฝาผนัง โบสถ์วิหารของชาวมอญ

สวนเกษตรการปลูกละมุดที่มีชื่อเสียงของชุมชนมอญ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมอญ

3.5 ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า มีวัดขนอนหนังใหญ่มีพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านหนังใหญ่ มีโรงแสดงหนังใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์ การแสดงหนังใหญ่ และการสลักตัวหนัง ซึ่งหนังใหญ่วัดขนอนได้รับรางวัลยูเนสโก (UNESCO) มีการอนุรักษ์และการแสดงหนังใหญ่อย่างต่อเนื่องที่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจำแนกตามโครงการดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโครงการย่อยที่ 1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ใช้ประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้แนวแบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยววัฒนธรรมและแบบประเมินของกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านบริหารและการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 3) ข้อเสนอแนะต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.81 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งชุดที่ 0.96

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวในด้านที่ตั้ง ลักษณะทั่วไป แหล่งท่องเที่ยว จุดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งรูปแบบท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80

3. การสนทนากลุ่ม เป็นแบบสนทนากลุ่มที่มีแนวคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยววิถีไทย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค การกำหนดเป้าหมาย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่าย การประเมินการจัดการเครือข่าย

4. การจัดเวทีประชุมทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่าย ประชุมวิพากษ์แผนยุทธศาสตร์และการประชุมถอดความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโครงการย่อยที่ 2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท่องเที่ยวถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความต้องการประสบการณ์ท่องเที่ยวถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป 2) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยววิถีไทย 3) ความต้องการประสบการณ์ท่องเที่ยวถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยจังหวัดราชบุรี ด้านรูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ท่องเที่ยวถิ่น ด้านลักษณะการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวถิ่น ด้านการบริการท่องเที่ยวถิ่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ 4) ข้อเสนอแนะและความต้องการรูปแบบการจัดประสบการณ์ท่องเที่ยวถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.81 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งชุดที่ 0.97

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเป็นแบบสอบถามที่ใช้สอบถามความคิดเห็นนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยที่ใช้รูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่น ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว ด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่น

ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งชุดที่ 0.89

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) สภาพการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนของท่านและจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร 2) ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนมีความดึงดูดต่อการท่องเที่ยววิถีไทยของท่านหรือไม่อย่างไร 3) ประสบการณ์ท้องถิ่นในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร 4) ประสบการณ์ท้องถิ่นที่นำไปใช้จัดกิจกรรมท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร 5) รูปแบบการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร 6) กระบวนการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน มีวิธีการทำอย่างไร 7) จุดเด่นและจุดอ่อนของการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร 8) ความต้องการพัฒนารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนด้านใดบ้างเป็นอย่างไร 9) การกำหนดเส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยววิถีไทยกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในลุ่มแม่น้ำแม่กลองควรเป็นอย่างไร 10) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำแม่กลองเป็นอย่างไร 11) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรม

ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80

4. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็น ดังนี้

วิเคราะห์สภาพประสบการณ์ท้องถิ่นประกอบด้วยแนวคำถามการสนทนาดังนี้ 1) สภาพการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนของท่านและจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร 2) ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนมีความดึงดูดต่อการท่องเที่ยววิถีไทยของท่านหรือไม่อย่างไร 3) ประสบการณ์ท้องถิ่นในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร 4) ประสบการณ์ท้องถิ่นที่นำไปใช้จัดกิจกรรมท่องเที่ยว มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร 5) รูปแบบการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร 6) กระบวนการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน มีวิธีการทำอย่างไร 7) จุดเด่นและจุดอ่อนของการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร 8) ความต้องการพัฒนารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนด้านใดบ้างเป็นอย่างไร 9) การกำหนดเส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยววิถีไทยกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในลุ่มแม่น้ำแม่กลองควรเป็นอย่างไร 10) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน ลุ่มแม่น้ำแม่กลองเป็นอย่างไร 11) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นที่ใช้ศิลปะและวัฒนธรรม และเพื่อหาข้อเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย ผู้ร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี พัฒนาการจังหวัด

ราชบุรี ตัวแทนบริษัทประชารัฐสามัคคี ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ผู้จัดการท่องเที่ยวชุมชน ประชาชนในพื้นที่

5. แบบสังเกต (Observation) แบบไม่มีส่วนร่วม และแบบมีส่วนร่วม ประเด็นรูปแบบการจัด ประสบการณ์กิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น วิธีการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ความร่วมมือในการจัด ประสบการณ์ท้องถิ่น และการสังเกตโดยภาพรวม

3.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

แผนงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการที่เป็น แผนงานวิจัยนี้ มีวิธีการดำเนินงานวิจัยที่มีส่วนร่วมกันและการดำเนินงานเฉพาะของแต่ละโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตอบคำถามการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย

1.1 จัดประชุมวางแผนวางกรอบวิจัยร่วมกัน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และการจัด ประสบการณ์ท้องถิ่นโดยใช้เครือข่ายการท่องเที่ยว

1.2 จัดประชุมร่วมกันกำหนดแนวทางในการเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาทั้งชุมชน ท่องเที่ยว ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้าง เครื่องมือ

1.3 ศึกษาสภาพการณ์ของประสบการณ์ท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย ศักยภาพของชุมชนที่จัดประสบการณ์ท้องถิ่น และนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและทบทวน วรรณกรรมมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้เห็นสภาพการณ์ในภาพรวม

1.4 จัดทำหนังสือถึงหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในจังหวัดราชบุรี เรื่องการทำวิจัย ตามแผนงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ โดยสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย เพื่อเสนอแนะเสนอรายละเอียดตามวัตถุประสงค์และหาแนวทางการเก็บรวบรวม ข้อมูล

1.5 จัดการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ในสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี โดยนักวิจัย ผู้ช่วยวิจัยและนักศึกษา

2. ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานวิจัยของ 2 โครงการ มีดังนี้

2.1 โครงการย่อยที่ 1 รูปแบบการจัดการและการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบน ฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ศึกษาสภาพการณ์ บริบท อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพและความสามารถของแหล่งท่องเที่ยว ผู้บริหารจัดการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยว และศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบ เครือข่าย

โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการ สังเคราะห์เอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วารสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่สำรวจ แหล่งท่องเที่ยว วิเคราะห์สภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและ

ผู้จัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interviews) สันทนากลุ่ม (Focus Group)

2.1.2 การพัฒนาและการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมกับผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย

2.1.3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยการวิเคราะห์และถอดบทเรียนการประเมินการบริหาร การจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและสันทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้จัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตัวแทนชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

โดยโครงการย่อยที่ 1 นำข้อค้นพบที่ได้ส่งต่อให้โครงการย่อยที่ 2 ไปวิเคราะห์สภาพประสบการณ์ท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปพัฒนาการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เตรียมการจัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันจัดกิจกรรมแล้วทำเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย ตลอดจนหาแนวทางร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.2. โครงการย่อยที่ 2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพการณ์ประสบการณ์ท้องถิ่นเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน และความต้องการรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว โดยวิธีการศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) วิเคราะห์แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี แผนยุทธศาสตร์กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา สำนวจสภาพการณ์การท่องเที่ยววิถีไทยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interviews) สันทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ศึกษาชุมชนต้นแบบที่จัดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และสอบถามความต้องการรูปแบบการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

2.2.2 การพัฒนารูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยความร่วมมือของชุมชนแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 4 แห่ง ร่วมกำหนดเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย และออกแบบโปรแกรม/รายการกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่นเรียนรู้วิถีชีวิตและศิลปะในท้องถิ่น

2.2.3 ทดลองและประเมินรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม นำรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นหรือรายการกิจกรรมการท่องเที่ยวไปทดลองใช้กับอาสาสมัครนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ

2.2.4 หาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดการเชื่อมโยงในจังหวัดราชบุรี ดำเนินการโดย จัดประชุมสัมมนา นำเสนอผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นและให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประชาชนเจ้าของพื้นที่ นักวิชาการตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องในพื้นที่ ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะในการเฝ้าผลและปรับปรุงรูปแบบหาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย เป็นข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย

3. ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลการดำเนินงานวิจัย

3.1 จัดประชุมนำเสนอข้อมูลทั้ง 2 โครงการ โดยโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 แลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมที่ร่วมกันได้ เช่น การเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ การสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้นักวิจัยได้กำหนดประเด็นของการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

3.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยการหาค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) สำหรับคำถามปลายเปิดทำการวิเคราะห์โดยสรุปเป็นประเด็นตามเนื้อหา ประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่มวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญ นำเสนอความเรียงพร้อมภาพประกอบ

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดประชุมกลุ่มให้กับกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไทย เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลโดยการรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีต่องานวิจัยแล้วร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในแผนงานเรื่องการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี และสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม

3.4 สรุปผลการวิจัย

3.5 เขียนรายงานวิจัยและนำเสนอผลงานวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่ม และเนื้อหาข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิดนำเสนอเป็นความเรียงพร้อมภาพประกอบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอเป็นคำบรรยายประกอบตาราง

3. การแปลความหมาย นำมาแปลความหมายและแปลผลเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับตาม เกณฑ์ดัชนีย (Best & Kahn, 1998, p. 247)

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง มากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.49 - 2.49	หมายถึง น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

แผนงานวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ได้รวบรวมข้อค้นพบจากโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการ โดยแบ่งการรายงานของกรอบงานวิจัย ออกแบบ 2 ส่วน คือ ผลการศึกษาของโครงการย่อย 2 โครงการ ได้แก่ โครงการที่ 1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี และโครงการที่ 2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ผลการบูรณาการวิจัย นำเสนอตามลำดับดังนี้

4.1 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาของโครงการวิจัยแต่ละโครงการ โดยสังเขปมีดังนี้

4.1.1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

จากการดำเนินโครงการได้ผลการศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่าย และการประเมินการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว ดังนี้

4.1.1.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันคือ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน มีประเพณีตรุษจีน การใช้ภาษาจีน วิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การค้าขายตลาดน้ำ พายเรือค้าขายและสัญจร อาหารจีน ทำสวนเกษตรและสวนผลไม้ ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญเป็นชุมชนชาวไทย มีประเพณีไหว้พระทางน้ำ วิถีชีวิตทำสวนมะพร้าว เคี้ยวน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ พายเรือสัญจรทางน้ำ มีวิหารหลวงพ่อด่าง การแสดงกลองยาว ชุมชนบ้านคูบัวเป็นชุมชนชาติพันธุ์ไทยวน มีวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ใช้ภาษา การแต่งกาย ทอผ้าจากไทยวน มีแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า มีวัดখনอนที่จัดการแสดงหนังใหญ่ เทศกาลหนังใหญ่ พิพิธภัณฑสถานใหญ่ ชุมชนมอญบ้านม่วง - บ้านนครชุมน์เป็นชุมชนไทยมอญ มีประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา

4.1.1.2 ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามลำดับ ได้แก่ วัดখনอนหนังใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพสูงสุด รองลงมา กาดวิถีชุมชนคูบัว ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักและชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

4.1.1.3 การพัฒนาเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายจากการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย แบ่งออกได้ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดวางแผนการทำงานเครือข่าย โดยเครือข่ายร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบในการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือกันในการทำงานภายในเครือข่าย ผู้นำชุมชนควรเสียสละในการทำงานเห็นประโยชน์ของชุมชน เรียนรู้การออกแบบกิจกรรมโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายการท่องเที่ยว การบริหารจัดการกิจกรรมสมาชิกเครือข่าย การบริหารการจัดการกิจกรรม การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพในแต่ละแหล่ง จากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย กลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันตั้งเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มท่องเที่ยว เป็นการตั้งกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ ในนามกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงาน 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่ายเป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระยะพัฒนาเครือข่าย เป็นการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกเครือข่าย กำหนดข้อตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ มีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย เมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งจะมีการขยายผลการรับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งนี้การพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จได้ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่เสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม มีการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปแบบคณะกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน

4.1.1.4 แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

4.1.1.5 ประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการมีโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยชื่อกลุ่ม คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เภรัณญิก เลขานุการ ปฏิคม กรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายรับรองและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายที่พัก ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายปฏิคม มีการกำหนดข้อตกลง กฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มที่เป็นแนวปฏิบัติ ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงานให้สมาชิกกลุ่มร่วมมือทำงาน มีความอดทนเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม มีความรู้ความเข้าใจการทำงานท่องเที่ยว ชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรม สมาชิกกลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าจากไทยยวน กลุ่ม

(อาสาสมัครสาธารณสุข อสม) กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความร่วมมือภายในชุมชนสมาชิกเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต เป็นการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ รายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก 1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน 3) รายได้จากที่พัก Home Stay ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมเป็นการจัดการข้อมูลมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มี 3 กิจกรรม 1) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงหนังใหญ่ รำผีกระดังงา รำกลองยาว เผยแพร่วิธีการทำและร่วมรับประทานอาหารมอญ กิจกรรมศิลปหัตถกรรม การจักสาน การทอผ้า การตอกกระดาศ การทำดอกไม้ การทำพวงมโหந்த การเล่าเรื่องราวประเพณี วัฒนธรรมชุมชน 2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าจากไทยยวน ชมวิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกัน ใช้คนในชุมชนหรือผู้สูงอายุเป็นผู้ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน 3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม จะเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลในเว็บไซต์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก จิปาถะภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์พื้นที่ และสร้างความตระหนักรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการบริหารและความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะไม่มีที่พัก Home Stay หรือพักค้าง เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีจะมาท่องเที่ยวแบบ One Day Trip แต่หากต้องการที่พักก็จะติดต่อประสานให้ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่ายนักเล่าเรื่องสื่อความหมาย จัดเส้นทางที่คำนึงถึงความปลอดภัย มีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่าย มีปัจจัยภายในประกอบด้วยกลุ่มสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่มีความเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม การบริหารจัดการเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย นโยบายยุทธศาสตร์จังหวัด การเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

4.1.2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

จากโครงการวิจัยที่ 2 ได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และได้ผลการศึกษาประสบการณ์ท้องถิ่น กิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น โปรแกรมกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย สรุปผลการศึกษา ดังนี้

4.1.2.1 สำรวจและวิเคราะห์สภาพการณ์ประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนสำหรับนำไปใช้ในการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี แสดงเป็นตาราง 4.1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ประเภทและประสบการณ์ท้องถิ่น

ประเภท	ประสบการณ์ท้องถิ่น
ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	การทอผ้าจากไทยยวน การจักสาน การตอกกระดาดแบบมอญ
ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	การแสดงหนังใหญ่ รำผีมอญ รำผีกระดังงา รำขนาด
ศิลปกรรม	จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่ นครชุมน์ จิตรกรรมฝาผนังวัดโขลงสุวรรณคีรี จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี
ประเพณีท้องถิ่น	ประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีตรุษจีน ประเพณีกินโตก ประเพณีไหว้พระทางน้ำ ประเพณีตักบาตรข้าวกระยาสารท ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีสงกรานต์มอญ เทศกาลหนังใหญ่
การแต่งกาย	การแต่งกายไทยมอญ การแต่งกายไทยจีน การแต่งกายไทยยวน การแต่งกายไทยพื้นถิ่น
ภาษา	ภาษามอญ ภาษาไทยยวน ภาษาจีน
อาหารท้องถิ่น	อาหารมอญ อาหารไทยยวน อาหารจีน
วิถีชีวิต	การตักบาตรไหว้พระทางน้ำ การทำสวนมะพร้าว การเคี้ยวน้ำตาล การทำอาหาร การทอผ้า

กิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นของชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ได้แก่ นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมคลองที่ทำตลาดน้ำดำเนินสะดวกไปดูสวนมะพร้าว การทำน้ำตาลสด ไหว้พระหลวงพ่อดังที่วัดปรกเจริญ และเลี้ยงปลาหน้าวัด เดินชมตลาดบนบกวิถีชีวิตชาวไทยจีน ตลาดน้ำเก่าแก่ ร้านค้าโบราณ เช่น ร้านขายยา ร้านของชำ พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก เลือกซื้ออาหารพื้นเมือง ผลไม้ที่พ่อค้าแม่ค้าพายเรือมาขาย มีสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ศาลเจ้าตี่ลื้อย ศาลเจ้าแม่ทับทิมและไหว้พระหลวงพ่อดโต วัดราษฎร์เจริญธรรม ตักบาตรทางเรือทุกวันศุกร์-อาทิตย์ เวลา 6.00 น

กิจกรรมท่องเที่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่นชุมชนบ้านคูบัว มีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่นในชุมชนคูบัว แต่ละแหล่งจะมีกิจกรรมหลายกิจกรรม แล้วแต่สภาพของจุดแต่ละแหล่ง ได้แก่ เรียนรู้วิถีชีวิตไทยยวนที่จิปาละภัณฑ์สถานบ้านคูบัว เปิดทุกวัน เวลา 09.00 - 16.00 น. ปิดวันอังคาร ชมการสาธิตทอผ้าจากไทยยวนที่สหกรณ์เกษตรไทยยวน ศูนย์ส่งเสริมอาชีพทอผ้าจากบ้านใต้ บ้านยายซ้อน กำลังหาญ ชมโบราณสถานหมายเลข 18 ที่วัดโขลงสุวรรณคีรี รับประทานอาหารพื้นบ้านขันโตก ชมและซื้อสินค้าที่ตลาดวัฒนธรรมหรือกาตวิถีชุมชนคูบัว เปิดทุกวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ เวลา 9.00 - 20.00 น มีสินค้าพื้นเมือง อาหารเครื่องจักสานผ้าทอ และอื่น ๆ อีกมากมาย ชมการแสดงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าร่วมเทศกาลประเพณีสำคัญ ได้แก่ ประเพณีกินโตก จัดเดือนมีนาคมเป็นประจำทุกปี ชมการแสดงพื้นบ้านและรับประทานอาหารท้องถิ่นแบบล้านนา

กิจกรรมท่องเที่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่นชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้ เที่ยวชมและเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้แก่ ข้าวทอด

กระทรวง ท้อง น้ำตาลมะพร้าว ขนมไทยมะพร้าวสด พืชผักผลไม้ ณ ตลาดประชารัฐ ที่ชุมชนจัดขึ้นในวันเสาร์ – อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 9.00 - 15.30 น. ท้องเที่ยวเทศกาลประเพณีประจำปีวัดปรกเจริญปิณฑองหลวงพ่อดังที่จัดขึ้นในวันที่ 1 - 3 มีนาคมของทุกปี กิจกรรมตักบาตรข้าวกระยาสารท ทำบุญใส่บาตรพระทางเรือ ท้องเที่ยววิถีพอเพียงชุมชนคนตาหลวง ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดเป็นฐาน 5 ฐาน ได้แก่ 1) ฐานข้าวทอดกระทรวง 2) ฐานผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดชีวภาพ 3) ฐานน้ำตาลมะพร้าว 4) ฐานน้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่ 5) ฐานสานขนาครดน้ำ ท้องเที่ยววิถีชุมชนชีจักรยานชมวิถีชีวิตหมู่บ้าน เก็บผัก ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ส้มโอ นำผักมาทำอาหาร นั่งเรือชมธรรมชาติและวิถีชีวิตสองฝั่งคลองทองหลวง กิจกรรมให้อาหารปลาอุทยานมัจฉาวัดปรกเจริญ

กิจกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่นชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ได้แก่ การชมการแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์ประกอบบทร้องบทพากย์ บทเจรจา การเล่นดนตรีไทย การแสดงนาฏศิลป์ไทย การเรียนรู้เรื่องราวหนังใหญ่ที่พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ การชมสาธิตและปฏิบัติการตอกหนังใหญ่ การชมและเข้าร่วมเทศกาลหนังใหญ่นานาชาติ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเกี่ยวกับหนังใหญ่

กิจกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับประสบการณ์ท้องถิ่นชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ ได้แก่ การเที่ยวชมและเรียนรู้วิถีชีวิตชาวมอญกลุ่มน้ำแม่กลองที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ชมเจดีย์มอญ ชมจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่อุโบสถใหม่ วัดใหญ่นครชุมน์ ไหว้พระวิหารปากี เป็นต้น เข้าร่วมเทศกาลประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีทำบุญข้าวหลาม ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีจองโต๊ะอ่าน ประเพณีกินอยู่คู่มอญ และท่องเที่ยวเชิงการศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มเยาวชนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชุมชนมอญ จัดเป็นฐาน เช่น ฐานอาหารมอญ ฐานทำขนมไทยพื้นบ้าน ฐานตัดกระดาษพวงมโหตร ฐานจักสาน เป็นต้น ชมและซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้ามอญ

4.1.2.2 รูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นได้จัดทำเป็นโปรแกรมกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น 5 โปรแกรม และเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยนำเสนอได้ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 “ฟังเรื่องเล่า...เก็บเรื่องราว...วิถีชุมชนคนริมคลองดำเนินสะดวก”

ตารางที่ 4.2 โปรแกรมที่ 1 “ฟังเรื่องเล่า...เก็บเรื่องราว...วิถีชุมชนคนริมคลองดำเนินสะดวก”

เวลา	กิจกรรม
07.0 - 07.30 น	นั่งเรือเที่ยวคลองจากตลาดน้ำดำเนินสะดวก (ฝั่งตลาดเก่าเหล่าตักหลัก) ไปชุมชน “ตลาดน้ำหลักห้า” ก่อนถึงหลักเจ็ดแวะพักทาสอบถามเรื่องราว “ภูมิปัญญาการทำเรือไม้” ที่ใช้ในวิถีคนริมคลองดำเนินสะดวก ส่องหาเสาหินคลองดำเนินหมายเลขเจ็ด (หลักเจ็ด) ก่อนเดินทางไปจอดเรือริมคลอง
07.30- 09.00 น	เดินทอดน่องเยี่ยมชม “ชุมชนริมคลองหลักหก” ชิมก๊วยจับเจ้าดังดำเนิน ข้าวต้มร้อน ๆ เคียงคู่ผักดองป่าหมวย บ้านผลิตผักผลไม้ นานาชนิดที่ส่งออกจำหน่ายหลายจังหวัดและเป็นของทูลเกล้าถวายที่ป่าหมวยภูมิใจมากอระยจน มรว.ณัฏศรี ต้องมาชิม และชิมหมูแดงสูตรโบราณ ขนมเปียะยุคเตาฟืนโบราณ ที่สืบทอดมากกว่า 50 ปี
09.0 - 11.00 น	นั่งเรือต่อไปยัง “ชุมชนตลาดน้ำหลักห้า” ตลาดน้ำสองแผ่นดินอายุ 150 ปี เรือแล่นผ่านบ้านเกิดของอดีตจอมโจรชื่อกระฉ่อนของไทยยุคระหว่างปี 2516 - 2524 “ตีใหญ่” อาชญากรหมายเลขหนึ่งตามหมายเลขของกรมตำรวจถึง “ตลาดชุมชนหลักห้า” และกราบไหว้พระขอพรที่วัดปราสาทสิทธิ์ วัดที่ตั้งอยู่

เวลา	กิจกรรม
	ณ ตำแหน่งกลางคลองดำเนินสะดวกร่วมกันเดินค้นหาที่ตั้ง “เสาหินหลักห้า”
11.0 – 12.00 น	เดินเท้าเลียบบคลองฟังเรื่องเล่า “วิถีคนหลักห้ากับที่มาของตลาดน้ำดำเนินสะดวก...ตลาดน้ำนานาชาติแห่งแรกของประเทศไทย” พร้อมชิมของดีของอร่อยของชุมชนหลักห้า เช่น ขนมจีนสายบัว ขนมไทยโบราณหลากหลายชนิด นึ่งสองแถวชุมชนกลับไปยังตลาดน้ำดำเนินสะดวก
13.00 – 13.30 น	ฟังเรื่องราว ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตลาดดั้งเดิม แห่งแรกของจังหวัดราชบุรี ต้นกำเนิดตลาดน้ำดำเนินสะดวก ประสบการณ์สองฝั่ง เมื่อประมาณ ปี 2510 “ตลาดเหล่าตั๊กลัก และเรื่องราวของเรือพาย” ที่ใช้ในวิถีสายน้ำ ชมเรือพายนานาชนิด ณ พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก
13.30- 14.00 น	เดินชม “วิถีคนคลองและสถาปัตยกรรมเรือนไม้” ริมน้ำของชุมชนคนจีนยุคชุดคลองดำเนินสะดวก สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ไปจนถึงตลาดกลางคลองลัดพลี (วัดสุนทร)
14.00 – 16.00 น	ร่วมกิจกรรม “วิถีขนมไทย” ทำขนมไทยพื้นบ้านของชาวดำเนินสะดวก ณ บ้านรักษักล้วยและใบตอง ดำเนินสะดวก

โปรแกรมที่ 2 “สัมผัสภาควิถีชุมชนคนเดินดิน กินโตกินเที่ยววิถีไทย ใช้จ่ายวิถีพุทธ อิ่มทั้งกาย ได้ทั้งบุญ อุณหภูมิประชาชน”

ตารางที่ 4.3 โปรแกรมที่ 2 “สัมผัสภาควิถีชุมชนคนเดินดิน กินโตกินเที่ยววิถีไทย ใช้จ่ายวิถีพุทธ อิ่มทั้งกาย ได้ทั้งบุญ อุณหภูมิประชาชน”

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 09.30 น	รับฟังเรื่องราว “วิถีชีวิตชาวไทยยวนบ้านคูบัว” ที่อพยพมาจากเมืองเชียงแสน เมื่อ 200 กว่าปี มาตั้งรกรากที่เมืองราชบุรี มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ภาษา อาหาร การแต่งกายประเพณีวัฒนธรรมตามแบบล้านนา ณ จิปาถะภัณฑ์สถานบ้านคูบัว
09.30 - 10.00 น	ชมโบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี เรียนรู้ความเป็นมาสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 18 ที่ก่อสร้างด้วยอิฐศิลาแลง
10.30 - 10.30 น	เรียนรู้และชมพันธุ์ไม้หายาก “สวนโคตรเหง้ารำลึก” แหล่งเรียนรู้พันธุ์ไม้โบราณหายากและการจัดสวนธรรมชาติเรื่องราวอัตชีวประวัติของ ดร.อุดม สมพร
10.30 - 11.00 น	ชมวัดคูบัววัดเก่าแก่ที่มีหลวงพ่อแดง - หลวงพ่อดำ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองของชาบ้านคูบัว
11.30 - 12.00 น	แวะชม “รอยพระพุทธรูปจำลอง” ที่ วัดแคทรายและศูนย์สืบทอดศิลปะผ้าจากเป็นศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าจากแห่งแรกของจังหวัดราชบุรีที่มีต้นแคทรายที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงปลูกเป็นที่ระลึก

เวลา	กิจกรรม
13.00 – 13.30 น	เที่ยวชม “บ้านยายซ้อน กำลั้หญา” บ้านไม้ทรงไทยโบราณที่รวบรวมเรื่องราวของคุณยายซ้อน กำลั้หญา ที่หลายคนรู้จักในกลุ่มผู้นุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา การทอผ้ามาสู่ลูกหลานในปัจจุบัน อันเป็นศาสตร์และศิลป์ที่แสดงออกผ่าน ผืนผ้าที่มีชื่อเสียงโด่งดังเมื่อประมาณ 40 กว่าปี มาแล้ว “เรียนรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าจากแบบดั้งเดิม ลวดลายผ้าโบราณ เช่น ลายเขีย ลายโก้งแก้ง” ร่วมกิจกรรม “ทำโมบายดอกเข็ม” ฝีมือตนเองเป็นของที่ระลึก
13.30 - 14.00 น	แวะชม “บ้านหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้และบ้านท่าแคน” เรียนรู้กระบวนการทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านจากไม้มะพร้าวเป็นสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ทัพพี ไม้เกาหลัง อุปกรณ์ สุขภาพ เป็นต้น และการทำแคน เครื่องดนตรีพื้นบ้านชาวไทยวน เลือกซื้อสินค้างานาชนิดฝีมือช่างพื้นบ้าน
14.30 - 15.30 น	ชมโบราณสถานหมายเลข 25 เป็นแหล่งโบราณสถานที่อยู่ใกล้โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี “ศิลปะสมัยทวารวดี
15.30 - 16.00 น	ไหว้พระวิหารหลวงพ่อสิริสุวรรณภูมิและชมงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่มีเรื่องราวพุทธศาสนาและวิถีไทยยวนบ้านคูบัวที่อุโบสถวัดโขลงสุวรรณคีรี
16.00 – 18.00 น	เดินชม “ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลคูบัว” ที่กาดวิถีชุมชนไทยยวน และเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกชุมชนที่มีชื่อเสียง อาทิ ผ้าจากไทยยวน ข้าวอินทรีย์ปลอดสารเครื่องจักสาน พืชผักพื้นบ้านปลอดสาร รับประทานอาหารขันโตก อาหารพื้นเมือง พร้อมชมการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

โปรแกรมที่ 3 “ไหว้หลวงพ่อดัง แหล่งวังมัจฉา พาเที่ยวชมสวน ชวนสัมผัสวิถีชุมชนคนตาหลวง”
 ตารางที่ 4.4 โปรแกรมที่ 3 “ไหว้หลวงพ่อดัง แหล่งวังมัจฉา พาเที่ยวชมสวน ชวนสัมผัสวิถีชุมชนคนตาหลวง”

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 09.30 น	นมัสการหลวงพ่อดังวิหารวัดปรกเจริญ ชมการแสดง “ศิลปะพื้นบ้านกลองยาว” ที่มีชื่อเสียงของชุมชน (แจ้งรายการก่อนล่วงหน้า)
09.30 - 12.00 น	ฐานที่ 1 เรื่อง ฟังเรื่องเล่า “เล่าชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ” ฟังเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ฐานที่ 2 “ข้าวทอดกระต๊อทอง” ผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ชม ชิมและร่วมกิจกรรมการทำข้าวทอดกระต๊อทองที่ใช้วัตถุดิบแต่งหน้าด้วยน้ำตาลมะพร้าว ผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชน ฐานที่ 3 “เตาตาลจั่นมะพร้าว” เรียนรู้ภูมิปัญญาการเคี่ยวตาลเพียงแห่งเดียวของชุมชน ที่ยังคงสืบสานวิธีการทำน้ำตาลมะพร้าวแบบโบราณไม่ใส่สารกันบูด

เวลา	กิจกรรม
	ชมสาธิตการขึ้นมะพร้าว ปาดจั่นมะพร้าวหรือวงตาล ด้วยไม้ไผ่ลำเดียว “เรียนรู้วิธีการเคียวตาล” พร้อมร่วมกิจกรรมเคียนน้ำตาลมะพร้าว และหยอดน้ำตาลมะพร้าว ด้วยตนเองพร้อมนำกลับมาเป็นของที่ระลึก
12.00 – 13.00 น	รับประทานอาหารกลางวัน อาหารพื้นบ้านนาชนาชนิดที่ทำจากมะพร้าวและวัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น แกงส้มยอดมะพร้าว กุ้งผัดมะพร้าวอ่อน แกงคั่วยอดมะพร้าว วุ้นมะพร้าว ขนมใส่ไส้มะพร้าวอ่อนและขนมไทย เป็นต้น
13.00 – 15.00 น	ฐานที่ 4 “วิถีชาวสวนมะพร้าว” นั่งเรือแจวชมสวนมะพร้าว น้ำหอม แล้วเรียนรู้ภูมิปัญญาการปลูกมะพร้าว น้ำหอม การทำปุ๋ยอินทรีย์ พร้อมตักน้ำมะพร้าวจากสวน แล้วร่วมกิจกรรมจักสานทางมะพร้าวเป็นของที่ระลึก ฐานที่ 5 “ตลาดชุมชน OTOP บ้านวัดปรกเจริญ” เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ข้าวทอดกระเทียม ขนมหอย น้ำฝรั่ง น้ำพริก ผลิตภัณฑ์แปรรูปฝีมือชาวบ้าน และพืชผักผลไม้ตามฤดูกาลจากสวน

โปรแกรมที่ 4 “ศิลปะการแสดงหนังใหญ่และตลาดด้านขนอน”

ตารางที่ 4.5 โปรแกรมที่ 4 “ศิลปะการแสดงหนังใหญ่และตลาดด้านขนอน”

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 10.30 น	เรียนรู้เรื่องราว “การเสด็จประพาสเมืองราชบุรีของรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 9” ความเป็นมาของด้านขนอน ด้านเก็บภาษีอากรสมัยรัชกาลที่ 5 และสิ่งของเครื่องใช้ของชาวด้านขนอน ณ ศูนย์เฉลิมราชย์ เรียนรู้ความเป็นหนังใหญ่ และชมความงดงามของศิลปะการแกะสลักหนังใหญ่ ลวดลายรามเกียรติ์ กว่า 200 ตัว ที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก ณ พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่
11.30 น	ชมการแสดงหนังใหญ่เรื่อง “รามเกียรติ์” ศิลปะการแสดงชั้นสูงที่ยังคงสืบทอดกันต่อมาคงเหลือเพียง 1 ใน 2 แห่งของประเทศไทย ร่วมกับรับฟังลีลาการพากษ์เจรจาหนังใหญ่ที่สนุกสนาน กับกลุ่มสืบสานลมหายใจหนังใหญ่วัดขนอน และนักเรียนโรงเรียนวัดขนอน
12.00 - 13.00 น	รับประทานอาหารพื้นบ้านที่ตลาดด้านขนอน ใช้เบี้ยแทนเงิน และเลือกซื้อสินค้า “ผลิตภัณฑ์ชุมชน” อาหารไทย ขนมไทยฝีมือ ผักพื้นบ้าน และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกลวดลายหนังใหญ่
13.00 – 14.30 น	ร่วมกิจกรรมการ “ตอกหนังใหญ่ และการสานเถลไฉ่” สานขัดกันเป็นมุลักษณะเหมือนตาชะลอม ทำเป็นรูปดาว ใช้เป็นสัญลักษณ์ที่ตั้งด้านเก็บภาษีสมัยโบราณ เข้าร่วมกิจกรรม “เทศกาลหนังใหญ่นาชาติ” ทุกเดือนเมษายนของทุกปี

โปรแกรมที่ 5 “ศิลปะพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่น วิถีไทยมอญ”

ตารางที่ 4.6 โปรแกรมที่ 5 “ศิลปะพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่น วิถีไทยมอญ”

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 09.30 น	ฟังเรื่องเล่า “วิถีชุมชนคนมอญริมแม่น้ำแม่กลอง” ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ที่รวบรวมความรู้ ความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชุมชนชาวมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ คัมภีร์ใบลานที่เขียนด้วยอักษรมอญ มีอายุกว่า 300 ปี
09.30 - 10.30 น	ชมการสาธิตการทอผ้าพื้นบ้านและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าจากผ้าขาวม้ามอญ ณ ศูนย์ทอผ้ามอญวัดม่วง
10.30 - 12.00 น	ร่วมกิจกรรมทำอาหารมอญจากพืชผักพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ทอดมันหัวปลี แกงถั่วเขียวใบมะขาม แกงมะตาด แกงกล้วย เป็นต้น และร่วมรับประทานอาหารมอญฝีมือตนเองอย่างแสนอร่อย
13.00 - 14.00 น	นั่งรถสกายแลปข้ามผาผิงแม่น้ำแม่กลองมายัง “วัดใหญ่นครชุมน์” วัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ทำบุญไหว้พระที่ “วิหารปากี” วิหารเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 300 ปี มีที่มาของการสร้างว่า สร้างเพื่อเป็นเชิงเทินสอดส่องข้าศึกสมัยรัตนโกสินทร์หรืออาจสร้างขึ้นเพื่อจะสร้างองค์เจดีย์จำลองพระธาตุมูเตตา แต่สร้างไม่เสร็จสร้างได้แต่ส่วนฐานเท่านั้น วิหารนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแลหรือหลวงพ่อพญาแล ที่มีความหมายดูแลปกป้องรักษาให้ชาวนครชุมน์อยู่เย็นเป็นสุข เป็นศิลปะแบบรามัญ ปางโปรดอุบาสกชาวมอญ 2 นายชื่อ ตปุสวะ กับภทติกะหรือชาวมอญเรียกว่าตะเปาว-ตะโป
14.00 - 15.00 น	ร่วมฝึกปฏิบัติ “กิจกรรมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านชาวมอญ” “ปักลายสไบมอญ” ตัดกระดาษพวงมโหรี จักสาน และชมการแสดงพื้นบ้าน “รำผีกระดัง” ของชาวมอญตำบลคังพะยอม ก่อนกลับบ้านซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนคนมอญริมแม่น้ำแม่กลอง “อาหารมอญขึ้นชื่อ” และของที่ระลึกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย จัดได้ 2 แบบ คือ

1. เส้นทางแบบ One Day Trip (ไป-กลับ-วันเดียว) จำนวน 5 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยยวน (หมู่บ้าน OTOP บ้านวัดปรกเจริญ
ตลาดน้ำเก่าเหล่าตึกถัก ตลาดเพลินเพลง กาดวิถีชุมชนไทยยวน)

ตารางที่ 4.7 เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยยวน

เวลา	กิจกรรม
08.00 - 09.30 น	นั่งเรือที่หน้าวัดโชติการาม ชมวิถีริมคลองสองฝั่งน้ำ ไปยังวัดปรกเจริญ -รับฟังเรื่องเล่าของชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ นมัสการหลวงพ่อด่าง วิหารวัดปรกเจริญ -ชมการแสดงตีกลองยาว (จองล่วงหน้าก่อนมาเที่ยว)
9.30 – 12.00 น	-นั่งรถสองแถวชมสวนมะพร้าวชาวบ้านวัดปรกเจริญ ฐานที่ 1 เรื่องเล่าชุมชนคนสวนบ้านวัดปรกเจริญ ฐานที่ 2 “ข้าวทอดกระทงทอง” ผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ชม ชิมและร่วมกิจกรรมการทำข้าวทอดกระทงทองที่ใช้วัตถุดิบแต่งหน้าด้วยน้ำตาลมะพร้าว ฐานที่ 3 “เตาตาลจั่นมะพร้าว” แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการเคี่ยวตาลเพียงแห่งเดียวของชุมชน ที่ยังคงสืบสานวิธีการทำน้ำตาลมะพร้าวแบบโบราณไม่ใส่สารกันบูด ฐานที่ 4 “วิถีชาวสวนมะพร้าว” ชมการสาธิตการขึ้นมะพร้าว ปาดจั่นมะพร้าวหรือวงตาล ด้วยไม้ไผ่ลำเดียว เรียนรู้กระบวนการเคี่ยวตาล พร้อมร่วมกิจกรรมเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และหยอดน้ำตาล มะพร้าว ด้วยตนเอง ฐานที่ 5 “ ตลาดชุมชน OTOP บ้านวัดปรกเจริญ” เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน อาทิ ข้าวทอดกระทงทอง ขนมไทย น้ำฝรั่ง น้ำพริก ผลิตภัณฑ์แปรรูปฝีมือชาวบ้านและพืชผักผลไม้ตามฤดูกาล
12.00 น	นั่งเรือไปตลาดน้ำดำเนินสะดวกชม “อาหารพื้นถิ่น” นานาชนิด เช่น ก๋วยเตี๋ยวแห้งดำเนิน ข้าวแห้ง ไอศกรีมกะทิ ไข่เท้าก้วย
13.00 – 14.00 น	ฟังเรื่องเล่าคนตลาดริมคลองและเรื่องราวของเรือพาย ณ พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก ก่อนเดินชมสัมผัสวิถีคนคลองและสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำของชุมชนคนจีนยุคชุดคลองดำเนิน สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 จากตลาดเก่าเหล่าตักลักไปเรือนตลาดกลางคลองลัดพลี (วัดสุนทร) ไหว้หลวงพ่โต วัดราษฎร์เจริญธรรม ศาลเจ้าติลยี่และศาลเจ้าแม่ทับทิม ร่วมกิจกรรม “วิถีขนมไทย ทำขนมห่อใบตอง” เลือกซื้อสินค้าและผลไม้ นานาชนิด -นั่งรถต่อมาชมตลาดน้ำสามอำเภอ นมัสการเจ้าพ่อหลักหิน อายุเก่าแก่กว่าพันปีเดินชมวิถีชีวิตริมฝั่งคลอง 3 อำเภอ 2 จังหวัด ราชบุรี-สมุทรสงคราม โดยมีคลองแควอ้อมและคลองวัดประดู่ เป็นสายน้ำเชื่อมความสัมพันธ์ ชมเรือนแถวไม้สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง และเดินไปเที่ยวโบสถ์คริสต์วัดพระคริสต์ฤทัย ซึ่งเป็นโบสถ์ที่มีอายุกว่า 100 ปี และช้อปปิ้ง ขนมไทยโบราณหาากินยาก

ตารางที่ 4.7 เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยยวน (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม
15.00 -18.00 น	-รับฟังเรื่องราวความเป็นมา วิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวไทยยวนบ้านคูบัว ณ จิปาถะสถาน ไหว้พระหลวงพ่อสิริสุวรรณภูมิและชมจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ภายในอุโบสถวัดโขลงสุวรรณคีรี ชมโบราณสถานหมายเลข 18 สถาปัตยกรรมสมัยทวาราวดี -ชมการทอผ้าจากไทยยวนและร่วมกิจกรรมทำโมบายดอกไม้ -เดินชมกาดวิถีชุมชนไทยยวน และเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนคูบัวที่มีชื่อเสียง “ผ้าจากไทยยวน” ข้าวอินทรีย์ เครื่องจักสาน พืชผักพื้นบ้าน -รับประทานอาหารขันโตกอาหารพื้นบ้าน พร้อมชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

เส้นทางที่ 2 เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ

(วัดคงคาราม วัดขนอน ชุมชนไทยมอญบ้านม่วง นครชุมน์ คังพะยอม)

ตารางที่ 4.8 เส้นทางที่ 2 เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 10.00 น	- ชมจิตรกรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอายุกว่า 200 ปี เรื่องพุทธประวัติและวิถีชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง ณ วัดคงคาราม ชมสถาปัตยกรรมไทยเรือนไทยภูมิไผ่ 9 ห้อง และชมงานศิลปะที่มีชื่อเสียงของชาวมอญ
10.30 -12.00 น	- ชม การแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์ เรียนรู้ความเป็นมาของหนังใหญ่และชมหนังใหญ่กว่า 200 ตัวที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก ณ พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ - ร่วมกิจกรรมตอกหนังใหญ่และสานเตี๊วด เลือกซื้อสินค้าที่ระลึกจากหนังใหญ่และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ตลาดด่านขนอน
12.00– 16.00 น	-รับประทานอาหารพื้นบ้านมอญ -เดินทางมาวัดม่วง เรียนรู้ “วิถีชีวิต ศิลปหัตถกรรมของไทยมอญ” ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ชมการทอผ้าขาวม้ามอญ ณ ศูนย์ทอผ้ามอญ -นั่งรถสกายแลปข้ามฟากมาฝั่งแม่น้ำแม่กลอง มาที่บ้านนครชุมน์ เรียนรู้วิถีไทยมอญ การแต่งกายไทยมอญ ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ชุมชนและ “ร่วมทำอาหารพื้นบ้านมอญ” เช่น ตำข้าวแตงกา ทอดมันหัวปลี ข้าวมันส้มตำ -ไหว้พระวิหารปากี่ ชมจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่ นครชุมน์ -ชมการแสดงพื้นบ้านผิกระดังของชาวมอญ -ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ “งานศิลปะปักผ้าสไบมอญ และพับใบตองแบบชาวมอญ นครชุมน์”
17.0 - 18.00 น	-ไปวัดเขาช่องพราน ชมค้างคาวนับล้าน

เส้นทางที่ 3 ภูมิปัญญางานศิลปถิ่นราชบุรี

(ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ วัดมหาธาตุ เรืองของโอง ตาลาดนาหนอง วัดเขาช่องพราน)

ตารางที่ 4.9 เส้นทางที่ 3 ภูมิปัญญางานศิลปถิ่นราชบุรี

เวลา	กิจกรรม
07.00 - 07.30 น	- สักการะศาลหลักเมือง “หลักเมืองเก่า” สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองจังหวัดราชบุรี - ชม “พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ” อาคารสีชมพูที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโคโลเลี่ยน สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่จัดแสดงเรื่องราวเมืองราชบุรีด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขาดิพนธ์วิทยา มรดกดีเด่นของเมืองราชบุรี - แวะชม “วัดมหาธาตุวรวิหาร” สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 13 มีงานศิลปะที่น่าสนใจ พระปรางค์ประธานสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตกแต่งพระปรางค์ด้วยลวดลายปูนปั้นและภายในคูหาเรือนธาตุ มีภาพจิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติและไหว้พระชัยยุทธมหานาคและพระมงคลมุนี
12.00 - 13.00 น	- รับประทานอาหารกลางวันกับคุณหม่อม ก้วยเตี่ยวในตำนานอายุกว่า 50 ปี
13.00 - 16.00 น	- เดินทางสู่โรงงานเรื่องศิลป์ 3 มารู้จักภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงโองมังกรรราชบุรี - ชมพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัย “เรื่องของโอง” เรียนรู้การปั้นโองจากช่างฝีมือ ร่วมกิจกรรมการปั้นดินเหนียว การระบายสีโองมังกรรจั่วด้วยตัวเอง เลือกซื้อของฝากของที่ระลึกจากโองมังกรรหลากหลายรูปแบบ - เลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมืองภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวไทยยวนผ้าจากไทยยวน อาหารพื้นบ้านนาชนิด ณ ตาลาดนาหนอง
17.00 - 18.00 น	- ชมค้างคาวนับล้าน ณ วัดเขาช่องพราน

เส้นทางที่ 4 “ชมงานศิลป์ ปั่นดินเหนียว กาดวิถีชุมชน”

(วัดคงคาราม – วัดขนอนหนังใหญ่ – เรืองของโอง – กาดวิถีชุมชนคูบัว)

ตารางที่ 4.10 เส้นทางที่ 4 ชมงานศิลป์ ปั่นดินเหนียว กาดวิถีชุมชน

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 10.00 น	- ชมจิตรกรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอายุกว่า 200 ปี เรื่องพุทธประวัติและวิถีชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง ณ วัดคงคาราม ชมสถาปัตยกรรมไทยเรือนไทยภูมิไ้ม 9 ห้อง และชมงานศิลปะที่มีชื่อเสียงของชาวมอญ
10.30 - 12.00 น	- ชม การแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์ เรียนรู้ความเป็นมาของหนังใหญ่และชมหนังใหญ่กว่า 200 ตัวที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก ณ พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ - ร่วมกิจกรรมตอกหนังใหญ่และสานเตีรวัด เลือกซื้อสินค้าที่ระลึกจากหนังใหญ่และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ตลาดด่านขนอน

ตารางที่ 4.10 เส้นทางที่ 4 ชมนงานศิลป์ ปั่นดินเหนียว กาดวิถีชุมชน (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม
12.00 – 13.00 น	- รับประทานอาหารพื้นบ้านตำรับมอญ
13.00 – 16.00 น	- เรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน “โองม้งกรราชบุรี” และชมพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัย “เรื่องของโอง” ณ โรงงานเรื่องศิลป์ 3 ร่วมกิจกรรมการปั่นดินเหนียว การระบายสีโองม้งกรจีวด้วยตัวเอง เลือกซื้อของฝากของที่ระลึกจากโองม้งกร - รับฟังเรื่องราววิถีวัฒนธรรมชาวไทยยวนบ้านคูบัว ณ จิปาถะภัณฑ์สถาน .ไหว้พระ “หลวงพ่อสิริสุวรรณภูมิ” และชมจิตรกรรมร่วมสมัยภายในอุโบสถวัดโขลงสุวรรณคีรี โบราณสถานหมายเลข 18 สถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี เดินเลือกซื้อสินค้าพื้นบ้าน ณ กาดวิถีชุมชนคูบัว รับประทานอาหาร และชมการแสดงทางวัฒนธรรม

เส้นทางที่ 5 ศิลปะเมืองราชบุรี

(พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง – วัดขนอนหนังใหญ่ – วัดคงคาราม – โรงงานเถาฮงไถ่ – วัดมหาธาตุ)

ตารางที่ 4.11 เส้นทางที่ 5 ศิลปะเมืองราชบุรี

เวลา	กิจกรรม
09.00 - 10.00 น	- เรียนรู้ “วิถีชีวิตศิลปหัตถกรรมไทยมอญ” ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ชมการทอผ้าขาวม้ามอญ ณ ศูนย์ทอผ้ามอญ
10.30 – 12.00 น	- ชมการแสดงหนังใหญ่ “รามเกียรติ์” เรียนรู้ความเป็นมาหนังใหญ่ ตัวหนังใหญ่ กว่า 200 ตัว ที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก ณ พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอน -ร่วมกิจกรรม “ตอกหนังใหญ่และสานเตี๊วด” เลือกซื้อสินค้าจากหนังใหญ่และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ “ตลาดด่านขนอน”
12.00 – 13.00 น	- รับประทานอาหารพื้นบ้านมอญ
13.00 – 14.00	- ชมนงานจิตรกรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอายุกว่า 200 ปี เรื่องพุทธประวัติและวิถีชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง ณ วัดคงคาราม - ชมนงานสถาปัตยกรรมเรือนไทยกุฎไม้ 9 ห้อง และชมนงานศิลปะที่มีชื่อเสียงของชาวมอญ
14.30- 16.00 น	-เรียนรู้การทำประติมากรรมเซรามิคจากภูมิปัญญาการปั้นโองม้งกรสู่งานศิลปะร่วมสมัย และชมนิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและกระบวนการทำจากช่างพื้นถิ่นศิลปินพื้นบ้าน ณ โรงงานเถาฮงไถ่ ชมนงานสถาปัตยกรรมเจดีย์ทรงปราสาทสมัยอยุธยาตอนต้น และไหว้พระมงคลมุนี ณ วัดมหาธาตุวรวิหารราชบุรี

2. เส้นทาง Two Day Trip (2 วัน 1 คืน) ได้แก่

วันที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยวน

(วัดปรกเจริญ - บ้านวัดปรกเจริญ - ตลาดน้ำเก่าเหล่าตักลัก - กาดวิถีไทยวน)

วันที่ 2 เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ

(วัดคงคาราม - วัดชนอนหนังใหญ่ - พิพิธภัณฑ์วัดม่วง - วัดใหญ่ นครชุมน์ - วิถีชุมชนไทยมอญบ้านม่วง) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 เส้นทางท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน

วัน เวลา	กิจกรรม
วันที่ 1 เส้นทางตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยวน	
08.00 - 08.30 น	- นั่งเรือที่หน้าวัดโชติทายาราม ชมวิถีริมคลองสองฝั่งน้ำไปยังวัดปรกเจริญ
09.00 - 12.00 น	- รับฟังเรื่องเล่าของชุมชนและนมัสการหลวงพ่อด่าง วิหารวัดปรกเจริญ - ชมการแสดงตีกลองยาว (จองล่วงหน้าก่อนมาเที่ยว) - นั่งรถสองแถวชมสวนมะพร้าวชาวบ้านวัดปรกเจริญ ฐานที่ 1 เรื่องเล่าชุมชนคนสวนบ้านวัดปรกเจริญ ฐานที่ 2 “ข้าวทอดกระต๊อทอง” ผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ชม ชิมและร่วมกิจกรรมการทำข้าวทอดกระต๊อทองที่ใช้วัตถุดิบแต่งหน้าด้วยน้ำตาลมะพร้าว ฐานที่ 3 “เตาตาลจั่นมะพร้าว” แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการเคี่ยวตาลเพียงแห่งเดียวของชุมชนที่ยังคงสืบสานวิธีการทำน้ำตาลมะพร้าวแบบโบราณไม่ใส่สารกันบูด ชมสาธิตการขึ้นมะพร้าว ปาดจั่นมะพร้าวหรือวงตาล ด้วยไม้ไผ่ ลำเดียว เรียนรู้การเคี่ยวน้ำตาล พร้อมร่วมกิจกรรมเคี่ยวน้ำตาลมะพร้าว และหยอดน้ำตาลมะพร้าวด้วยตนเองพร้อมนำกลับมาเป็นของที่ระลึก
12.00 - 13.00 น	- นั่งเรือไปตลาดน้ำดำเนินสะดวกชม “อาหารพื้นถิ่น” นานาชนิด เช่น ก๋วยเตี๋ยวแห้งคนดำเนิน ข้าวแห้ง ไส้กรอกกะทิ ไข่เต่าก้วย
13.00 - 16.00	- ฟังเรื่องเล่าคนตลาดน้ำริมคลองและเรื่องราวของเรือพาย ณ พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก ก่อนเดินชมสัมผัสวิถีคนคลองและสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำของชุมชนคนจีน ยุคชุดคลองดำเนิน สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 จากตลาดเก่าเหล่าตักลักไปเรือนแถวตลาดกลางคลองลัดพลี (วัดสุนทร) - ให้อาหารหลวงพ่โตวัดราษฎร์เจริญธรรม ศาลเจ้าตี่ลี่และศาลเจ้าแม่ทับทิม - ร่วมกิจกรรม “วิถีขนมไทย ทำขนมห่อใบตอง” เลือกซื้อสินค้าและผลไม้นานาชนิดของชาวสวน - นั่งรถต่อมาชมตลาดน้ำตลาดถนนพหลโยธิน หรือ ตลาดน้ำสามอำเภอ - นมัสการเจ้าพ่อหลักหิน อายุเก่าแก่กว่าพันปีเดินชมวิถีชีวิตริมฝั่งคลอง 3 อำเภอ 2 จังหวัด ราชบุรี-สมุทรสงคราม โดยมีคลองแควอ้อมและคลองวัดประดู่ เป็นสายน้ำเชื่อมความสัมพันธ์

ตารางที่ 4.12 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยยวน (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม
	- ชมเรือนแถวไม้สมัยยุครัตนโกสินทร์ตอนกลาง และเดินไปเที่ยวโบสถ์คริสต์ วัดพระคริสต์หฤทัย ซึ่งเป็นโบสถ์ที่มีอายุกว่า 100 ปี และช้อปปิ้ง ขนมไทย โบราณหาทานยาก
16.00 – 18.00 น	- รับฟังเรื่องราวความเป็นมา วิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวไทยยวนบ้านคูบัว ณ จิปาถะสถานไหว้พระหลวงพ่อดิเรกธรรมภูมิและชมจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ภายในอุโบสถ วัดโฆลงสุวรรณคีรี ชมโบราณสถานหมายเลข 18 สถาปัตยกรรมสมัยทวาราวดี - ชมการทอผ้าจากไทยยวนและร่วมกิจกรรมทำโมบายดอกเข็มฝีมือน - เดินชมกาดวิถีชุมชนไทยยวน และเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนคูบัวที่มีชื่อเสียง “ผ้าจากไทยยวน” ข้าวอินทรีย์ เครื่องจักสาน พืชผักพื้นบ้าน - รับประทานขันโตกอาหารพื้นบ้าน พร้อมชมการแสดงศิลปวัฒนธรรม
ที่พักค้างคืน	บ้านสวนสัมฤทธิ์ รีสอร์ท อำเภอดำรงวิทยะพลา ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาที มีประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการทำขนมหวาน อาหารไทย ล่องเรือชมคลอง ซึ่งเป็นสายน้ำประวัติศาสตร์ที่เสด็จประพาสต้นในเสด็จพ่อรัชกาลที่ 5
วันที่ 2 เส้นทางเลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ	
09.00 - 10.45 น	- ชมจิตรกรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอายุกว่า 200 ปี เรื่องพุทธประวัติและวิถีชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง ณ วัดคงคาราม - ชมสถาปัตยกรรมไทยเรือนไทยภูมิไผ่ 9 ห้อง และชมงานศิลปะที่มีชื่อเสียงของชาวมอญ
11.00 - 12.00 น	- ชมการแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์ เรียนรู้ความเป็นมาของหนังใหญ่และชมหนังใหญ่กว่า 200 ตัวที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นมรดกวัฒนธรรมของโลก ณ พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ - ร่วมกิจกรรมตอกหนังใหญ่ เลือกซื้อสินค้าที่ระลึกจากหนังใหญ่และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ตลาดด้านชุมชน
12.00 – 13.00 น	- รับประทานอาหารพื้นบ้านมอญ
13.00 – 16.00 น	- เดินทางมาวัดม่วง เรียนรู้ “วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทยมอญ” ณ พิพิธภัณฑ์วัดม่วง ชมการทอผ้าขาวม้ามอญ ณ ศูนย์ทอผ้ามอญ นั่งรถสกายแลปข้ามฟากมาฝั่งแม่น้ำแม่กลอง มาที่บ้านนครชุมน์ เรียนรู้วิถีไทยมอญ การแต่งกายไทยมอญ ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ชุมชนและ “ร่วมทำอาหารพื้นบ้านมอญ” เช่น ตำข้าวแตงกา ทอดมันหัวปลี ข้าวมันส้มตำ - ร่วมกิจกรรมเรียนรู้ “งานศิลปะปักผ้าสไบมอญ และ พบปะตอแบบชาวมอญ นครชุมน์” ไหว้พระวิหารปากี ชมจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่ นครชุมน์ ชมการแสดงพื้นบ้านรำผีกระดัง - ไปวัดเขาช่องพราน ชมค้างคาวนับล้าน
18.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ทั้งนี้ในแต่ละพื้นที่บนเส้นทางหลักยังคงประกอบด้วยเส้นทางย่อยอีกหลายเส้นทางและสามารถปรับเปลี่ยนสถานที่ได้ตามความเหมาะสม

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบประสบการณ์ท่องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย จำนวน 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านให้บริการการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.63$) ด้านสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.57$) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.52$)

4.1.3 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดการเชื่อมโยงกันในจังหวัดราชบุรี

ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ควร 1) กำหนดตำแหน่งทางการตลาดที่มีจุดเด่นหรือจุดขายที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนบ้านสร้อยฟ้ามีจุดเด่นที่ศิลปะการแสดงหนังใหญ่ ชุมชนมอญบ้านม่วงบ้านนครชุมน์ มีจุดเด่นที่วิถีชีวิต วัฒนธรรม อาหารมอญ เป็นต้น กำหนดกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวประสบการณ์ท่องถิ่นให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 2) พัฒนาบุคลากรให้มีเจตคติและทักษะการบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ 3) จัดทำแผนการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ 4) จัดทำป้ายให้ข้อมูลกิจกรรมประสบการณ์ 5) จัดทำศูนย์บริการท่องเที่ยวชุมชน 6) การจัดกิจกรรมประสบการณ์ท่องถิ่นไม่ต้องมากแต่ให้ลึกซึ้ง และ 7) พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ด้านการกำหนดราคาและการบริการในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ควรนำเรื่องราวประสบการณ์ท่องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการ ร้อยเรียงเรื่องราว ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีจุดเด่น มีจุดขาย เพราะหากนักท่องเที่ยวชื่นชอบ และพึงพอใจในกิจกรรมและการบริการท่องเที่ยวก็พร้อมจะจ่ายในราคาที่สูงขึ้นและการกำหนดราคาจะต้องวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายของการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยภาพรวม

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มี 2 รูปแบบคือ การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ (Online) ในรูปแบบ รูปแบบ คลิปวิดีโอ Email Line Facebook Youtube ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว

ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรทำการตลาดแบบบูรณาการ เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายในงานกิจกรรมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ (Offline) จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ แบบช่องทางออนไลน์ (Online) นำเสนอเรื่องราว (Story telling) กิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท่องถิ่น เพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวสื่อสารได้ตอบกับเจ้าของแหล่งได้ จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยววิถีไทยประสบการณ์ท่องถิ่นและจัดกิจกรรมเสริมในแหล่งท่องเที่ยว

4.2 ผลการบูรณาการวิจัย

แผนงานวิจัยการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรม ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ได้มีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่าง 2 โครงการ มีผลการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ผลจากการศึกษาอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันคือ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก มีวิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การค้าขายตลาดน้ำ ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญมีวิถีชีวิตทำสวนมะพร้าว เคียน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ ไหว้พระหลวงพ่อด่าง มีชื่อเสียงการแสดงกลองยาว ชุมชนบ้านคูบัวมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยยวน มีงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทอผ้าจก และเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ชุมชนบ้านสร้อยฟ้ามีความโดดเด่นการแสดงหนังใหญ่ พิพิธภัณฑสถานใหญ่ และชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยมอญ ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง อาหารมอญ การแต่งกายไทยมอญ จึงได้จากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย 5 แหล่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามลำดับ วัดখনอนหนังใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพสูงที่สุด รองลงมา กาดวิถีชุมชนคูบัว ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักและชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

4.2.2 จากการผลการศึกษาอัตลักษณ์แหล่งและประเมินศักยภาพแหล่งได้วิเคราะห์ประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นที่สำคัญ พบว่า มีประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น ได้แก่ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้าจกไทยยวน จักสาน ตอกกระดาดแบบมอญ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงหนังใหญ่ การรำผีกระดัง การรำขานา การแสดงกลองยาว ศิลปกรรม เช่น จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่นครชุมน์ จิตรกรรมฝาผนังวัดโขลงสุวรรณคีรี จิตรกรรมฝาผนังวัดปรกเจริญ โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีกินโตก ประเพณีไหว้พระทางน้ำ ประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีตักบาตรข้าวกระยาสาธ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง การแต่งกายตามชาติพันธุ์ อาหารท้องถิ่น เช่น อาหารพื้นบ้านมอญ อาหารพื้นบ้านไทยยวน อาหารพื้นบ้านไทยจีน

4.2.3 จากการประเมินพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการประสบการณ์ท้องถิ่น พบว่า ผลวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี มีสถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท มีภูมิลำเนาอยู่ปริมณฑล ผลวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยว 2 ครั้ง/เดือน ได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมมาเที่ยวจะมาชมกิจกรรมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาพักผ่อน/ท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางมา

กับครอบครัว ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นยานพาหนะ ไม่พักค้างคืน หากพักค้างจะพักรีสอร์ท พัก 1 คืน มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อคนต่อวัน ประมาณ 1,000 – 3,000 บาท และกิจกรรมการท่องเที่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชายและหญิง ทุกช่วงอายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ภูมิสำเนา ชอบชมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม มากที่สุด และทุกอาชีพ ชอบชมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม มากที่สุด ยกเว้นอาชีพเกษตรกร ชอบชมสวนเกษตรมากที่สุด ผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความต้องการประสบการณ์ท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านรูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.28$) ด้านลักษณะการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.22$) ด้านการบริการนำเที่ยว ($\bar{x} = 4.21$) ด้านบริบทแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.19$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 4.19$) และต่ำที่สุด คือ ด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.17$) ข้อเสนอแนะต่อประสบการณ์ท้องถิ่นคือ ต้องการท่องเที่ยวสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สัมผัสชุมชนวิถีชาวสวน เรียนรู้ภูมิปัญญาทอผ้าจากไทยวน การสานของเล่นจากทางมะพร้าว การทำอาหารหรือขนมจากน้ำตาลมะพร้าว การมีส่วนร่วมกิจกรรมการแสดงหนังใหญ่ การเชิดหนังใหญ่ การแต่งบทพากย์ โดยเฉพาะการเรียนรู้กิจกรรมทำอาหารมอญ เช่น ข้าวแช่ อาหารคาวและอาหารหวาน การแต่งกายมอญ การเรียนรู้การปักผ้าสไบมอญ และงานหัตถกรรมอื่น ๆ เน้นการรักษาวิถีชุมชน กิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวต้องไม่เกิน 1 - 2 ชั่วโมง แล้วแต่กิจกรรมให้น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวแตกต่างไปจากวิถีชีวิตประจำวัน

4.2.4 ผลการพัฒนารูปแบบเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายได้มีการประชุมเครือข่ายท่องเที่ยวแล้วร่วมกันพัฒนาเครือข่าย โดย 1) วางแผนการทำงานเครือข่าย กำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ของการพัฒนา กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบในการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เช่น กิจกรรมสำรวจประสบการณ์ท้องถิ่น กิจกรรมจัดทำโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมเตรียมความพร้อมการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น กิจกรรมการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น กิจกรรมจัดทำกลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว และกิจกรรมหาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ผลจากการดำเนินการพัฒนาเครือข่ายได้สร้างความสัมพันธ์เครือข่ายแต่ละชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวในรูปแบบไม่เป็นทางการ ชื่อกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน

4.2.5 ผลการพัฒนารูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม สรุปได้ 6 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจประสบการณ์ท้องถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยว ความต้องการประสบการณ์ท้องถิ่นจากศิลปะและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความโดดเด่นของวัฒนธรรม เช่น ภาษา การแต่งกาย ประเพณี วิถีชีวิต ศิลปกรรม ศิลปหัตถกรรม

ขั้นตอนที่ 2 นำผลจากการผลการศึกษาทั้ง 2 โครงการ อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเครือข่ายการท่องเที่ยว ความต้องการพัฒนาเครือข่าย ประสบการณ์

ท้องถิ่นในชุมชน กิจกรรมท่องเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความต้องการประสบการณ์ท้องถิ่นจากนักท่องเที่ยว มาวิเคราะห์สภาพประสบการณ์ท้องถิ่นกับเครือข่ายการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 หาแนวทางพัฒนารูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น โดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชนของชุมชนมาต่อยอดหรือพัฒนาแล้วให้ชุมชนเป็นผู้จัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายท่องเที่ยวในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนารูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยโครงการวิจัยนี้ได้บูรณาการ การมีส่วนร่วม การทำงานทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐและเอกชน ชุมชนท่องเที่ยว 5 แห่งมาร่วมกันจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่น เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและสัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน และเป็นกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน ผลการจัดทำโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นได้ 5 โปรแกรม คือ 1) ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก “ฟังเรื่องเล่าเก็บเรื่องราววิถีชุมชนคนริมคลองดำเนินสะดวก” 2) ชุมชนบ้านคูบัว “สัมผัสวิถีชุมชนคนเดินดิน กินโตกินเที่ยววิถีไทย ใช้จ่ายวิถีพุทธ อิ่มทั้งกาย ได้ทั้งบุญ อุหนุนประชาชน” 3) ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ “ไหว้หลวงพ่อแดง แห่ล่องวังมัจฉา พาเที่ยวชมสวน ชวนสัมผัสวิถีชุมชนคนตาหลวง” 4) ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า “ศิลปะการแสดงหนังใหญ่และตลาดด้านขนอน” 5) ชุมชนวิถีมอบบ้านม่วง – บ้านนครชุมน์ “ศิลปะพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่น วิถีไทยมอญ” และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย ได้ 2 แบบ คือ 1) เส้นทางแบบ One Day Trip (ไปกลับ-วันเดียว) จำนวน 5 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีชุมชนคูบัว เส้นทางที่ 2 เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ เส้นทางที่ 3 ภูมิปัญญางานศิลป์ถิ่นราชบุรี เส้นทางที่ 4 ชมนงานศิลป์ ปั่นเหนียว กาดวิถีชุมชน เส้นทางที่ 5 ศิลปะท้องถิ่นราชบุรี 2) เส้นทาง Two Day Trip (2 วัน 1 คืน) จำนวน 1 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยยวน เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ

ขั้นตอนที่ 5 การจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนท่องเที่ยวร่วมกันจัดประสบการณ์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งนี้การจัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นต้องเน้นการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ให้คนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ร่วมให้ความรู้ ทั้งนี้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากกิจกรรม เกิดความสุขความประทับใจต่อชุมชน

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผล ได้ประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยวต่อโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) ผลจากการจัดมีข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละแหล่ง เน้นการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ให้เป็นจุดเด่นของเส้นทางและสถานที่ ไม่ควรจัดแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน การจัดเส้นทางอย่างน้อย 1 เส้นทาง มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจแล้วเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

จากนั้นได้ประชุมแบบมีส่วนร่วม นำเสนอผลการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นต่อเครือข่ายหาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองตามหลักการตลาด 4.0 และการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน จากผลการดำเนินการครั้งนี้ได้ข้อมูลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น และได้ข้อเสนอเชิงนโยบายหลายประการ เช่น ส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการบริหารทรัพยากรของการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและร่วมกันจัดการท่องเที่ยววิถีไทยในลักษณะ

เครือข่าย ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและบริการ โดยใช้อัตลักษณ์วิถีชุมชนให้มีความโดดเด่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการอย่างเป็นระบบ เช่น การสื่อสาร การต้อนรับ การบริการและการจัดการท่องเที่ยว การใช้ภาษาอังกฤษ เพราะคุณภาพของสินค้าและบริการเป็นภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

4.2.6 ผลการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชนโดยเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย สามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ “C THAINESS Model” มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

C = Culture (วัฒนธรรม) คือ ทุนวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม งานศิลปหัตถกรรม ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศาสนา อาหารการแต่งกาย การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น ที่เป็นแนวทางหรือการปฏิบัติถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นวิถีไทย (Thainess)

T = Tourism (การท่องเที่ยว) คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

H = Happiness (มีความสุข) คือ ความสุขความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยววิถีไทย ผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience)

A = Activity (กิจกรรม) คือ กิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นจะต้องมาจากวิถีเดิมหรือต่อยอดงานศิลปะและวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับภูมิปัญญาหรือผู้รู้ในชุมชน ได้รับประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) จากแหล่งเที่ยวนั้น ๆ และเกิดความประทับใจการออกแบกิจกรรมประสบการณ์ คำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมกับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่น เน้นการลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต มิใช่การสร้างหรือประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยว และที่สำคัญเป็นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

I = Identity (อัตลักษณ์) คือ ความเป็นตัวตนหรือจุดเด่นศิลปะและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากที่อื่น เช่น หนังใหญ่ วิถีตลาดน้ำ เคียน้ำตาล ผ้าจากไทยวน เป็นต้น

N = Network (เครือข่ายการท่องเที่ยว) คือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนและนักท่องเที่ยว

E = Experience (ประสบการณ์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว) คือ ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) ใช้แนวคิดการจัดรูปแบบประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards, 2010b) มาใช้ในการสร้างระดับประสบการณ์ คือ ภูมิหลังที่มาของการสร้างสรรค์ที่มาจาก การดู (Seeing) และการซื้อ (Buying) เป็นการเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วซื้อของที่ระลึกจากสถานที่ท่องเที่ยว จากนั้นมาพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้ (Learning) ลงมือปฏิบัติ และกิจกรรมที่ทดสอบหรือทดลองปฏิบัติ (Testing)

S = Sage villager (ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น) คือ ปราชญ์ท้องถิ่นที่เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว

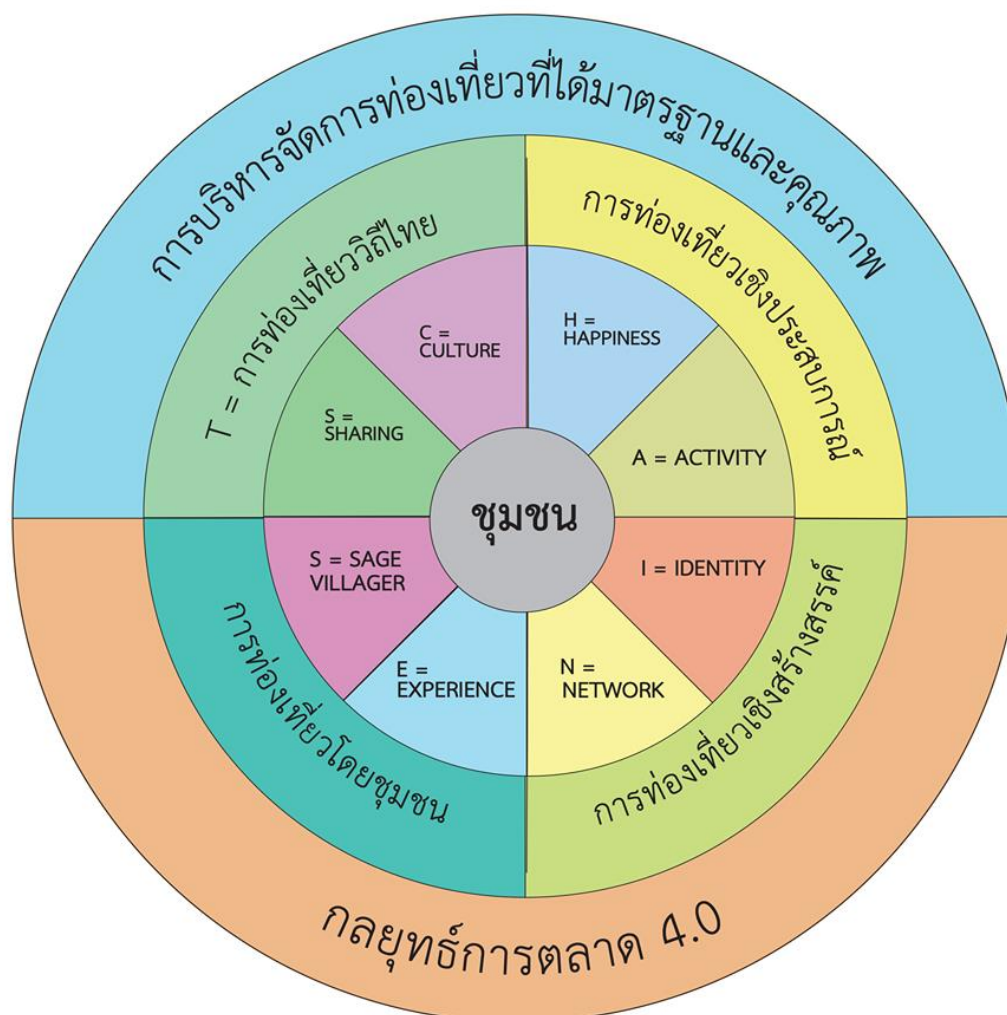
S = Sharing (การร่วมมือกันของชุมชน) คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยร่วมกันค้นหาปัญหากิจกรรม วางแผน ลงมือปฏิบัติดำเนินกิจกรรม รับผลประโยชน์และประเมินการทำงานการรับผิดชอบร่วมกัน

นำผลการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย จำนวน 5 แห่ง มาจัดองค์ประกอบ C THAINESS Model แสดงตารางเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบ C THAINESS Model ของ 5 ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย

C THAINESS Model	ชุมชน				
	ตลาดน้ำ เหล่าตึกหลัก	บ้านคูบัว	บ้านวัดปรก เจริญ	บ้านสร้อยฟ้า (วัดขนอน หนังใหญ่)	วิถีมอบบ้านม่วง – บ้านนครชุมน์
Culture	วิถีชีวิตริมคลอง	วิถีชีวิตชาวไทย ยวนบ้านคูบัว	วิถีเกษตร พอเพียง	ศิลปะหนังใหญ่	วิถีชีวิตไทยมอญ
Tourism	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม
Happiness	-	-	-	-	-
Activity	นั่งเรือชม วิถีคลอง	การทอผ้าจาก ไทยยวน	เรียนรู้วิถีเกษตร	การแสดง หนังใหญ่	เรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรม อาหารมอญ
Identity	ชาติพันธุ์ ไทย-จีน วิถีคลอง วิถีเกษตร	ชาติพันธุ์ ไทยยวน ผ้าจาก การแต่งกาย ภาษา งาน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม	วิถีเกษตร ภูมิปัญญาเกี่ยว น้ำตาลมะพร้าว การแสดง กลองยาว วิหารหลวง พ่อแดง	การแสดง หนังใหญ่	ชาติพันธุ์ ไทยมอญ วัฒนธรรม ประเพณี สงกรานต์มอญ ภาษา อาหาร การ แต่งกาย
Network	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่าย ภายนอกและ ภายในชุมชน	เครือข่ายภายนอก และภายในชุมชน
Experience	การสัมผัสวิถี ชีวิตริมคลอง	เรียนรู้วิถีการทอ ผ้าจาก	เรียนรู้วิถีเกษตร	เรียนรู้และฝึก ปฏิบัติการแสดง หนังใหญ่	เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี มอญ
Sage villager	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ ให้กับ นักท่องเที่ยว	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ การทอผ้าจาก ให้กับ นักท่องเที่ยว	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา การเกษตร	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้ การตอกหนัง และการแสดง หนังใหญ่	ปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้วิถี มอญ อาหารมอญ และศิลปะมอญ
Sharing	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือ ของชุมชน	มีความร่วมมือของ ชุมชน

ทั้งนี้การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นต้องคำนึงการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ ตลอดจนต้องมีกลยุทธ์การตลาด 4.0 ให้สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน แสดงเป็นภาพที่ 4.1 ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แผนภาพรูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชน (C THAINESS Model)
ที่มา : ผู้วิจัย (2562)

การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นมีขั้นตอนการจัดตามกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดโดยเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย สรุปได้ดังนี้

1. การสำรวจหรือประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
2. สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวและให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สมาชิกในชุมชนได้พิจารณา
3. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันสำรวจและศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยว

4. วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาศักยภาพและประสบการณ์ท้องถิ่นร่วมกัน
5. พัฒนาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับบุคลากรท่องเที่ยวร่วมกัน
6. กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน อำนวยความสะดวก และประสานงานระหว่างนักท่องเที่ยวกับกลุ่มสมาชิกที่จัดการท่องเที่ยว
7. จัดทำโปรแกรม เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
8. ทดลองและประเมินผล โปรแกรม เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
9. นำข้อเสนอแนะในการทดลองท่องเที่ยวมาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระบบ
10. จัดโปรแกรมการส่งเสริมการตลาด และการสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย
11. การติดตาม และประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

อาจกล่าวสรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง มีส่วนช่วยพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ร่วมกันสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้โปรแกรมการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยว การส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนได้ร่วมกันพัฒนาขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี เพื่อให้เกิดแนวทางในการบริหารจัดการร่วมมือกัน เตรียมรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ กลับมาเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อประสบการณ์ท้องถิ่นของการมาเที่ยวจังหวัดราชบุรีอีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยที่อยู่ในชุมชนท่องเที่ยวได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง อีกทั้งยังช่วยสร้างงานสร้างอาชีพและเกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนเกิดความมั่นคงและยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดประสบการณ์ท้องถิ่นนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ย่อย 1) สร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีและ 3) หาแนวทางการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแผนงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ ได้แก่

โครงการที่ 1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

โครงการที่ 2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

ในการดำเนินงานแผนงานวิจัยในครั้งนี้มีส่วนที่โครงการทุกโครงการได้มาร่วมดำเนินการร่วมกันและส่วนที่แต่ละโครงการย่อยดำเนินการด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับการค้นคว้าหาข้อมูลของตนเอง การดำเนินโครงการย่อย 2 โครงการดำเนินงานร่วมกัน 6 กิจกรรม คือ 1) วางกรอบวิจัยร่วมกันในการอธิบายอัตลักษณ์ สภาพประสบการณ์ท้องถิ่น ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นโดยใช้เครือข่ายการท่องเที่ยว 2) กำหนดแนวทางการสร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 3) การศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนด คัดเลือกชุมชนเป้าหมาย 5) เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ นักวิจัยเรียนรู้ร่วมกัน 6) จัดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละโครงการร่วมกัน

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เนื้อหา จากการสำรวจ สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม การจัดเวที ในเชิงปริมาณคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบทางสถิติที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

5.1 สรุปและอภิปรายผล

แผนงานวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ประเด็นดังนี้

5.1.1 รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่าย จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวและ

ประเมินการบริหารจัดการเครือข่ายทำให้ได้อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาเครือข่ายการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนท่องเที่ยว

5.1.1.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในพื้นที่ 5 แห่ง สรุปดังนี้

ตารางที่ 5.1 อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชน

ชุมชน	อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว
ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั้กลัก	ชาติพันธุ์ไทยจีน ประเพณีตรุษจีน ภาษาจีน วิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การค้าขายตลาดน้ำ พายเรือ อาหาร ผลไม้ สวนเกษตร
ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ	ประเพณีไหว้พระทางน้ำ วิถีชีวิตทำสวนมะพร้าว เคี้ยวน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ พายเรือ วิหารหลวงพ่อด่าง การแสดงกลองยาว
ชุมชนบ้านคูบัว	ชาติพันธุ์ไทยวน วิถีชีวิต ภาษาไทยวน การแต่งกายไทยวน ทอผ้าจากประวัติศาสตร์โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี
ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า	การแสดงหนังใหญ่ เทศกาลหนังใหญ่ พิพิธภัณฑสถานหนังใหญ่
ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์	ชาติพันธุ์ไทยมอญ ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง วิถีชีวิตภาษามอญ อาหารมอญ การแต่งกายไทยมอญ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง จิตรกรรมวัดใหญ่ นครชุมน์

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามลำดับ วัดখনอนหนังใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพสูงที่สุด รองลงมา กาดวิถีชุมชนคูบัว ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตลาดน้ำเหล่าตั้กลักและชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

5.1.1.2 การพัฒนาและการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม

ผลการพัฒนาเครือข่ายจากการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย แบ่งออกได้ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดวางแผนการทำงานเครือข่าย โดยเครือข่ายร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบในการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือกันในการทำงานภายในเครือข่าย ผู้นำชุมชนมีความเสียสละ การทำงานเห็นประโยชน์ของชุมชน เรียนรู้การออกแบบกิจกรรมโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายการท่องเที่ยว การบริหารจัดการกิจกรรมสมาชิกเครือข่าย การบริหารจัดการกิจกรรม การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพในแต่ละแหล่ง จากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย กลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันตั้งเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มท่องเที่ยว เป็นการตั้งรูปแบบไม่เป็นทางการ ในนามกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงาน 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่าย

เป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย การจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระยะพัฒนาเครือข่ายเป็นการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกเครือข่าย กำหนดข้อตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ การประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย เมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งจะมีการ ขยายผลการรับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งนี้การพัฒนา เครือข่ายให้ประสบความสำเร็จได้ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความ เข้มแข็ง มีผู้นำที่เสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม มีการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปแบบ คณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่าย กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน

ผลการจัดการรูปแบบเครือข่ายได้ร่วมกันทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่าย ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

5.1.1.3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มี 5 ด้าน ประกอบด้วย

ด้านบริหารจัดการมีโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ชื่อกลุ่ม คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เற்றுณิก เลขาธิการ ปฏิคม กรรมการ 2) กำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายรับรองและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายที่พัก ฝ่าย กิจกรรม ฝ่ายปฏิคม มีการกำหนดข้อตกลง กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่เป็นแนวปฏิบัติ ผู้นำกลุ่ม ท่องเที่ยว เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ดี ประสานงานให้สมาชิกกลุ่มร่วมมือทำงาน มีความอดทนเสียสละ ทำงานเพื่อส่วนรวม มีความรู้ความเข้าใจการทำงานท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรม สมาชิก กลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าจากไทยยวน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความร่วมมือภายในชุมชนสมาชิกเครือข่าย และการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต เป็นการ จัดสรรรายได้ที่เกิดจากการ ท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ รายได้จากการท่องเที่ยวที่ เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก 1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน 3) รายได้จากที่พัก Home Stay

ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เป็นการ จัดการข้อมูลมรดก วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มี 3 กิจกรรม 1) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงหนังใหญ่ รำผีกระดัง รำกลองยาว เผยแพร่วิธีการทำและร่วมรับประทานอาหารมอญ

กิจกรรมศิลปหัตถกรรม การจักสาน การทอผ้า การตอกกระดาศ การทำดอกไม้ การทำพวงมโหรี การเล่าเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมชุมชน 2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าจากไทยยวน ชมวิถีชีวิตคลองดำเนินสะดวก การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกัน ใช้คนในชุมชนหรือผู้สูงอายุเป็นผู้ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน 3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม จะเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลในเว็บไซต์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น พิพิธภัณฑ์ดำเนินสะดวก จิปาถะภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์พื้นที่ และสร้างความตระหนักรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

ด้านการบริหารและความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะไม่มีที่พัก Home Stay หรือพักค้าง เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีจะมาท่องเที่ยวแบบ One Day Trip แต่หากต้องการที่พักก็จะติดต่อประสานให้ ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่ายนักเล่าเรื่องสื่อความหมาย จัดเส้นทางที่คำนึงถึงความปลอดภัยมีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่าย มีปัจจัยภายในประกอบด้วย กลุ่มสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่มีความเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม การบริหารจัดการเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย นโยบายยุทธศาสตร์จังหวัด การเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

5.1.2 รูปแบบการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง

5.1.2.1 สำรวจและวิเคราะห์สภาพการณ์ประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนสำหรับนำไปใช้ในการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.2 ประเภทและประสบการณ์ท้องถิ่น

ประเภท	ประสบการณ์ท้องถิ่น
ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	การทอผ้าจากไทยยวน การจักสาน การตอกกระดาศแบบมอญ
ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	การแสดงหนังใหญ่ รำผีกระดังงา รำขนาด
ศิลปกรรม	จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่ นครชุมน์ จิตรกรรมฝาผนังวัดโขลงสุวรรณคีรี จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี
ประเพณีท้องถิ่น	ประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีตรุษจีน ประเพณีกินโตก ประเพณีไหว้พระทางน้ำ ประเพณีตักบาตรข้าวกระยาสารท ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีสงกรานต์มอญ เทศกาลหนังใหญ่

ประเภท	ประสบการณ์ท้องถิ่น
การแต่งกาย	การแต่งกายไทยมอญ การแต่งกายไทยจีน การแต่งกายไทยยวน การแต่งกายไทยพื้นถิ่น
ภาษา	ภาษามอญ ภาษาไทยยวน ภาษาจีน
อาหารท้องถิ่น	อาหารมอญ อาหารไทยยวน อาหารจีน
วิถีชีวิต	การตัดกบตรให้พระทางน้ำ การทำสวนมะพร้าว การเคี้ยวน้ำตาล การทำอาหาร การทอผ้า

กิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่น ได้แก่ การเรียนรู้วิถีชีวิตไทย เช่น การเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว การล่องเรือชมวิถีริมคลอง นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ศาลเจ้าติลยี่ ศาลเจ้าแม่ทับทิมและไหว้พระหลวงพ่อดำวัดราษฎร์เจริญธรรม การแสดงหนังใหญ่ รำกลองยาว รับประทานอาหารพื้นเมืองขันโตก รับประทานอาหารมอญ เข้าร่วมเทศกาลหนังใหญ่นาชาติ เกี่ยวกับวิถีชีวิตในตลาดวัฒนธรรม เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเกี่ยวกับหนังใหญ่

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความต้องการประสบการณ์ท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านรูปแบบกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น ด้านลักษณะการจัดประสบการณ์ท้องถิ่น ด้านการบริการการท่องเที่ยว ด้านบริบทแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ ข้อเสนอแนะต่อประสบการณ์ท้องถิ่นคือ ต้องการท่องเที่ยวสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สัมผัสชุมชนวิถีชาวสวน เรียนรู้ภูมิปัญญาทอผ้าจากไทยยวน การสานของเล่นจากทางมะพร้าว การมีส่วนร่วมกิจกรรมการแสดงหนังใหญ่ การเชิดหนังใหญ่ การแต่งบทพากษ์ โดยเฉพาะการเรียนรู้กิจกรรมการทำอาหารมอญ เช่น ข้าวแช่ อาหารคาวและอาหารหวาน การแต่งกายมอญ การเรียนรู้การปักผ้าสไบมอญ และงานหัตถกรรมอื่น ๆ เน้นการรักษาวิถีชุมชน กิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวต้องไม่เกิน 1 - 2 ชั่วโมง แล้วแต่กิจกรรมที่น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวแตกต่างไปจากวิถีชีวิตประจำวัน

แนวทางการพัฒนาการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม กลุ่มน้ำแม่กลอง ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น เช่น วิถีชีวิตชาติพันธุ์ ศิลปกรรมศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ความเชื่อ การประกอบอาชีพทางการเกษตร เป็นต้น มีชุมชนเป็นผู้จัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น โดยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนงานการจัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น กำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้วยการนำทุนเดิมของวัฒนธรรมชุมชนมาต่อยอด ออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้ สัมผัสประสบการณ์ในเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมประสบการณ์ ควรสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และลงมือสัมผัส ลงมือทำ กำหนดรายการกิจกรรม ชิ้นงานหรือผลงานที่ได้จากการลงมือทำ ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ การประเมินผลหลังจากปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ และสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการส่งเสริมผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดเรื่องราว

5.1.2.2 การพัฒนารูปแบบประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมจัด มีชื่อว่า “C THAINESS Model” เมืองประกอบย่อ ได้แก่ C = Culture (วัฒนธรรม) T = Tourism (การ

ท่องเที่ยว) H = Happiness (มีความสุข) A = Activity (กิจกรรมการท่องเที่ยว) I = Identity (อัตลักษณ์) N = Network (เครือข่าย) E = Experience (ประสบการณ์) S = Sage villager (ภูมิปัญญา) S = Sharing (การร่วมมือกันของชุมชน) นำมาจัดทำโปรแกรมกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่น ได้ 5 โปรแกรม คือ 1) ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก “ฟังเรื่องเล่า...กับเรื่องราว...วิถีชุมชนคนริมคลองดำเนินสะดวก” 2) ชุมชนบ้านคูบัว “สัมผัสวิถีชุมชนคนเดินดิน กินโตกินเที่ยววิถีไทย ใช้จ่ายวิถีพุทธ อิ่มทั้งกาย ได้ทั้งบุญ อุดหนุนประชาชน” 3) ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ “ไหว้หลวงพ่อด่าง แห่หลวงพ่อมัจฉา พาเที่ยวชมสวน ชวนสัมผัสวิถีชุมชนคนตาหลวง” 4) ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า “ศิลปะการแสดงหนังใหญ่และตลาดด้านขนอน” 5) ชุมชนวิถีมอบบ้านม่วง – บ้านนครชุมน์ “ศิลปะพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่น วิถีไทยมอญ” และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี สามารถจัดได้ 2 แบบ คือ

1) เส้นทางแบบ One Day Trip (ไป-กลับ-วันเดียว) จำนวน 5 เส้นทาง

เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีชุมชนคูบัว

เส้นทางที่ 2 เลิศล้ำงานศิลป์ วิถีชุมชนไทยมอญ

เส้นทางที่ 3 ภูมิปัญญางานศิลป์ถิ่นราชบุรี

เส้นทางที่ 4 ชมงานศิลป์ ปั่นเหนียว กาดวิถีชุมชน

เส้นทางที่ 5 ศิลปะท้องถิ่นราชบุรี

2) เส้นทาง Two Day Trip (2 วัน 1 คืน) จำนวน 1 เส้นทาง

เส้นทางที่ 1 ตลาดน้ำวิถีชุมชนคนริมคลอง กาดวิถีไทยวน เลิศล้ำงานศิลป์

วิถีชุมชนไทยมอญ

ทั้งนี้ในแต่ละพื้นที่บนเส้นทางหลักยังคงประกอบด้วยเส้นทางย่อยอีกหลาย

เส้นทาง

5.1.2.3 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดการเรียนรู้ ในจังหวัดราชบุรี

ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย ควร 1) กำหนดตำแหน่งทางการตลาดที่มีจุดเด่นหรือจุดขายที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนบ้านสร้อยฟ้ามีจุดเด่นที่ศิลปะการแสดงหนังใหญ่ ชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ มีจุดเด่นที่วิถีชีวิตวัฒนธรรมอาหารมอญ เป็นต้น กำหนดกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 2) พัฒนาบุคลากรให้มีเจตคติและทักษะการบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ 3) จัดทำแผนการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ 4) จัดทำป้ายให้ข้อมูลกิจกรรมประสบการณ์ 5) จัดทำศูนย์บริการท่องเที่ยวชุมชน 6) การจัดกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นไม่ต้องมากแต่ให้ลึกซึ้ง และ 7) พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ด้านการกำหนดราคาและการบริการในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ควรนำเรื่องราวประสบการณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการร้อยเรียงเรื่องราว ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีจุดเด่น จุดขาย เพราะหากนักท่องเที่ยวชื่นชอบและพึงพอใจในกิจกรรมและการบริการ

ท่องเที่ยวก็พร้อมจะจ่ายในราคาที่สูงขึ้น และการกำหนดราคาจะต้องวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน ค่าใช้จ่ายของการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยภาพรวม

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มี 2 รูปแบบคือ การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์ (Online) ในรูปแบบ รูปแบบ คลิปวิดีโอ Email Line Facebook Youtube ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว

ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรทำการตลาดแบบบูรณาการ เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายในงานกิจกรรมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จัดประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ (Offline) จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ แบบช่องทางออนไลน์ (Online) นำเสนอเรื่องราว (Storytelling) กิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่น เพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวสื่อสารได้ตอบกับเจ้าของแหล่งได้ จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยววิถีไทย ประสบการณ์ท้องถิ่นและจัดกิจกรรมเสริมในแหล่งท่องเที่ยว

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากศึกษาภาคสนามและการประชุมแบบมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี ได้ให้ข้อคิดเห็นและจากผลของการศึกษาสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์และข้อเสนอแนะการทำงานวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1.1 ส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการบริหารทรัพยากรของการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและร่วมกันจัดการท่องเที่ยววิถีไทยในลักษณะเครือข่าย

5.2.1.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดการวางแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีไทยตลอดทั้งปี จัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่กำหนด เช่น ปฏิทินการท่องเที่ยววิถีไทยของจังหวัด ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ

5.2.1.3 ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและการบริการ โดยใช้อัตลักษณ์วิถีชุมชนให้มีความโดดเด่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

5.2.1.4 ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้า ศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการบริการอย่างเป็นระบบ เช่น การสื่อสาร การต้อนรับ การบริการและการจัดการท่องเที่ยว การใช้ภาษาอังกฤษ เพราะคุณภาพของสินค้าและการบริการเป็นภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องปรับการพัฒนาสินค้าและการบริการให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว

5.2.1.5 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการวางแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว การบริการ

5.2.2 ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

5.2.2.1 ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย นำชุดความรู้ประสบการณ์ท้องถิ่น รูปแบบ “C-THAINESS Model” ไปจัดโปรแกรมท่องเที่ยวหรือกิจกรรมท่องเที่ยวหรือปรับลดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นำโปรแกรมกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นและเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยไปวางแผนการตลาดจำหน่ายให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสม โดยรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ได้รายการตามความสนใจของนักท่องเที่ยว

5.2.2.2 หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย นำกลยุทธ์ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย ไปจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ (Strategic Plan) และแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ระยะปี 2561 – 2564 ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2561 – 2564 ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2562 และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560- 2564) รวมถึงขับเคลื่อนการใช้ “C-THAINESS Model” ให้เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว วิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดความยั่งยืน สามารถทำได้ทันที โดยชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ประสานงานกับหน่วยงานเทศบาล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

5.2.2.3 หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย นำข้อมูลความต้องการพัฒนาประสบการณ์ท้องถิ่นและการพัฒนาเครือข่ายไปใช้จัดการพัฒนาเครือข่ายประชุมสัมมนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านการจัดการเครือข่าย ด้านกลยุทธ์การตลาด ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนให้การสนับสนุนงบประมาณและวิชาการจัดทำแผนธุรกิจ คลอบคลุมถึงการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เครือข่ายสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี เมื่อมีความพร้อม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสามารถ นำไปจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ประจำปีได้

5.2.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นำข้อมูลประสบการณ์ท้องถิ่นและรูปแบบพัฒนาเครือข่ายไปวางแผนสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนท่องเที่ยว ให้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนต่อเนื่อง โดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี นำไปบรรจุเป็นโครงการหรือกิจกรรม เพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวได้ทันที หรือบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด (พ.ศ. 2561 – 2564)

5.2.2.5 งานวิจัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าจะต้องมีการผลักดันให้เกิดการทำงานวิจัยพื้นที่เป้าหมาย ควรได้รับการสนับสนุนให้มีความทำงานอย่างต่อเนื่อง ในระยะ 3 – 5 ปี ควบคู่ไปกับการพัฒนา เพื่อการดำเนินงานเกิดผลเป็นรูปธรรม เนื่องจากนักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในปีแรก ยังมีประเด็นข้อค้นพบและประเด็นปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพราะศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแตกต่างกัน จึงต้องการองค์ความรู้ทางวิชาการไปหนุนเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง ทั้งนี้การจัดทำแผนงานวิจัย จะต้องมาจากสภาพปัญหาและความต้องการจริงจากพื้นที่การวิจัย เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หาหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยด้านการท่องเที่ยว

5.2.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.2.3.1 ควรมีการศึกษาการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองอย่างยั่งยืนเชิงบูรณาการในมิติที่หลากหลาย เช่น การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ การเล่าเรื่อง สินค้าหัตถกรรมชุมชน การตลาด ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง การเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของวัฒนธรรมสู่การเป็นสินค้าและบริการ

5.2.3.2 ควรมีการขยายผลการใช้ C-THAINESS Model ในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย อื่น ๆ ในเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยเมืองรองโดยใช้ประสบการณ์ท้องถิ่น

5.2.3.3 ควรมีการศึกษานำอัตลักษณ์ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวลุ่มน้ำแม่กลองมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอื่น ๆ

5.2.3.4 ควรมีการศึกษาประสบการณ์ท้องถิ่นในมิติอื่น ๆ เช่น อาหาร การเกษตรเชิงนิเวศ เป็นต้น

5.2.3.5 ควรมีการศึกษาฟื้นฟูประเพณีวิถีวัฒนธรรม วิถีชีวิตลุ่มน้ำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีคลอง

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2554). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **แผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2560**. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2562, จาก <http://www.dot.go.th>.
- การคมนาคมและการขนส่งจังหวัดราชบุรี. (2562). **การคมนาคมขนส่ง**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2562, จาก http://missvilitt.blogspot.com/2011/03/blog-post_4920.html
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). **การท่องเที่ยววิถีไทย. นิตยสาร อ.ส.ท. ฉบับเดือนธันวาคม 2557**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://atcloud.com/stories/67589>.
- _____. (2560). **ตราสัญลักษณ์ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.google.com/search?q=ตราสัญลักษณ์ปีท่องเที่ยววิถีไทย+2558&rlz>.
- _____. (2561). **ตราสัญลักษณ์ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2561**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.google.com/search?q=ตราสัญลักษณ์ปีท่องเที่ยววิถีไทย+2561&rlz>.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด, สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2560). **แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2561 – 2564 (ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2562)**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก www.rachaburi.go.th
- โกสินทร์ ชำนาญพล, วรณวิริ์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2559). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูลีรัตน์ จันท์เชื้อ และคณะ. (2557). **การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนโบราณบางช้าง อำเภอสวรคโลก จังหวัดสุโขทัย และชุมชน นครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. ผลงานวิจัยเด่น สกว ปี 2557 การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการไทย ครั้งที่ 9**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก www.kmutt.ac.th/ji
- ณัฐสิมา โทชันธ. (2014). **เราทำความรู้จัก “ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558 (2015 Discover Thainess)”**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.domainmarket.com>
- ดลฤทัย โกวรธนะกุล. (2558). **ท่องเที่ยววิถีไทย 2558 (2015 Discover Thainess). Mice & Tourism Isaan Bizweek**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.esanbiz.com>
- ดวงรัตน์ ด่านไธยนำ. (2553). **พฤติกรรมในการเลือกและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคู่มือการท่องเที่ยวด้วยตนเอง (กรณีศึกษาชุมชนบางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม). วารสารวิจัยและพัฒนาฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 2 (1), 79-89**, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.rdi.ssru.ac.th/irdjournal/index.php/ISSN2229-2802/article/view/10>
- ทริปทราเวลแก๊งค์. (2015). **กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับสถานที่น่าเรียนรู้สวย ๆ ในเมืองไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.triptravelgang.com>.

- ทพร เทียรราชบุรี.com . (2560). **กาดวิถีชุมชนคูบัว**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.เทียรราชบุรี.com>.
- _____. (2560). **พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.google.com/search?q=พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง&rlz>
- _____. (2560). **วัดใหญ่นครชุมน์**. (2560). สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.เทียรราชบุรี.com>
- ทัศนีย์ นาคเสนีย์ และคณะ. (2548). **การสร้างเครือข่ายทางท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำแม่กลอง**. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ทินกฤต รุ่งเมือง. (2558). **การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด**. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก. 33 (1), 138-158, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/article/view/62736>
- ท่องเที่ยวไทย.com . (2560). **คูบัว เมืองโบราณ แหล่งหัตถกรรมผ้าตีนจกของดีแห่งเมืองราชบุรี**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.ท่องเที่ยวไทย.com> คูบัวผ้าตีนจก-ราชบุรี.
- _____. (2560). **คูบัวเมืองโบราณ**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.ท่องเที่ยวไทย.com>
- ธนรัตน์ ทับทิมไทย. (2561) **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://suphanburicampus.dusit.ac.th/report/230757.pdf> .
- ธัญญา พรหมบุรุษย์ และนฤมล กิมภากรณ์. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และสุขภาพในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย : เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน**. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย. 10 (1), 71-87, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php>
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). **รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- นิตยสาร อ.ส.ท. (2557). **การท่องเที่ยววิถีไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.magazinedee.com/home/main>.
- นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย. (2554). **กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. รายงานประชุมวิชาการระดับชาติ “มนุษยศาสตร์ในทศวรรษใหม่” พลวัตแห่งองค์ความรู้กับพหุลักษณะทางวัฒนธรรม วันที่ 18-19 สิงหาคม 2554. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บ้านวัดปรกเจริญ (2560). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยววิถีไทย / การท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดราชบุรี ปี(2561-2564)**. เอกสารอัดสำเนา.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2560). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับชุมชน**.
พะเยา : คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ประวัติคลองดำเนินสะดวก. (2562). สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562, จาก <http://www.tonghengtua.com>
- _____. (2560). สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก www.facebook.com/baanwatprokcharoen2559/photos
- ปราณี เอี่ยมล่อภักดี. (2548). **การตลาดประสบการณ์ : ประสบการณ์ของลูกค้า**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 25(2), 19–28. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562, จาก <https://opac.psu.ac.th/>.

- ผู้จัดการออนไลน์.(2558). ปี 2558 ท่องเที่ยวไทย เก๋ไก๋ไม่เหมือนใคร. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://mgronline.com/local/detail/9590000111367>
- แผนที่ขอบเขตลุ่มแม่น้ำแม่กลอง. (2562). **ราชบุรีศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2562, จาก <http://rb-map.blogspot.com/2012/10/blog-post.html>
- พรหมเมธ นาคมทอง. (2015) วิถีไทยในกระแส. **TAT Review Magazine**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.etatjournal.com/mobile/menu-read-tat/menu-2015/>
- พิพัฒน์ รุ่งกานต์วิวัฒน์. (2558). **ชุมชนและสายน้ำคลองดำเนินสะดวก**. นครปฐม : สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิมพ์ชนก ยิ่งสกุล. (2559). **ทัศนคติที่มีต่อการแสวงหาการท่องเที่ยววิถีไทยของนักท่องเที่ยวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม. กรุงเทพฯ.
- ภัทรพร ทิมแดง วินัย ปัญจจรรศักดิ์. (2554). โมเดลการตลาดเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. **วารสารสมาคมวิจัย**. 16(3), 91-101, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.ar.or.th/ImageData/Magazine/29/DL_171.pdf.
- ภัทรพร พันธุ์. (2558). การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. 8 (2), 27-37, จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/82467
- ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี. (2558). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. **Suranaree. J.Soc.** 6 (1). 91-109, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/sjss/article/view/23437>
- มนรัตน์ ใจเอื้อ และคณะ. (2558). รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมชุมชนเขาหลวง ตำบลเขาหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. **วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี**. 12-13; สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/SPUCJ/article/view/86291>
- เมืองโบราณคูบัว. (2560). สถ.ชวนไปเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://info.dla.go.th/public/travel.do>
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2547). **ประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศาลเจ้าเท่งเฮงท้าว. (2562). **ประวัติคลองดำเนินสะดวก**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.tonghengtua.com>.
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2560) **รัฐบาลกำหนดนโยบายท่องเที่ยวแห่งชาติ มีมติให้ปี 2561 เป็น "ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน และให้การท่องเที่ยวสามารถเติบโตควบคู่ไปกับการตามรอยพระบาทด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุล**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562, จาก http://www.vaseanhai.net/mobile_detail.php?id=4&nid=7757
- สุประภา สมนักพงษ์. (2560). แนวโน้มและการตลาดท่องเที่ยว 4.0 ประเทศไทย. **Veridain E - Journal, Silpakorn University**. 10 (3), 2055 - 2065. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/VeridanJournal/article/view/110248/86489>
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2554). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำแม่กลอง ความหลากหลายของผู้คนชุมชน**

- อาภรณ์ ไร่ไช. (2560). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับความหลากหลายทางชีวภาพ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.scimath.org/>.
- Airbnb. (2018). เปิดตัวบริการ “ประสบการณ์การท่องเที่ยวในเชียงใหม่และทั่วเมืองไทย” สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://press.airbnb.com>.
- Best, J. & Kahn, J.V. (1998). **Research in education**. 6th New Jersey : Prentice-Hall.
- Boyd, S. (2002). “Cultural and heritage tourism in Canada : Opportunities, principles and challenges”, **Tourism and Hospitality Research**, 3 (February) : 211 -233.
- Christopher, H. Lovelock, & Wirtz, Jochen. (2007). **Service marketing : people, technology strategy**. Boston, MA : prentice Hall.
- Jasminta. (2015). ททท. เผยโครงการ ปี 59 ต่อยอดการท่องเที่ยวให้โด่งดังขึ้น. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2562, จาก <https://travel.mthai.com/news/125326.html>.
- Jasminta. (2016). ผู้ว่าททท. เปิดตัวยุทธศาสตร์แผนการตลาดท่องเที่ยวปี 2560 พร้อมชวนเที่ยวท้องถิ่นไทย. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562, จาก <https://travel.mthai.com>.
- Kotler. (2000). **Marketing Management**. New Jersey : Prentice – Hall.
- _____. (2017). **Marketing 4.0 Moving from Traditional to Digital**. USA : John Wiley & Sons, Inc, Hoboken New Jersey.
- Krejcie R. V. and Morgan. D.W. (1970). “Determining Sample size for research activities.” **Education and Psychological Measurement** 30. pp 607 - 610.
- MGR Online. (2556). **ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สัมผัสวิถีชุมชนในธรรมชาติที่ไร่คุณมน**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://blog.unseentourthailand.com/raikhunmon>.
- Namsai Supavong. (2017). **เที่ยวไทยทำไมต้องลงลึก**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://thematter.co/rave/tat-thai-travel/20825>
- Richard S, G. (2010b). **Creative Tourism and Cultural Events**. [On-line] Available : <http://www.docstoc.com/docs/68264727/>.
- Richard, G and Wilson, J. (2006) **Developing Creativity in tourist experiences : A Solution to the serial reproduction of culture Tourism management**. 27: 1209–1223.
- Richard, G and Wilson, J. (2010). **Creative Tourism and Local Development In Wurzbarger, R. C. Ed. Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide : at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe** (pp.78–90) New Mexico USA.
- Rogerson, C.M. (2004). **Tourism and uneven local economic development : The experience of rote tourism in South Africa**, in Rogerson, C. M. and Visser, G. (Eds.). **Tourism and development issues in contemporary South Africa**. Pretoria: Africa institute of South Africa, 399 – 419.

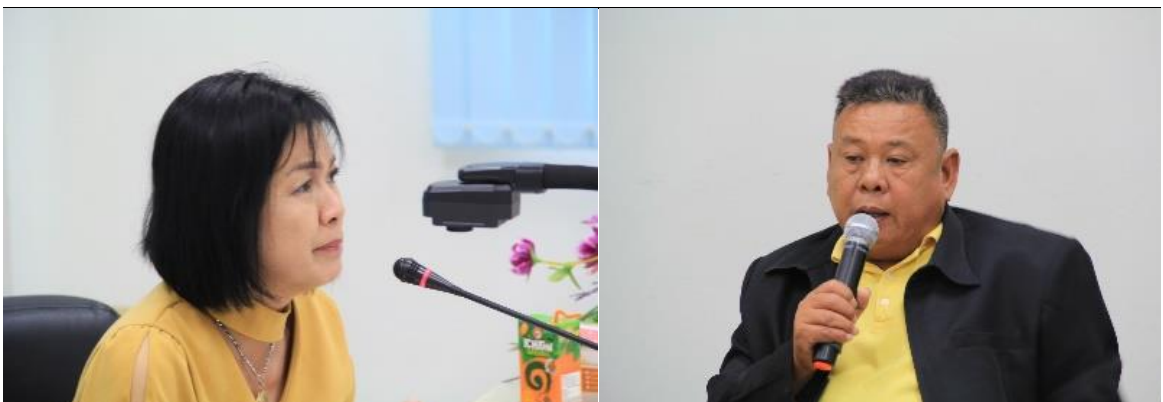
- thailandexhibition.com. (2560). **วัดขนอน และพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ ราชบุรี**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.thailandexhibition.com/Eat-Travel/616>.
- Tourist go home. (2558). **2015 Discover THAINESS / ท่องเที่ยววิถีไทย ๒๕๕๘ การคัดเลือกสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับคุณค่า (Value Proposition)** สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.etajournal.com>.
- TRAVEL. (JUL 20,2018). **จากการสัักยันต์คราฟต์เบียร์ ฯลฯ วิธีมองประสบการณ์ การท่องเที่ยวแบบ Airbnb**. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2561, จาก <https://themomentum.co/tag/>.
- Trip Travelgang. (2018). **กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับ 13 สถานที่น่าเรียนรู้สวย ๆ ในเมืองไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.triptravelgang.com>.

ภาคผนวก ก
ภาพกิจกรรมการวิจัย

ประชุมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี
วันที่ 8 มิถุนายน 2561
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

การประชุมวิพากษ์แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง

การประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว

กิจกรรมเก็บข้อมูลภาคสนามชุมชนตลาดน้ำเก่าตึกเล็ก ตำบลดำเนินสะดวก
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ตลาดน้ำเก่าเหล่าตึกเล็ก

สภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านตลาดน้ำดำเนินใช้การสัญจรทางเรือพายเรือไปทำสวน และไปค้าขาย

พิพิธภัณฑ์ตลาดน้ำเก่าเหล่าตึกเล็กเก่าเป็นสถานที่เรียนรู้เรื่องราววิถีชีวิตคนริมคลองดำเนินสะดวก และ
ความเป็นมาของตลาดน้ำแห่งแรกของไทย

กิจกรรมเก็บข้อมูลท่องเที่ยวชุมชนบ้านวัดปรก ตำบลคลองตาหลวง
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

สัมภาษณ์นายสุเทพ สุริยะพงษ์ กำนันตำบลตาหลวงและนายสุรพงษ์ ศรีจำรัส ผู้ใหญ่บ้านวัดปรกเจริญ
เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ

สภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านวัดปรกเจริญใช้การสัญจรทางเรือพายเรือไปทำสวน และไปค้าขาย

นักท่องเที่ยวนั่งเรือชมบรรยากาศสวน และไหว้พระหลวงพ่อดังวิหารวัดปรกเจริญ
ให้อาหารปลาหน้าวัดปรกเจริญ

กิจกรรมเก็บข้อมูลภาควิธีชุมชนคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวภาควิธีชุมชนและพระครูใบฎีกาสุพจน์ เจ้าอาวาสวัดโขลงคูบัว

บริเวณทางเข้าภาควิธีไทยนบริเวณวัดโขลงสุวรรณคีรี

นักท่องเที่ยวรับประทานขันโตกอาหารพื้นเมือง

กิจกรรมการแสดงพื้นบ้านของชาวไทยวน

กิจกรรมการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นตามเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง
วันที่ 23 มิถุนายน 2561
ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ชมการแสดงพื้นบ้านรำกระຈาดโดยกลุ่มชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ

น้ำตาลมะพร้าว เป็นวัตถุดิบที่ใช้ทำข้าวทอดกระทงทอง ผลิตภัณฑ์โอท็อปที่มีชื่อเสียงของตำบลตาหลวง

กิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นรับประทานอาหารพื้นเมืองชมการแสดงพื้นบ้าน “กาตวิถีชุมชนคูบัว”
วันที่ 23 มิถุนายน 2561
ณ ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

นักท่องเที่ยวร่วมรับประทานอาหารพื้นเมืองไทยยวนที่กาตวิถีคูบัว

นักท่องเที่ยวเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหารผ้าทอพื้นบ้านของชุมชนไทยยวน กาตวิถีชุมชนคูบัว

กิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นศิลปะการแสดงหนังใหญ่
วันที่ 24 มิถุนายน 2561
ณ ชุมชนบ้านขนอน ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาธิตการตอกหนังใหญ่และให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวที่เข้าชมการแสดงหนังใหญ่

นักท่องเที่ยวร่วมชมการแสดงหนังใหญ่ เรื่องรามเกียรติ์ แสดงโดยเยาวชนในชุมชนบ้านขนอนและ
นักเรียนโรงเรียนวัดขนอน

กิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นที่ชุมชนมอญ 3 ตำบล บ้านม่วง นครชุมน์ คຸ່ງพะยอม
วันที่ 24 มิถุนายน 2561
ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ปราชญ์ให้ความรู้ ประวัติความเป็นมาวิถีชีวิต วัฒนธรรมมอญลุ่มน้ำแม่กลองพื้นที่ 3 ตำบลที่
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

ชมงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยเรื่องราวพุทธศาสนาและเรื่องราววิถีชีวิตชุมชนมอญนครชุมน์
ที่พระอุโบสถวัดใหญ่ นครชุมน์ ตำบลนครชุมน์

ภาคผนวก ข
บทความนำเสนอเผยแพร่งานวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นางปรียาพร ทองผุด
ที่อยู่ปัจจุบัน 46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
ตำแหน่งหน้าที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
โทรศัพท์มือถือ 081 – 4949862

ประวัติการศึกษา

2535 ค.บ. ศิลปศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 2) วิทยาลัยครูเลย
2538 ค.ม. ศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

2539 - 2541 โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2541 - 2547 โปรแกรมวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2547 - 2553 สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2553 – 2562 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

สาขาวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษ

- การวิจัยทางศิลปะประยุกต์
- การวิจัยทางศิลปะและวัฒนธรรม
- การวิจัยทางการสอนศิลปศึกษา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย :

1. การศึกษาพัฒนาการรูปแบบและลวดลายโอ่งมังกรจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ปี พ.ศ. 2547
2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับรู้สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้รับทุนอุดหนุนงบประมาณ จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ปี พ.ศ. 2550
3. ผ้าในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2550
4. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2552
5. แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2554

6. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอ บ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2555

7. การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเรื่องผ้าทอกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2555

8. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการสอนศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูศิลปศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2556

9. ผลการใช้คู่มือการสอนศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูศิลปศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2559

การเผยแพร่งานวิจัย

1. “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยง” ในการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏเพชรบุรีวิจัย ครั้งที่ 2 เพื่อแผ่นดินไทยยั่งยืน “พัฒนาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาสู่อาเซียน” ณ ห้องประชุมวิทยากริมย์ 1 อาคารวิทยากริมย์ มหาลัยราชภัฏเพชรบุรี วันที่ 26-27 พฤษภาคม 2555

2. “แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี” ในการประชุมวิชาการโครงการส่งเสริมการวิจัยในระดับอุดมศึกษา ครั้งที่ 1 โดยความร่วมมือของ 7 โดยความร่วมมือของ 70 มหาวิทยาลัย ณ ศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม วันที่ 21-23 มกราคม 2556

3. “ภูมิปัญญากระบวนการทอและลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1 “สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556

4. “แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1 “สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556

5. “การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 2 “สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 1 มีนาคม 2557

6. “ปัญหาและความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมการสอนศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะของครูศิลปศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 2 “สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 1 มีนาคม 2557

7. “ผ้าทอกะเหรี่ยงกับการนำไปใช้ประโยชน์”ในการจัดนิทรรศการผลงานวิจัยประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 3 “สหวิทยาการ งานวิจัยและนวัตกรรมของอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นไทย ก้าวไกลสู่อาเซียน” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 20 -22 พฤษภาคม 2558

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นางสาวชลธิชา พันธุ์สว่าง
 ที่อยู่ปัจจุบัน 46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
 ตำแหน่งหน้าที่ อาจารย์
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 ประวัติการศึกษา
 ปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว (เกียรตินิยมอันดับ 2)
 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
 มหาวิทยาลัยนเรศวร
 ประวัติการทำงาน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม
 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 สาขาวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษ
 - การท่องเที่ยวและโรงแรม
 ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
 บทความวิจัย พ.ศ. 2556 บทความวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแนวใหม่
 พ.ศ. 2560 บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาความหลากหลายของพันธุ์พืชในแหล่ง
 ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์
 บทความวิชาการ พ.ศ. 2560 บทความวิชาการเรื่อง ดัชนีชี้วัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 พ.ศ. 2560 บทความวิชาการเรื่อง แนวโน้มและความท้าทายของการจัดการท่องเที่ยว
 ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ